

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI
KATEDRA SLAVISTIKY**

Magisterská diplomová práce

**Komentovaný překlad povídky ruského autora z ruštiny do
češtiny**

(Překlad povídky Seržant ruského autora Zachara Prilepina do češtiny)

VYPRACOVAL: Bc. Jarmila Hokrová

VEDOUCÍ PRÁCE: doc. PhDr. Zdeňka Vychodilová, CSc.

2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny.

V Olomouci, 10.12.2012

podpis

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Zdeňce Vychodilové CSc., za konzultace, rady a připomínky, které mi během psaní diplomové práce poskytla.

podpis

OBSAH

1. Úvod.....	5
2. O autorovi.....	6
3. Zachar Prilepin v kontextu současné ruské literatury.....	8
3. 1 Definice literární kritiky.....	8
3. 2 Kritiky prilepinových děl.....	8
3. 3 Závěry.....	14
4. Povídka Seržant.....	16
5. Komentář k překladu.....	18
5. 1 Literární kritika.....	18
5. 2 Postup práce.....	21
5. 3 Jazyková charakteristika originálu.....	23
5. 4 Překlad vlastních jmen.....	25
5. 5 Překlad reálií charakterizujících ruské prostředí.....	27
5. 6 Problematika překladu vojenské terminologie.....	28
5. 7 Překlad přímé řeči postav.....	31
5. 8 Překlad problémových jevů.....	34
5. 9 Překladové transformace.....	36
5. 9. 1 Lexikální transformace.....	36
5. 9. 2 Gramatické transformace.....	37
5. 9. 3 Lexikálně-gramatické transformace.....	44
6. Překlad povídky.....	47
7. Závěr.....	78
8. Резюме.....	81
9. Bibliografie.....	88
10. Přílohy.....	97
10. 1 Příloha č. 1: Захар Прилепин, Сержант.....	97
10. 2 Příloha č. 2: Stručné medailonky autorů s nimiž je Zachar Prilepin srovnáván.....	126
10. 3 Příloha č. 3: Seznam tvorby Zachara Prilepina.....	132
10. 4 Příloha č. 4: Fotografie Zachara Prilepina.....	134
Anotace.....	136

1. ÚVOD

Problematika uměleckého překladu mě vždy velice zajímala, a proto jsem se rozhodla věnovat se jí ve své diplomové práci. Jedná se o můj první překladatelský pokus podobného rozsahu. Jako téma práce jsem si zvolila překlad povídky s názvem «Сержант» současného ruského spisovatele Zachara Prilepina. Toto dílo mě zaujalo nejen svou tematikou, ale také literárním zpracováním a jazykem. Důležitým kritériem při výběru textu pro mě byl také fakt, že povídka dosud nebyla přeložena do češtiny.

Cílem této práce je provést komentovaný překlad povídky «Сержант» a zároveň prozkoumat život a dílo Zachara Prilepina, jeho autorský styl a specifika jeho děl. Při překladu jsem postupovala následovně. Poté, co jsem se detailně seznámila s výchozím textem a prostudovala související teoretickou literaturu, provedla jsem jazykovou analýzu výchozího textu a následně jej přeložila. Kromě samotného překladu práce obsahuje také kapitolu, v níž charakterizují osobnost i tvorbu Zachara Prilepina a vymezují jeho místo v kontextu současné ruské literatury. Dále věnuji několik kapitol teorii uměleckého překladu, jeho kritice a samozřejmě také rozboru konkrétních jazykových a překladatelských problémů. Součástí práce je rovněž závěr a resumé v ruském jazyce. Do příloh pak řadím fotografie autora, stručné medailonky spisovatelů, s nimiž je Prilepin nejčastěji srovnáván, seznam autorovy tvorby a originální text povídky v ruském jazyce.

Při převodu upřednostňuji překlad funkční před filologickým, neboť se domnívám, že takový text působí na čtenáře mnohem přirozeněji. Proto se při překladu soustředuji nejen na správnost gramatických konstrukcí, ale snažím se vnímat dílo spíše jako celek, zachytit jeho významový a kulturně-společenský kontext, náladu i emoce jednotlivých postav. Kromě toho se domnívám, že funkční překlad klade mnohem větší nároky na překladatele, jenž musí prokázat plné pochopení překládaného textu nejen z hlediska jazykového, ale také literárního, a mnohdy i notnou dávku fantazie.

Svou práci považuji za velice zodpovědný úkol, jelikož podle mého názoru každý překladatel, který překládá jedno z prvních autorových děl do určitého jazyka, neuvádí na nový „trh“ pouze konkrétní text, ale také autora jako takového. Právě na něm leží značný díl odpovědnosti za to, jak bude dílo čtenáři v cílové zemi přijímáno.

2. O AUTOROVÍ

Zachar Prilepin (vlastním jménem Jevgenij Lavinskij), ruský spisovatel, se narodil 7. července 1975 v obci Ilinka v Rjazaňské oblasti a kromě psaní se věnuje také filologii a žurnalistice.

Vyrůstal v rodině učitele a zdravotní sestry, proto ho nedostatek finančních prostředků donutil začít pracovat již v šestnácti letech. Později vystudoval Filologickou fakultu Nižněnovgorodské státní univerzity N. I. Lobačevského a Školu veřejné politiky. Během svého života vystřídal celou řadu zaměstnání, živil se např. jako pomocný dělník nebo člen ochranky. Jako velitel Oddílu milice zvláštního určení se zúčastnil vojenských operací v Čečně v letech 1996 a 1999, což mělo značný vliv na jeho život a tvorbu. (zacharprilepin.ru, 2012, [online]; Википедия: Прилепин, Захар, 2012, [online])

Jeho první díla byla publikována roku 2003 v novinách „День литературы“, dále vycházela např. v novinách „Литературная газета“, „Лимонка“, „На краю“, „Генеральная линия“ a také v časopisech „Север“, „Дружба народов“, „Новый мир“, „Сноб“ aj. V současné době aktivně spolupracuje s časopisem „Русская жизнь“.

Zachar Prilepin je od roku 1996 členem zakázané Národně bolševické strany, kde dříve působil jako hlavní redaktor stranického časopisu „Народный наблюдатель“ a je také stoupencem koalice Jiné Rusko. Kromě toho se podílel na organizaci tzv. Pochodu nesouhlasících, který proběhl v Nižném Novgorodu 24. března 2007. a 10. března 2010 podepsal výzvu ruské opozice pod názvem Putin musí odejít.

V současné době žije v Nižném Novgorodu, je ženatý, má čtyři děti a pracuje jako šéfredaktor Agentury pro politické zprávy Nižnyj Novgorod a jako hlavní redaktor „Новой газеты в Нижнем Новгороде“. Od roku 2009 vede program s názvem Senioři sem nepatří na televizní stanici Post TV. Kromě toho je spolupředsedou Ruského občasného literárního fóra, tajemníkem Ruského svazu spisovatelů atd. (tamtéž)

Mezi jeho stěžejní díla patří romány „Патологии“ a „Санька“ (2006), „Грех“ (2007), dále povídková sbírka „Ботинки полные горячей водкой“ (2008), esej „Я пришел из России“ (2008), autorská publicistická sbírka „Terra Tartara: Это касается лично меня“ (2009), autorská sbírka rozhovorů se spisovateli a básníky „Именины сердца. Разговоры с русской литературой“ (2009), biografie „Леонид Леонов: Игра его была огромна“ (2010), soubor vybraných textů „Какой случится день недели“ (2008), povídky „Пацанский рассказ“ (2007) či „Собачатина“ (2008) a celá řada dalších. Kromě toho sestavil a napsal předmluvu k povídkovým antologiím „Война.

WAR.“ (2008) a „Революция. Revolution.“ (2009) a je autorem celé řady novinových článků a básní. (zacharprilepin.ru, 2012, [online])

Na svých oficiálních stránkách autor uvádí, že jeho díla byla přeložena do jedenácti jazyků včetně češtiny. Pomocí dostupných internetových zdrojů se mi podařilo vyhledat knižní překlad pouze dvou jeho děl. Jedná se o překlad povídky Bílý čtverec, jenž vyšel v knize Antologie ruských povídek v nakladatelství Větrné mlýny v Brně roku 2007, a na podzim roku 2011 uvedlo nakladatelství ARGO na trh český překlad povídkového souboru Botky plné horké vodky (přeložil Libor Dvořák)

Během své kariéry dosáhl Prilepin celé řady úspěchů. Pro představu uvedu některé z nich. V roce 2004 se stal laureátem ceny Borise Sokolova, roku 2007 obdržel Celostátní čínskou mezinárodní literární cenu v kategorii Nejlepší zahraniční kniha za rok 2006. V téže roce se stal laureátem ceny Jasná Poljana Lva Tolstého za román „Санька“ a ceny Rusku věrní synové Alexandra Něvského za román v povídkách „Грех“. O rok později se stal za stejný román laureátem ceny Národní bestseller. Na podzim roku 2011 byl jeho román „Грех“ nominován také na cenu Super Narbest pro nejlepší ruský bestseller posledního desetiletí. K tomu můžeme připočíst ještě celou řadu cen různých webových portálů, nakladatelství či novin a titul Umělecká osobnost rádia Evropa plus za rok 2009. (Википедия: Прилепин, Захар, 2012, [online]; Literární noviny, Mrázek Ondřej: Prilepinův Hřích ruskou knihou desetiletí, 2012, [online])

3. ZACHAR PRILEPIN V KONTEXTU SOUČASNÉ RUSKÉ LITERATURY

V následující kapitole se pokusím přiblížit Prilepinovu tvorbu a vymezit jeho místo v kontextu současné ruské literatury. V současné době v Rusku působí celé stovky spisovatelů. Bylo tedy nezbytné stanovit si kritérium, které by pomohlo toto nepřehledné množství jmen co nejvíce zúžit. Proto jsem se rozhodla zkoumat celý problém z pohledu literární kritiky. Celá kapitola tedy bude čerpat ze statí známých ruských kritiků a odborné veřejnosti (spisovatelů, dramatiků, režisérů, novinářů apod.) hodnotících Prilepinovu tvorbu a zveřejněných na internetu.

3. 1 Definice literární kritiky

Definice pojmu literární kritika existuje celá řada a většinou se významově příliš neliší. Proto ji můžeme definovat jako literárněvědnou disciplínu zabývající se interpretací a hodnocením literárních děl, přičemž se opírá především o literární teorii, literární historii, filozofii a estetiku. (Leccos – literární kritika, 2012, [online]) Pokud půjdeme hlouběji, dozvíme se, že „literární kritika je pole literární diskuze, které si prostřednictvím recenzí a jiných textů klade za cíl interpretovat, hodnotit a třídit literární díla. Posuzuje při tom jak nově vyšlá díla, tak texty staršího data, chce-li je podrobit novému kritickému pohledu. Odborná kritika při tom bere v potaz tendence světové literatury, popř. alespoň určité národní literatury nebo příslušného žánru.“ (Wikipedie: literární kritika, 2012, [online]) Nepřehlédnutelným faktorem literární kritiky je však to, že „přestože kritici vycházejí z pravidel literární teorie, uplatňují také svůj estetický vkus, a tak je každá kritika subjektivním dojmem autora.“ (14. Novinářství a literární kritika, 2012, [online]) Proto se v praxi můžeme setkat s tím, že přestože byla určitá kniha kritikou přímo strhána, u čtenářů se těší velké oblibě a naopak. Kromě toho má literární kritika značný vliv na průběh určitých procesů v literatuře, např. na vznik a rozvoj tvůrčích principů různých literárních směrů. Dále také bezprostředně ovlivňuje formování společenského povědomí o literatuře jako takové.

3. 2 Kritiky Prilepinových děl

První věcí, které kritici věnují značnou pozornost, je samotný život a osobnost Zachara Prilepina. Již jsem uvedla, že autor zažil během třiceti pěti let svého života mnohé. Získal tím cenné a bohaté zkušenosti, na nichž jsou vystavěna všechna jeho díla,

a to také vysvětluje autobiografické prvky, jež nesou jeho hrdinové. Nejčastěji je v této souvislosti zmiňována autorova účast ve válce v Čečně a členství v zakázané Národně bolševické straně, která stojí v opozici vůči současné Putinově vládě a snaží se dosáhnout převratu. Prilepin je aktivním členem Národně bolševické strany, několikrát osobně jednal s Vladimírem Putinem ještě v době, kdy poprvé zastával úřad prezidenta a několikrát byl za své veřejné výstupy také uvězněn. Tím získal imidž holohlavého „drsňáka“, který se nestará o společenské mínění, a nacionalisty, jenž vyzívá k revoluci. Ta je však většinovou ruskou společností odmítána. V důsledku toho se můžeme setkat se třemi názory na Prilepina jako takového. První z nich zastává především laická ale i někteří představitelé odborné veřejnosti. Jsou to především lidé, kteří nečetli téměř žádnou jeho knihu a svůj značně negativní názor zakládají zejména na veřejném vystupování autora a na jeho politické činnosti. Druhý se nachází kdesi uprostřed. Jedná se především o kolegy spisovatele a kritiky, kteří četli jeho díla a rozlišují mezi Prilepinovými politickými názory, s nimiž většinou nesouhlasí, a literární tvorbou, kterou chválí a obdivují. Třetí, kladný názor, sdílejí lidé, jež znají autora osobně. Ti nejenže chválí a obdivují jeho dílo, ale také chápou, co ho přimělo vytvořit si opoziční názory a přidat se k tak radikální politické straně. Tito lidé věří, že, jak uvedl známý ruský spisovatel Dmitrij Bykov v jedné ze svých statí, Prilepin nevstoupil do strany proto, že by chtěl osnovat tajné spiknutí nebo realizovat vlastní tajné záměry ale proto, že se stydí za Rusko, které vidí kolem sebe, jež by mělo být krásné, silné a bohaté, ale není. (zacharprilepin.ru, 2012, [online])

Řada kritik poukazuje na to, že svou tvorbou Prilepin navazuje na autory ruské klasické literatury, konkrétně jsou uváděna taková jména jako Dostojevskij, Turgeněv nebo Gorkij. Důvodů k tomuto tvrzení je hned několik. Předně Prilepin mnohdy používá jména, která vystihují charakter hlavního hrdiny tak, jak to dělali především Gogol a Dostojevskij. Jako příklad může posloužit názor spisovatelky Julie Belomlinskoj, jež se domnívá, že klasická ruská literatura, která vzešla z ukradených plášťů, chudých lidí, slečen selek nebo bláznů hrozících pěstí Měděnému jezdcí, vyjadřuje jen slzy a nepřetržitý vzdor tichého člověka, což koresponduje i se jménem hlavního hrdiny Prilepinova románu „Са́нькя“. Jmenuje se Saša Tišin a nese tedy typické vše vypovídající příjmení. Dále jsou některé postavy autorových děl označovány jako hrdinové naší doby, což vede ke spojení Prilepina s Turgeněvem. Podle Vladimira Jelistratova, lingvisty, kritika a překladatele je hlavní hrdina románu „Са́нькя“ prostým člověkem, který v sobě však skrývá obrovskou sílu nenávisti a protestu a při tom je

dobrým člověkem. Je extrémistou a členem radikální opozice, je nebojácný i něžný, tvrdý i starostlivý. Je to kluk, který chce jen spravedlnost. Je rozpolcený, protože má rád lidi, ale na druhou stranu nenávidí systém. Na první pohled je prototypem extrémistického psychopata a extrémismus je v Rusku kritizován. Proto je bezesporu hrdinou naší doby. Dalším velikánem klasické ruské literatury, s nímž je Prilepin srovnáván je Maxim Gorký. Vedle sebe jsou kladena zejména Gorkého dílo *Matka* a Prilepinův román „Санька“. Literární kritik Pavel Basinskij píše, že román *Matka* byl napsán téměř přesně sto let před románem *Saňka* a dílo je to skutečně zajímavé, avšak jen v kontextu své doby a nová doba vytváří nový kontext. Jedním z hlavních motivů v dílech Prilepina je národ. Vždyť i samotný název románu vychází z prastarého ruského jazyka (Санька je v této vrstvě jazyka variantou jména Saša). Hlavním symbolem národa je zde matka hlavního hrdiny. Je obrazem nešťastné uštvané ženy pracující za kopějku, jež nechápe revoluční zaměření svého syna. Podle Basinského nelze přesně říci, do jaké míry se Prilepin románem *Matka* inspiroval, ale podobností je tu příliš mnoho na to, aby si jich čtenář nevšiml. (zacharprilepin.ru - Отзывы А-К, 2012, [online])

Některými kritiky je Prilepin označován jako číslo jedna mezi spisovateli současné mladé generace. Dmitrij Bak se domnívá, že posledních dvacet let pojednávaly průměrné postsovětské romány o člověku starším čtyřiceti let, který prožil pád Sovětského svazu. Nehledě na to, zda ho vnímal jako pád impéria představujícího totalitní zlo, nebo ráje na zemi, symbolu rovnosti a spravedlnosti, je zaměstnán svými komplexy, srovnává, co bylo dříve a co je nyní. Prilepin přivedl jako první na svět zcela nový druh hlavního hrdiny s jiným pohledem na svět. Velice často jsou to rebelové posedlí novou sociální situací, avšak ne proto, že se narodily v Sovětském svazu. Traumata sovětské doby je nepoznamenala, ale současná podoba svobody jim nedává pocit štěstí a naplnění. Jejich tragika vychází až z doby po pádu Sovětského svazu. Podle spisovatele Alexandra Prochanova se ruská literatura během posledních patnácti let bála všeho reálného a konkrétního a Prilepin to prolamuje, protože se soustředí na revoluci, válku, politiku a přináší nové hrdiny. (zacharprilepin.ru – Отзывы Л-П 2012, [online]) Tento nový typ postav charakterizuje také filozof Alexandr Ivanov, jenž uvádí, že Prilepin vytváří hrdiny v pravém slova smyslu. Tito lidé nekloužou jen po povrchu života, ale mají schopnost něco syntetizovat. (zacharprilepin.ru – Отзывы А-К, 2012, [online])

Ač Prilepinův vzhled a volba témat naznačují, že jde o značně maskulinního autora, jeho díla mnohdy svědčí o opaku. Řada kritiků se také domnívá, že dokáže na

muže až nevidaně něžně a poeticky psát o ženách, dětech, lásce, zvířatech a starých lidech. Tina Kandelaki říká, že nevěří Prilepinovi, když píše o revolucionářích, ale věří mu, když píše o lásce, protože taková próza oslovuje každého, kdo kdy miloval. (zacharprilepin.ru - Отзывы А-К, 2012, [online])

Nejvíce je to patrné v románu v povídkách „Грех“, jehož poetika je srovnávána s poetikou děl Buninových. Hlavním hrdinou románu je člověk z národa, který má dostatek zdravého rozumu a životních zkušeností a snaží se v rámci svých možností napravovat svět kolem sebe. Podle kritiků ruská literatura již dlouho potřebovala podobný typ hrdiny, člověka přímého, čestného a silného. Z druhé strany však jedna z kritiků haní kompozici románu, neboť vzhledem k tomu, že je sestavena z povídek, nevzniká ani tak ucelený příběh, jako spíše memoár bez zřetelného začátku a konce. Dále tato kritika říká, že se autorovi podařilo vytvořit hrdinu srovnatelného s americkým Supermanem, jelikož jde o prostého člověka, jenž vykoná jakoukoliv, dokonce i tu nejspínavější práci a snaží se ji vždy dělat co nejlépe, snaží se také mírnit špatné a ochraňovat dobré lidi. (Lazy.ru что прочитать, Захар Прилепин: Грех, 2012, [online])

Velmi výrazným prvkem Prilepinovy tvorby je způsob, jakým píše o válce. V této souvislosti kritika nejčastěji zmiňuje romány „Санька“ a „Патологии“. Spisovatel Jurij Kozlov se domnívá, že autor dokázal v románu „Патологии“ ukázat Rusko a Čečnu tak, jak je vidí mladí lidé, kteří denně nasazují životy. V klasických válečných románech je vždy patrná jakási vyšší idea a zabíjení lidí je zobrazováno jako špatnost. Podle Kozlova však Prilepin napsal román o válce bez ideje války. V jeho podání jde o křest ohněm a každý si v tom prostředí musí vytvořit své místo podle vlastních schopností, lidských i nelidských. (zacharprilepin.ru - Отзывы А-К, 2012, [online]) Podle filmového režiséra Alexeje Učitěljy je Prilepin jedním z mála spisovatelů, kteří umí předat dramatickou situaci ne prostřednictvím šokujících efektů, ale díky mistrnému zachycení emocionálních stavů. (zacharprilepin.ru - Отзывы Р-Я, 2012, [online]) Několik kritiků zmiňuje, že Prilepin dokáže válku popsat natolik naturalisticky a z odporem proto, že za normální považuje pocity štěstí, zdraví a lásky.

Dále bych chtěla trochu pozornosti věnovat právě dílům „Санька“ a „Патологии“, jelikož s těmito názvy se můžeme v kritických statích setkat nejčastěji.

Román „Патологии“ zavádí čtenáře do prostředí pouličních bojů v Grozném. Hlavním hrdinou je Jegor Taševskij, obyčejný člověk, který nemá v povaze hrdinství ani sympatie k válce. Tím hůře snáší válečné prostředí a postupně se dostává na dno svých psychických sil. V momentě, kdy už má pocit, že nic nemá smysl a přestane se

bránit myšlence na pomalu přicházející smrt, se stane cosi neočekávaného, co diametrálně změní jeho pohled na svět. Najednou se začne radovat ze života a užívat si ho plnými doušky. Podobným způsobem se dá popsat základní myšlenka románu, tedy napětí mezi životem a smrtí, které je v některých kritických textech označeno za zajímavou resp. příjemnou dvojsmyslnost. Paradoxním se také může zdát, že hlavním symbolem smrti v díle je voda. Kritik Nikolaj Perejaslov uvedl, že v románu dochází k zcela zvláštnímu spojení dvou kategorií, a sice poetiky a čistě realistických obrazů vojenského života. (zacharprilepin.ru – Отзывы Л-П, 2012, [online]) Kritička Valerija Pustovaja chválí kromě jiného také kompozici díla. Podle jejího názoru jde totiž o Achilovou patou každého válečného románu, neboť jednotlivé bojové scény mají tendence se opakovat stejně tak, jako se opakuje každodenní „rutina“ vojáků a podobným způsobem se opakují i jednotliví autoři těchto děl. Román „Патологии“ se podle jejího názoru od ostatních liší svou kompozicí a autorským stylem. Konkrétně má na mysli, že do válečné současnosti se promítají obrázky z dětství, které hlavní hrdina prožil jako sirotek a vzpomínky na nešťastnou lásku. Toto ztvárnění minulosti mění obraz řadového vojáka na plnohodnotného člověka. Kromě toho osobité uspořádání bojových scén napětí románu ještě více zdůrazňuje. (zacharprilepin.ru, Пресса о романе «Патологии», 2012, [online])

Někteří kritici se shodují na tom, že autor v románu „Санька“ nepopisuje ani minulost ani anti utopii, nýbrž ne příliš vzdálenou budoucnost. Hlavním motivem románu je revolta vůči systému založená na autorově znalosti tendencí a názorů panujících v ruské společnosti. Proto jsou mezi kritiky tací, kteří ve svých textech vyzývají politické představitele, aby si dané dílo přečetli, neboť jasně ukazuje směr, jakým současné Rusko směřuje. Hlavní otázkou je, zda si vláda uvědomuje tuto změnu ve společenském myšlení. Autorovi bylo nicméně několikrát vytčeno, že v tomto díle vyzývá k revoluci a že se snaží pouze propagovat program Nacionálně bolševické strany. Kromě již zmíněné matky je další symbolickou postavou staříčkový děda, jenž je předobrazem vymírající ruské vesnice, kde lidé byli schopni pracovat, bojovat i snášet hlad. Podobná generace se pak již dlouho neobjevila. Až pokolení Saši Tišina je schopno nějakého i když sebevražedného kroku. Literární kritik Michail Profimenkov se domnívá, že v díle můžeme nalézt jak prvky realistické tak i surrealistické, básník Alik Jakubovič dodává, že román je místy dokumentární a místy nese známky opravdové ruské prózy. (zacharprilepin.ru – Отзывы Р-Я, 2012, [online])

Dalším neopomenutelným prvkem, kterému kritika věnuje pozornost je jazyk děl Zachara Prilepina. Podle Pustovoj je autorův jazyk plný metafor, fantazie a jinotajů, což ho činí hutným ale přitom lehkým. (zaharprilepin.ru - Пресса о романе «Патологии», 2012, [online]) Prochanov se domnívá, že Prilepin na tomto poli rád experimentuje, ale snaží se mírnit, jelikož si uvědomuje, že jeho cíle nejsou estetické, nýbrž morální, psychologické a politické. (zacharprilepin.ru - Отзывы Л-П, 2012, [online])

Kromě již zmíněných všeobecně známých jmen klasické ruské literatury je Prilepinova tvorba přirovnávána také k některým současným autorům. Bohužel i zde platí, že kritika je věcí subjektivního postoje, proto se můžeme setkat s velice odlišnými postoji. Kupříkladu jeden literární kritik může připodobňovat Prilepina k určitému autorovi a zároveň jiný kritik může tvrdit, že jde o dva navzájem nesrovnatelné tvůrčí styly. Dalším problémem, na který jsem během studia materiálů narazila, je, že pokud je Prilepinovo jméno zmiňováno v souvislosti s jiným spisovatelem, jedná se spíše o narážku než o souvislou myšlenku podpořenou důkazy.

Nicméně velice jasná spojitost panuje mezi Prilepinem a E. V. Limonovem. Oba spisovatelé jsou členy stejné politické strany, mají tedy stejné politické smýšlení a často spolu na projektech NBS spolupracují. Jistá spojitost panuje také na poli literárním. Vždyť Prilepin svá první díla publikoval právě v Limonově časopisu „Лимонка“. Zejména z těchto důvodů bývá Prilepin označován za Limonovce, což je označení pro následovníka Limonova a členy tvrdého jádra opozičního proti putinovského uskupení Jiné Rusko. I literárními kritiky jsou často označováni jako velmi blízcí autoři, avšak přesto mají oba svůj charakteristický styl a nebojí se nesouhlas se svým protějškem veřejně prezentovat např. tak, že zkritizují jeho poslední knihu. Limonov se staví do pozice nejlepšího spisovatele současnosti a můžeme tvrdit, že odborná veřejnost mu v tomto nijak výrazně neodporuje (v roce 2009 byl mladými spisovateli označen za literární osobnost staršího pokolení, která je nejvíce ovlivnila). (zacharprilepin.ru - Отзывы Л-П 2012, online) Na adresu románu „Санька“ však uvedl, že ho považuje za literární událost roku a vyjádřil politování nad tím, že tento román nenapsal sám. (zaharprilepin.ru - Захар Прилепин спрашивает, 2012, [online])

Jasně paralely můžeme nalézt také v díle Fjodora Abramova. Jedná se o podobnost motivu ruské vesnice a prostého národa. Podle Belomlinskoj Prilepin na tvorbu Abramova přirozeně navázal. (zacharprilepin.ru - Отзывы А-К, 2012, [online])

Prilepinova válečná próza je pak srovnávána kromě jiných také s frontovou prózou Jurije Vasiljeviče Bondareva, Konstantina Dimitrijeviče Vorobjova, popř. i

Viktora Petroviče Astafjeva. Zde je nutno podotknout, že tato jména zmínilo několik kritiků, ale nikdo svůj názor hlouběji nerozvedl. Pravdou je, že v tvorbě všech třech spisovatelů nacházíme paralely s tvorbou Prilepina (naturalistický popis válečných scén, motiv vesnice, láska v době války). Avšak osobně se domnívám, že kontext Prilepinových děl je značně odlišný. Jednou z těchto odlišností může být snaha působit politicky. Řečeno slovy pana Basinského, nová doba vytváří nový kontext. (zacharprilepin.ru - Отзывы А-К, 2012, [online])

Bykov přirovnává Prilepina k Gajto Ivanoviči Gazdanovovi a Vasiliji Pavloviči Aksjonovovi. Vede ho k tomu domněnka, že próza všech tří je naplněna štěstím, radostí ze samotné vlastní existence a možnostmi, které nabízí. (zacharprilepin.ru – Отзывы А-К, 2012, [online]) Paralely však může spatřit i laik. Aksjonov byl intelektuál, jenž se stavěl proti dobovým konvencím i politice. Gazdanov nekladal důraz na události, nýbrž na jejich odezvu a setkáme se v jeho díle i s lyrickým vyobrazením života.

Několik kritiků přirovnalo Prilepina také k Alexeji Viktoroviči Ivanovovi. To zejména proto, že v tvorbě obou dvou autorů může čtenář najít klíč k uplynulému desetiletí (názor spisovatele Borise Akunina) a také proto, že i Ivanov ve své tvorbě navazuje na klasickou ruskou školu (názor spisovatele Ilji Strogoffa). Navíc se dá říci, že oba spisovatelé píší převážně v duchu realismu, kterému přidávají současnou perspektivu. (zacharprilepin.ru – Отзывы Р-Я, 2012, [online])

3.3 Závěry

Obecně je tedy možné tvrdit, že literární kritika Prilepinova díla hodnotí pozitivně. Objevují se samozřejmě také názory negativní, avšak v porovnání s těmi kladnými jde o zanedbatelné množství.

Na základě zjištěných informací bych uvedla, že Zachar Prilepin je v celé řadě ohledů autorem originálním. Má svou koncepci a ideu. Přesně ví, co chce svým dílem čtenáři i společnosti sdělit, a nebere ohled na to, zda se to veřejnosti či kritice bude líbit. Aby mohl být tento záměr splněn, přivádí na scénu nový typ hrdiny. Již z prvních stránek knihy musí být čtenáři jasné, že před sebou nemá další fiktivní postavu prožívající smyšlený příběh a že mu již v polovině knihy nebude jasné, jak vše dopadne. Naopak by měl získat dojem, že poznává opravdového člověka z masa a kostí, jenž prožívá příběh, jehož součástí se může v blízké či vzdálenější budoucnosti stát čtenář sám. Píše tedy díla vystihující realitu, kterou nijak nepřikrašluje, a vychází při tom ze svých bohatých životních zkušeností. Díky tomu se mu podařilo vykročit ze stínu svých

současníků, kteří bývají kolektivně označováni jako generace mladých ruských spisovatelů, a své jméno proslavit. A díky tomu ho také kritika označuje za lídra nebo mluvčího tohoto pokolení spisovatelů.

Jeho tvorba je založena na principech realismu a surrealismu. Mezi realistické prvky patří zejména ono pravdivé zobrazování skutečnosti, což se projevuje nejsilněji v popisu válečných scén. K surrealistickým motivům bych zařadila zobrazování událostí prostřednictvím zdůraznění emocionálních prožitků, které vyvolávají, a vyjádření pocitů lásky k ženám, dětem atd. Jak již bylo naznačeno, shodu s těmito principy můžeme nalézt u celé řady jiných autorů, avšak u žádného z nich se nesetkáme s tak kontrastní kombinací jako u Prilepina.

Navíc jeho díla nesou ještě silnější či slabší politický podtext odvozený od současného stavu ruské společnosti a politické scény. Snaží se upozorňovat na současné a možné budoucí problémy a vyzývat svými díly společnost, aby si je uvědomila a pokusila se je vyřešit. To je velkou částí veřejnosti chápáno jako vyzývání k revoluci, a proto je autor často kritizován za to, že ve svých dílech propaguje program Národně bolševické strany.

Obecně bych Prilepina označila za autora originálního. Domnívám se totiž, že se jeho tvorba skládá z velkého množství dílčích prvků (téma národa, války, lásky, politický podtext, realismus, surrealismus atd.) a při srovnání jeho děl s díly výše zmíněných autorů jsem našla shodu vždy jen v jednom nebo několika těchto aspektech. Z toho vyvozuji, že uvést jméno byť jen jednoho autora, jehož tvorba je komplexně porovnatelná s tvorbou Zachara Prilepina, není možné. Dále bych uvedla, že Prilepin je autorem svérázným. A to zejména z toho důvodu, že má svůj racionální názor a pohled na svět, za nímž si pevně stojí.

Dle mého názoru právě kombinace všech uvedených vlastností autora i jeho tvorby přináší do ruské literatury mnoho nového a obohacuje ji tak.

4. POVÍDKA SERŽANT

Tato povídka byla poprvé publikována roku 2007 v časopise «Новый мир» a tvoří poslední, devátou část románu v povídkách „Грех“, což je jednoho z Prilepinových nejznámějších děl vůbec.

Tematicky se vrací k válce v Čečensku. Poutavý příběh zachycuje osudy jednoho oddílu během napadení jejich hlavní základny. V centru dění se ocitá šest mužů (Samara, Pařez, Zrzoun, Chabej, Vít'a a Seržant). Oddíl nedávno dorazil do vyprahlé čečenské pouště a jeho hlavním úkolem je bránit hranici s Ruskem. Vojákům velí Seržant, nevzdělaný, avšak velice přemýšlivý a vnímavý člověk se schopností strategického myšlení, jenž se do války rozhodl odjet, aby si dokázal, že má vlastní vůli a že není omezován svou rodinou. Dlouhou dobu je na hranici klid, až do osudného dne, kdy tato šestice drží hlídku na předsunutém kontrolním stanovišti. Kvůli chybě jednoho z vojáků, který zapomněl nabít vysílačku, se všichni dostávají do problémů. Na hlavní základnu zaútočí Čečenci a hlídkující vojáci zůstávají venku nevarováni a jen minimálně vyzbrojeni. V povídce je velmi barvitě vylíčeno, jak může být pro velitele náročné strategicky správně se rozhodnout ve vyhrocené situaci, a přitom si udržet poslušnost, loajalitu a respekt svých podřízených. Seržant přistupuje k celé situaci s chladnou logikou a vždy se snaží vybrat tu nejbezpečnější možnou variantu, aby pokud možno neriskoval ničí životy. Nakonec se mu daří dosáhnout cíle a dostat všechny do bezpečí opevněné základny, avšak sám několik kroků před cílem umírá. Za nejzajímavější moment celé povídky považují právě její úplný závěr, v němž autor dokázal velmi originálně uchopit moment prožitku smrti.

Seržantovo pravé jméno zde není ani jednou uvedeno, ale čtenář může usoudit, že se jedná o téhož Zachara, který vystupuje v předchozích částech románu. Možné je odhalit i některé paralely s životem samotného autora. Hlavní postavou je bezesporu Seržant, neboť právě na vykreslení jeho vnitřního světa se autor soustřeďuje, tím také povídku značně oživuje a mistrně psychologicky prokresluje jeho osobnost, zatímco ostatní postavy můžeme hodnotit pouze na základě jejich činů, které vyplývají především z děje. Prilepin válečné prostředí ani jazyk vojáků nijak nepřikrašluje a celá povídka působí dojmem, že nejde o smyšlený příběh, nýbrž o realitu. Nechybí zde naturalistické vykreslení válečných prožitků stejně jako ironický humor. Originalita této povídky tkví podle mého názoru v tom, že v popředí nejsou jen válečné události, ale především psychologické vykreslení Seržanta, které v sobě nese

zajímavou symboliku a je klíčem k pochopení jeho osobnosti i všech událostí. Díky tomu je povídka velice živá, poutavá a doslova vtáhne čtenáře do děje.

Dílo je psáno „er formou“. Nad postavami tedy stojí vypravěč, jenž není nijak blíže charakterizován, a proto může celý příběh vyprávět s nadhledem. Velice dobře se vyzná v osobnosti Seržanta, ale jeho informovanost o ostatních postavách je omezená. V některých momentech vypravěč ustupuje do pozadí a vyprávění přechází do ich formy. Tehdy se do centra pozornosti dostává Seržantovo já. Děj plyne chronologicky s občasnými vzpomínkami na minulost, jež jsou nezbytné pro plné pochopení současnosti.

Jak jsem již uvedla, Zachar Prilepin je velice plodným autorem s mimořádně svébytnou poetikou. Je také velmi poutavým vypravěčem a umí čtenáře oslovit. Dokáže velice obratně charakterizovat literární postavu jen na základě jejích promluv. V jeho povídkách se často setkáváme s nevzdělanými lidmi z nižších vrstev společnosti. Prostředí, do kterého autor své hrdiny často uvádí, přesně odpovídá jejich charakteristice. Kromě toho jsou z jednotlivých postav jasně patrné rysy ruské národní povahy, jako je např. alkoholismus, schopnost na všechno si zvyknout, lenost, ale i láska k bližnímu, vášnivost, otevřenost, pohostinnost a celá řada dalších. Všechny Prilepinovy povídky v sobě nesou skrytý smysl, což čtenáře přitahuje a nutí nad každým dílem přemýšlet. Z jeho textů je patrná jakási blíže neurčená melancholie. Soustřeďuje se především na vykreslení hlavní postavy a děje a téměř se u něj nesetkáme s popisy prostředí.

5. KOMENTÁŘ K PŘEKLADU

5. 1 Kritika překladu

Následující kapitola je věnována kritice překladu, jelikož se jedná o téma pro překladatelskou teorii i praxi zcela zásadní, přesto mnohdy podceňované, neboť „současná kritika překladu téměř neexistuje.“ (HRDLIČKA, 1995. s. 32)

Teoretici překladu to vysvětlují tím, že se v praxi ve většině případů setkáváme pouze s výčtem prohrěšků překladatele vůči originálu nebo vůči mateřštině, což je zcela nedostatečné. Takto totiž kritika překladu neplní funkce, které plnit má. Funkce kritiky překladu v roce 1971 definovala německá lingvistka a teoretička překladu Katharina Reiss. Podle jejího názoru k nim patří zlepšení kvality překladu, zvýšení poptávky po kvalitních překladech ve společnosti a využití nástrojů kritiky překladu jako prostředku pro výuku nových překladatelů. Postupem času byly k její teorii přidány další cíle, např. nutnost vypracovat standardy kvality překladu, které by mohly být používány pro hodnocení jednotlivých překladů, nebo nezbytnost vypracovat teoretické základy kritiky překladu jako takové. (АЛЕКСЕЕВА, 2008. s. 166) A. Paršin k tomu dodává, že by měly existovat rozdílné soubory požadavků pro hodnocení překladu jednotlivých druhů textů od překladu bulvárního románu až po operu. (Паршин, 2000, [online] s. 61)

U kritiky překladu jsou dle mého názoru důležité dvě věci, a sice osobnost kritika a postup jeho práce. Oběma otázkám se velice důkladně věnovala celá řada teoretických prací. V následujících odstavcích se pokusím shrnout nejčastěji zmiňované zásady a vytvořit tak jasnější představu o ideálním stavu těchto prvků v daném odvětví.

Co se týče osobnosti kritika, pravděpodobně nejjasněji ji popsala Alena Morávková, když napsala: „K vlastnostem literárního kritika uměleckého překladu patří odbornost a současně intuice, umění skloubit smysl pro detail s cítěním celku. Dále zaujetí a zároveň nestrannost, schopnost povznést se nad osobní sympatie a antipatie, skupinové zájmy.“ (HRDLIČKA, 1995. s. 33) Právě zachování nestrannosti bývá velice náročné, a týká se to nejen kritiky, nýbrž také procesu samotného překladu. Vždyť každý, a stejně tak i kritik, si přeje především to, aby byla jeho práce doceněna. Není to však jednoduché, jelikož, jak předpokládá Václav Černý, každý autor bez ohledu na sféru činnosti a aniž by si to uvědomil, vkládá do svého díla kousek sama sebe, tedy své názory a postoje. (ČERNÝ, 1968. s. 35) To je ovšem věc, jíž by se kritik (a stejně tak i překladatel) měl snažit vyvarovat.

Teoretický postup práce kritika překladu definovala velice trefně opět A. Morávková. Podle jejího názoru by měla práce kritika uměleckého překladu začínat rozbořením stylu autora originálu a překládaného díla, vřazením autorovy osobnosti do literatury jeho země a překládaného díla do kontextu autorovy tvorby. Dále by měl kritik pokračovat analýzou překládaného díla. Pozornost by měl věnovat významové stránce textu, řešení reálií, stylistických problémů a charakteristickým rysům autorovy poetiky. Tyto jednotlivé aspekty by mu pomohly určit koncepci překladatele a odpovědět na otázku, zda překládané dílo odpovídá autorovu pojetí. Celkový rozbor by pak kritik dokončil až po té, co by vymezil místo překládaného díla v koncepci domácí literatury.“ (Morávková, 1995, s. 33) Dále se teoretikové shodují, že kritik by měl být schopen stanovit překladatelovu metodu a koncepci, popř. také určit jeho estetické názory. K tomu je zapotřebí detailní analýzy textu překladu. Zde by si měl kritik uvědomit, že míra projeveného překladatelského talentu je přímo úměrná síle jazykové a stylistické podmíněnosti předlohy (názor např. J. Levého).

Je tedy na první pohled zřejmé, že nejde o nic snadného. O tom svědčí také názor teoretiků hovořící o tom, že práce kritika uměleckého překladu je mnohem složitější než práce kritika literárního. To platí zejména při hodnocení díla, jež dosud nikdo nepřeložil. Pokud však existuje již několik variant překladu, kritikova práce je usnadněna, neboť jasněji vyniknou rozdíly v koncepci jednotlivých překladů.

Existuje ještě celá řada dalších faktorů, ke kterým by měl kritik překladu během své analýzy přihlédnout. Jedním z nich je podle O. Krijtové fakt, že u překladu nejde jen o jednotlivá slova, nýbrž o styl celého díla. Svou myšlenku autorka rozvíjí dále. Je toho názoru, že i sebelepší překladatel dělá přinejmenším ze začátku chyby, kterých se před ním dopouštěl bezpočet stejně talentovaných překladatelů. Jsou to však chyby, jimž se dá velice snadno a rychle odnaučit. Domnívá se také, že nepsaným zákonem je neexistence překladu bez chyb nižšího řádu. Hlavní myšlenkou tedy je, že by překladatel neměl zoufat, pokud přeloží špatně nebo neobratně jedno slovo, idiom nebo větu. To ještě neznamena, že je celý překlad nekvalitní. Hlavní je, že překladatel správně a v bohaté češtině přeložil celý text. (KRIJTOVÁ, 1996, s. 15 – 17)

Avšak není od věci podívat se na problematiku také z poněkud odlišného úhlu pohledu. V současné době je knižní trh s překladovou literaturou velice pestrý. Olga Krijtová k tomu říká: „S vynikajícími překlady je to jako s uměleckými díly. Nebývá jich mnoho a bývají ověřeny různými cenami a uznáními. Zato dobrých překladů je hodně, ale bohužel hodně je i těch špatných a zvláště těch stále přibývá, protože ne

každý nový překladatel má trpělivost absolvovat učednická léta vestálky, byť i o devadesát procent zkrácená. Chce zpeněžit svou – třeba chabou – znalost hned. Stačí mu, že trochu zvládl cizí jazyk, možná ho umí i velmi dobře, ale co je to platné, když zanedbává jazyk mateřský.“ (KRIJTOVÁ, 1996. s. 15 - 16)

To mě přivádí k dalším faktorům, které by kritici měli v rámci analýzy překladu bedlivě kontrolovat, avšak měli by si je uvědomovat a řídit se jimi také překladatelé při tvorbě překladových děl. První a nejdůležitější z nich je fakt, že: „Překladatel je důležitou institucí, na níž závisí nový tvar textu a především jeho umělecká úroveň a tedy i schopnost uplatnit se v nové situaci, u dalších čtenářů. Překladatel sice vychází z textu originálu, ale nesmí podlehnout přímému pochodu k textu překladu, nýbrž musí projít fází přetavování skutečnosti do nového textu – skutečnosti literární, nikoli životní.“ (ŠTĚPÁN, 2007. s. 27)

Dalším faktorem je nutnost, aby si překladatel před samotnou fází překladu nastudoval určitou teorii. Měl by se např. seznámit s problematikou tvůrčí reprodukce, s překladatelskou tradicí, pozastavit se u jazykové tvořivosti a reprodukční věrnosti, aby si ujasnil pracovní postupy. Dále by měl mít na paměti, že: „ulpívání na jednotlivosti je podstatou neumělé formy „věrného“ překladu, překladu otrockého, který je příznačný pro pedantské překladaatele bez uměleckého nadání; naopak zase celostní chápání často svádí právě vynikající překladaatele k tomu, že se soustředí na příliš obecné principy, na příliš rozsáhlé celky, a v jejich jménu pak zkreslují jednotlivé myšlenky.“. (LEVÝ, 1983, s. 127)

Dále je nutné, aby v textu překladu zůstal zachován invariant obsažený v předloze a aby výsledný převod působil na čtenáře stejným dojmem a vyvolával u něj stejné představy a pocity jako text originálu u svého čtenáře.

Podobných zásad existuje ještě celá řada. Jejich podrobný rozbor by byl pro teorii a kritiku překladu bezesporu velice přínosný, nicméně toto není cílem mé práce.

5. 2 Postup práce

Během procesu překládání jsem se řídila postupem, který stanovil Jiří Levý ve svém stěžejním díle *Umění překladu*. Jde o:

1. pochopení předlohy
2. interpretaci předlohy
3. přestylizování předlohy (LEVÝ 1963. s. 25 - 49).

Fáze pochopení předlohy je bez pochyb nejdůležitější, neboť pakliže překladatel správně nepochopí originál, nemůže ho ani správně přeložit. Teoretici i praktici překladu se shodují na názoru, že aby mohl být výchozí text správně pochopen, musí být překladatel v první řadě dobrým čtenářem a mít výborné znalosti jazyka, z něhož překládá.

Z těchto poznatků jsem vycházela při studiu originálu. Podle zásady Jiřího Levého jsem se snažila proniknout do textu hlouběji než běžný čtenář, odhalit ideově-estetické hodnoty díla a rozpoznat, jakými prostředky jich autor dosahuje. Snažila jsem se tedy představit si skutečnosti, o nichž autor píše, a touto cestou proniknout do psychologie postav, pochopit jednotlivé situace a stejně tak i ideu celého díla. Kromě toho jsem věnovala pozornost také struktuře díla, jeho kompozici, jazyku atd.

Pro správné pochopení originálu bylo dále nezbytné použít celou řadu slovníků, zejména pak překladových, výkladových, frazeologického atd. Slangová a hovorová až vulgární slovní zásoba tvoří značnou část textu, avšak v klasických knižních slovnících se s ní setkáme jen ojediněle. Proto jsem velice často používala ruské internetové výkladové slovníky, jejichž seznam uvádím v použité bibliografii. Nezbytné samozřejmě byly konzultace s rodilými mluvčími a při překladu vojenských termínů a slangu také s českými profesionálními vojáky.

Kromě pochopení předlohy je neméně důležitá také fáze její interpretace. Jak uvádí Jiří Levý: „Při nesouměřitelnosti obou jazykových materiálů není možná úplná významová shoda vyjádření mezi překladem a předlohou, a pak nestačí jazykově správný překlad, ale je nutná interpretace.“ (LEVÝ, 1963. s. 30) Interpretaci tedy můžeme definovat jako druh překladu zaměřený na vně jazykovou složku díla, na rozdíl od samotného překladu, který se zabývá jen správným a přesným převodem vyjadřovacích prostředků jednoho jazykového systému na vyjadřovací prostředky druhého jazykového

systému. (Паршин, 2000 [online] s. 18) Jedná se však o velice složitou otázku a číhá v ní na překladatele celá řada úskalí. Překladatel totiž může předlohu nedostatečně pochopit, následkem čehož překlad čtenáři nesděljuje vše, co by měl. Opačnou možností je tzv. přeinterpretace, tedy situace, kdy překladatel vidí v díle kvality a prvky, které v něm nejsou. Ty pak přenáší do textu překladu a nežádoucím způsobem tak zkresluje záměr autora a ideu původního díla atd. K těmto zkreslením dochází kromě jiného také proto, že překladatelé mívají tendenci stejně jako čtenáři promítat si do díla své vlastní životní zkušenosti a vnímání estetických kvalit.

Jelikož jsem si vědoma těchto úskalí, snažila jsem se subjektivní zásahy do výsledného textu co nejvíce potlačit. Měla jsem na paměti zásadu J. Levého, že: „Přesuny v chápání jsou možné jen v mezích daných reálným i potenciálním obsahem díla.“ (LEVÝ, 1963. s. 34)

Poslední fází je přestylizování předlohy. Tato fáze vychází z odlišností daných jazykových systémů (v tomto případě ruštiny a češtiny) a podle Levého právě zde může překladatel nejvíce uplatnit svůj talent. Snažila jsem se volit takové jazykové jednotky a překladatelská řešení, která co nejvěrněji odpovídají jazyku originálu, a zakomponovat je do textu překladu tak, aby v cílovém jazyce zněly co nejpřirozeněji.

5. 3 Jazyková charakteristika textu originálu

Jazyk povídky Seržant je výstižný, působí dojmem, že každá věta je předem pečlivě promyšlená a má v kontextu díla svůj smysl. Autor používá všechny vrstvy jazyka. Setkáme se tedy se spisovnou ruštinou i s vulgarizmy a slangem. Autor s těmito výrazy neplýtvá a používá je tam, kde mají své místo. Otázce jazykových odlišností mezi ruštinou a češtinou, překladu přímé řeči a nespisovných jazykových prvků se budu podrobněji věnovat v následujících kapitolách.

S otázkou jazykových odlišností souvisí také tendence k eliptickému vyjadřování v textu originálu. Nejedná se zde pouze o prvek charakteristický pro vyjadřování autora či jeho postav. Jde naopak o typický rys, s nímž se v hovorové ruštině můžeme setkávat pravidelně. V dané povídce je výskyt tohoto jevu ještě zesílený tím, že vysoké procento textu je v podstatě písemným záznamem mluvené řeči. Elipsu můžeme definovat jako vynechání některé části výpovědi, např. slova nebo věty, které si můžeme domyslet z kontextu. Při překladu elipsy je vždy nutné chybějící informaci doplnit. V opačném případě se čtenář v textu nedokáže zorientovat. Příkladem může sloužit věta: *...любая мысль приводила к тому, что сегодня могут убить* (str. 118), jíž chtěl autor říci: *...každá myšlenka vedla k tomu, že dnes mohou zabít člověka* (str. 69). Zde jde o elipsu tzv. obligatorního objektu. Velice často se v ruštině setkáváme s elipsou plnovýznamového slovesa, např.: *„А сюда ездить за тем, чтобы Родину любить, — это извращение. Хуже, чем если в рот, понял?“* (str. 101) a překlad *„A jet sem proto, že miluješ vlast, je zvrácenost. Větší než dělat to do pusy, chápeš?“* (str. 50)

Pro Prilepina jsou typické kratší věty, proto je text povídky značně členitý. Odstavec má v průměru jen dva řádky a jednotlivé obrazy a myšlenky se rychle střídají, což se projevuje i na celkovém dojmu, jakým text působí, a méně zkušenému čtenáři to může komplikovat orientaci v něm.

Souvětí v textu originálu jsou značně kondenzovaná, což je také jev typický nejen pro styl autora, nýbrž pro ruský jazyk jako takový. Autor v povídce pro zhuštění textu využívá zejména přechodníky, přídavná jména slovesná a infinitivy. Podrobněji se budu jejich překladu věnovat v kapitole o překladových transformacích.

Autor v textu používá také velice netradiční metafory a přirovnání a projevuje tak značnou dávku fantazie. Rodilí mluvčí, s nimiž jsem svůj překlad konzultovala, mi potvrdili, že dané obraty působí v textu zvláště a nečekaně vzhledem k situaci a jejímu kontextu. Např. v situaci, kdy vojáky nepřijela podle plánu vystřídat jiná jednotka, oni

netuší, co se mohlo stát, a přemýšlejí, jak se zachovat, rozezní se několik kilometrů od nich (u jejich hlavní základny) střelba. Autor to popisuje takto: *Он развернулся, чтобы войти в блокпост, и тут вдалеке раздался такой явственный грохот, словно разорвалось брезентовое полотно, и оттуда начался камнепад. Глухо било и отдавалось эхом в земле.* (str. 110) Autor zde tedy na moment odvrací pozornost od naléhavosti situace a komentuje, co zvuk střelby připomíná. Situaci, kdy Seržant vzpomíná na to, jak Pařez provokoval plukovního vlčáka a dostal se do stavu podobného tranzu, kdy si zcela neuvědomoval, co vlastně dělá, autor uzavírá větou: *Кряж стоял тогда без улыбки, не совсем даже разобравшийся, что стряслось и похож он был на тяжелую и, может быть, подводную коряжину, на которую если наедет лодка, то расколется пополам.* (str. 104) Podobných příkladů je v textu originálu celá řada. Z důvodu, že se jedná o typický prvek Prilepinova tvůrčího stylu, snažila jsem se tato přirovnání do textu překladu přenést co možná nejpřesněji avšak zachovat zároveň jejich obraznost. Snažila jsem se také, aby metafory u čtenáře překladu vyvolávaly stejné dojmy jako v ruštině na čtenáře originálu. Proto jsem první ukázkou přeložila: *Otočil se, chtěl se vrátit dovnitř a vtom se v dálce ozval silný rachot. Doslova jako by se protrhla obrovská plachta a začala z ní padat kamenná lavina. Byl to dutý zvuk, který se jako ozvěna se rozléhal v zemi* (str. 60). Druhou ukázkou jsem pak převala: *Pařez se tehdy neusmíval, dokonce úplně nepochopil, co se stalo. Stál tam jako těžký a možná i ve vodě ponořený pařez, na který kdyby najela loďka, rozlomila by se vejpůl.* (str. 54)

Obecně se dá říci, že text je zaměřen zejména na mladší generace čtenářů. Je to dáno jak jeho jazykem, tak i tématem, dějem, ideou. Za nejpodstatnější z uvedených složek považuji jazyk. Domnívám se totiž, že vulgarizmy a slangové výrazy by na konzervativního čtenáře mohly působit nepříjemně a rušivě. Podle mého osobního názoru by však jejich nahrazení neutrální slovní zásobou vytvořilo nepřírozený kontrast mezi stylistickým pojetím textu a nastolenou situací stejně jako charakteristikou postav.

5. 4 Překlad vlastních jmen

Podle L. S. Barchudarova je možné některá vlastní jména označit za bezekvivalentní slovní zásobu. Jsou to ty názvy, které nemají v cílovém jazyce své ekvivalenty. Jiná vlastní jména své „protějšky“ mají a můžeme je tedy při překladu použít. (Л. С. Бархударов, 2007. [online]. s. 94)

Pro překlad vlastních jmen z cizího jazyka do ruštiny (tedy z latinky do cyrilice), má překladatel možnost zvolit hned několik variant. Patří mezi ně: transkripce a transliterace (popř. kombinace obou), transplantace a překlad. (VYCHODILOVÁ, 2011. s. 13) Podobně tomu je také při převodu opačném, tedy z cyrilice do jazyků s jiným grafickým systémem. Z pohledu situace ruštiny a češtiny je jediným nepoužitelným postupem transplantace, neboť zde není důvod zachovávat původní podobu slova (v azbuce) za účelem jeho snazší identifikace a pochopení.

Při překladu vybrané povídky jsem se setkala s vlastními jmény dvojího typu. Prvním z nich jsou přezdívky. Některé z nich jsem převedla pomocí transliterace, tedy pomocí přenosu grafické podoby slova. Konkrétně jde o jména *Самара* (str. 101), *Сержант* (str. 108) a *Жила* (str. 108). První odkazuje na město v Rusku, v němž daný voják dříve sloužil. Použila jsem tedy český ekvivalent jeho názvu, *Samara* (str. 49). V druhém případě přezdívka vychází z názvu velitelské hodnosti. I zde jsem využila český ekvivalent a převedla ji jako *Seržant* (str. 47). České významy slova *жила* jsou žila, vodič, pramen, šlacha, jádro, lože... Pro první možnost jsem se rozhodla z toho důvodu, že nejlépe zní po zasazení do textu a také je to nejvhodnější varianta pro přezdívku. Druhým typem vlastních jmen bylo jméno *Бумя* (str. 103), zde jsem naopak použila transkripci, tedy převod na základě výslovnosti a převedla jsem ho jako *Víťa* (str. 47). Důležité však je, že se zde jedná o velice blízké hovorové varianty různých jmen. Česká varianta se totiž váže ke jménu Vítězslav, zatímco ta ruská ke jménu Vitalij, popř. Viktor.

Poslední kritéria byla rozhodující také při převodu ostatních přezdívek. Jsou to jména *Рыжий* (str. 100), *Кряж* (str. 99) a *Вялый* (str. 100). Jelikož jde ve všech případech o obecná pojmenování, která se přezdívkou stala jen přenesením jejich významu na konkrétní osobu (což je pro ruské vojenské prostředí typické), bylo u všech na výběr z několika variant. U přezdívky *Рыжий* jsem se rozhodovala mezi variantami *Zrzek* a *Zrzoun* (str. 55). Nakonec jsem se přiklonila k druhé možnosti. Pro slovo *Кряж* jsem upřednostnila výraz *Pařez* (str. 49) před *Špalkem*. Obě přezdívky jsou značně

výstřední podobně jako jejich nositelé, nicméně z možných variant jsou, dle mého osobního názoru, nejvhodnější. Převod přezdívký *Вялый* byl ze všech nejnáročnější, neboť jsem volila mezi ne příliš vhodnými slovy zvadlý, unavený, ochablý atp. Po zralé úvaze jsem zvolila variantu *Chabej* (str. 49). Obecně českou koncovku –ej, jsem přidala, jelikož se domnívám, že během každodenní komunikace v českém prostředí podobného typu by spisovnou variantu Chabý téměř nikdo nepoužíval.

Posledním překladatelským oříškem byl převod slova *чеху* (str. 117). Toto pojmenování může být zavádějící, z toho důvodu, že má dva významy. Prvním, a každému velice dobře známým, je označení obyvatel České republiky. Druhým, již ne tak často používaným, je označení pro obyvatele Čečenské republiky. Vzhledem k tomu, že v povídce není přesně uveden čas ani místo, bylo možné rozhodovat se při výběru výrazu pouze na základě popisu zevnějšku představitelů daného národa a krajiny. Jelikož se děj odehrává v poušti a příslušníci tohoto národa nosí dlouhé vousy, je zřejmé, že jde o *Čečence* (str. 69).

5. 5 Překlad reálií charakterizujících ruské prostředí

Reálie patří do kategorie neekvivalentní slovní zásoby, "jedná se o situaci, kdy v inventáři toho či onoho jazyka není pro určitou lexikální jednotku druhého jazyka výraz." (HRDLIČKA, 1995. s. 73) S překladem tohoto jevu se můžeme vyrovnat několikerým způsobem. Transliterací, kalkováním, opisným překladem, přibližným překladem, popř. vytvořením neologizmu. (А. В. Федоров, 2011. [online] s. 136)

Ve vybrané povídce jsem se s touto slovní zásobou setkala na několika místech. Pravděpodobně největším problémem byl překlad slova *сельмаг* (str. 98). V úvahu zde připadaly dvě možnosti, buď použít přibližný překlad pomocí nejbližší ekvivalentní české reálie (tedy konzum či jednotka), anebo opisný překlad, tzn. celý výraz obecně vysvětlit. Zvažovala jsem, jak bude ta která varianta působit na čtenáře různého věku a jak zapadne do celkového jazykového ladění povídky. Domnívám se, že obecnější varianta *obchod* (str. 48) je nejvhodnější. Jelikož je celý překlad orientován na mladší čtenáře, předpokládám, že ne všichni budou tyto starší české reálie znát. Kromě toho jsem přesvědčena, že vybrané slovo zapadá do textu, neochuzuje význam a nezatěžuje text zbytečnými vysvětlivkami.

V jiných případech však bylo žádoucí původní ruskou reálii zachovat. Jedná se o výrazy *борщ* (str. 100) a *пирожки* (str. 101). Zde jsem zvolila postup transliterace, neboť, jak jsem si ověřila na internetových serverech, obě slova jsou již v českém jazyce dosti frekventovaná. Zvolený překlad tedy zní: *boršč* (str. 49) a *pirožky* (str. 51).

Dalšími pro ruskou kulturu charakteristickými prvky jsou např. hovorová označení vojenské techniky, jako *козелок* (str. 98) nebo *калаш* (str. 108). Oba "nástroje" používá celá řada armád na světě, a přestože u *UAZu* (str. 48) může laik ruský původ jen tušit, výraz *kalach* (str. 59) si dovede zařadit snad každý. Podobné je to i v případě vlastních jmen *Самара* (str. 101) a *Сталин* (str. 119). Jméno *Samara* (str. 4) je zde použito v přeneseném významu a proto není možné ho považovat za reálii, nicméně jde o všeobecně známé město v Rusku a Josif Visarionovič *Stalin* (str. 70) se do světových dějin zapsal natolik výrazně, že o jeho původu nemůže být pochyb.

5. 6 Problematika překladu vojenské terminologie

Termínem se rozumí slovo (nebo skupina slov) mající v rámci daného odvětví nebo specializace konkrétní a jedinečný význam, jenž vylučuje jakoukoli možnost nesprávného výkladu nebo záměny významu (А. Паршин, 2000. [online]. s. 68).

Překlad výrazů vázaných na vojenské prostředí byl jednou z nejnáročnějších částí práce. Opírala jsem se zde především o již zmíněné konzultace s profesionálními vojáky, o knižní překladové a on-lain ruské výkladové slovníky.

V textu originálu jsem se setkala jak s obecnými názvy, jež jsou dobře známy běžnému člověku, tak i s výrazy speciálními, s nimiž se čtenář setká pouze ojediněle. S překladem vojenské terminologie úzce souvisí také překlad profesního slangu a vulgarizmů, které jdou v běžné vojenské realitě ruku v ruce.

V předloze autor použil následující základní termíny a obecné názvy spojené s vojenským prostředím:

рация – vysílačka

база – základna

офицер – důstojník

радист – radista

бойница – střílna

граната – granát

форма – uniforma

свинцы а *пули* – kulky

бинокл – dalekohled

берет – baret

порох – střelný prach

отряд – oddíl

солдаты а *бойцы* – vojáci

Překlad těchto výrazů nepředstavoval žádné větší problémy, neboť jejich přesné ekvivalenty je možné najít téměř v jakémkoli rusko-českém slovníku. Pomocí nich jsem také tyto výrazy překládala. Jedinou výjimkou bylo slovo *бойцы*, které jsem převáděla jako *vojáci*. Použití výrazu bojovníci totiž považuji za příliš knižní a pro daný text nevhodné.

Poněkud složitější byl překlad speciálních vojenských termínů, jako jsou:

блокпост – kontrolní stanoviště

стационарная рация – stacionární, nepřenosná, napevno zabudovaná vysílačka
цинк с патронами – bedna s náboji
зампотех – zástupce velitele pro věci technické
разгрузка – bojová vesta
штыковая – boj na bodáky
трассеры – svítící střely
поле обстрела – palebná zóna
стоять – hlídat, mít hlídku...

Zde přišly na řadu také konzultace a výkladové slovníky.

Nejnáročnější však byl překlad slangových výrazů, jako např.:

козелок – UAZ
автомат – automat
граник – granátomet
кандейка – bidlo
растяжки – výbušnej systém
автоматная очередь – dávka z automatu
сигналки – signálky

Vojenský slang můžeme definovat jako soubor více či méně nespisovných výrazů, které se ve vojenském prostředí používají zpravidla v neoficiální, popř. polooficiální komunikaci. Jeho jádro tvoří názvy předmětů, osob, povinností, zbraní atd. V daném případě je možné vycházet také z teorie J. Hubáčka, jenž pod pojem slang zahrnuje i profesní mluvu a označit uvedené výrazy jako zástupce profesního slangu. (ČECHOVÁ, KRČMOVÁ, MINÁŘOVÁ, 2008. s. 70)

Při překladu těchto slov již bylo nezbytné téměř výhradně se spolehnout na pomoc vojáků z povolání a na internetové vyhledávače.

Hlavní zásadou bylo vždy najít pokud možno co nejpřesnější český ekvivalent, a ten použít pro převod. Avšak ne vždy to bylo možné. Jako příklad může sloužit překlad slova *козелок* o němž budu podrobněji hovořit v kapitole o překladových transformacích.

Setkala jsem se také s případy, kdy nebylo možné ruský slangový výraz nahradit českým, neboť v češtině žádný takový neexistuje. Příkladem je slovo *граник*.

Některé výrazy vojenského slangu vznikají pomocí metaforického nebo metonymického přenesení smyslu. Takové slovo však není možné ve slovnících dohledat, neboť ty znají pouze prvotní význam. Jde např. o slova *кандейка* (původně

sklad, komora, v slangovém významu vyvýšené místo za sedadly v armádním voze určené pro obsluhu granátometu nebo jiné zbraně) a *растяжки* (rozložení, protahovací cvičení, transparent, v slangovém významu nástražný výbušný systém jako soustava granátů, jež má upozornit na blížícího se nepřítele, popř. chránit základnu před útokem).

Ve výchozím textu se v hojném počtu objevují kromě termínů a slangu také pejorativní výrazy a vulgarizmy (zejména v přímé řeči). Jde o přirozený jev, poněvadž vojenská mluva odráží těžkosti života vojáka. Současně vulgárnost těchto výrazů ztrácí na intenzitě, neboť slouží jako běžný prostředek každodenní komunikace. (HUBÁČEK, 1988. s. 24)

Výrazy podobného typu jsem se z výše uvedeného důvodu v cílovém textu nesnažila nijak zjemňovat. Vždy bylo mým cílem vybrat přímý český ekvivalent, a pokud to nebylo možné, najít jiné slovo se srovnatelnou expresivitou, popř. slovo s o něco vyšší či nižší expresivitou, které však lépe zapadá do kontextu.

Několik příkladů již bylo v komentáři k překladu uvedeno. Pro bližší představu uvádím ještě několik dalších:

„*Ну, Вунтя, ну, чудило, молись теперь,*“ (str. 103) – „*No, Víťo, tak ted' se modli, pitomče jeden.*“ (str. 53)

Какая дурь, думал Сержант. Бежим, как... как дураки... Сейчас подбежим к дороге, и нам навстречу... черти эти... на машине... “Куда спешите, солдатики?” — спросят. И мы развернемся и побежим обратно... (str. 115) – Taková pitomost, pomyslel si Seržant. Бěžíme, jako... jako blbci... Ted' добěhneme к cestě a naproti nám... tyhle hovada... в autě... „Kampak spěcháte, vojáčci?“ zeptají se. A my se otočíme a poběžíme zpátky... (str. 66)

5. 7 Překlad přímé řeči postav

Při překladu přímé řeči postav jsem vycházela z rozdílu ve stylistických systémech ruštiny a češtiny. Konkrétně jde o fakt, že zatímco v ruském systému je hovorová vrstva jazyka součástí spisovné ruštiny, v systému českém se rozlišuje spisovná čeština a čeština obecná (interdialekt, nespisovná forma jazyka).

Hovorová ruština i obecná čeština se používají především v neoficiální komunikaci při bezprostředním kontaktu komunikantů. Důležité rozdíly však tkví v tom, že hovorovou ruštinu používají i vysokoškolsky vzdělaní Rusové, a také v tom, že obecná čeština se používá jen v Čechách, zatímco na zbytku území (na Moravě a ve Slezsku) je vnímána spíše negativně.

Obecná čeština se velmi výrazně odlišuje od spisovné normy. Nejvíce patrné je to v oblasti fonetiky a morfologie. Jde především o tyto prvky:

- užití – *í* - namísto – *é* - (např. malý, lítat)
- vynechání – *l* - u sloves v minulém čase (např. řek, moh)
- použití náslovného (protetického) *v* – (např. vodpovědět, vodemknout, dovopravdy)
- užití – *ej*- namísto – *ý* – nebo – *í* - (např. velkej, zejtra)
- užití koncovky - *ma* v plurálu instrumentálu (např. lidma, kuřatama)
- koncovky – *ej* nebo – *aj* v třetí osobě plurálu u sloves (např. chtěj, opustěj)
- unifikace forem adjektiv v nominativu plurálu (např. malý děti, dobrý lidi)
- zkracování samohlásek (nechci, udělám, ve velkym problému)
- použití fonetického principu při záznamu mluvené řeči (já sem, my chcem)

Dalším důležitým prvkem, s nímž bylo nezbytné pracovat při převodu přímé řeči z ruského jazyka do češtiny, je fakt, že v obou jazycích se hovorovost vyjadřuje poněkud jiným způsobem. Ruský jazyk vyjadřuje hovorovost především syntakticky, avšak, jak bylo uvedeno výše, pro obecnou češtinu je příznačnější vyjádření hovorovosti na poli morfologie, fonetiky a také lexiky. (PROSOLENKO, 2007. s. 11)

Několik příkladů použití obecné češtiny v překladu přímé řeči:

„*В лес пойдём..*“. (str. 118) - „*Pudem do lesa...*“ (str. 68)

„*Э, кто там свет врубил? Озверели?*“ (str. 124) - „*Hej, kterej blbec rozsvítil ty světla?*“ (str. 75)

Jak ukazují uvedené příklady, přímá řeč v přeloženém textu je na obecné češtině založena. Používání této vrstvy jazyka jak při překladu, tak i v originálních

dílech, je v poslední době stále častější a lze předpokládat, že tento trend bude pokračovat. Nasvědčuje tomu i fakt, že jsme v posledních letech svědky stále intenzivnějšího pronikání obecné češtiny do hromadných sdělovacích prostředků (zejména do rádia a televize). Mnohdy si můžeme všimnout, že prvky obecné češtiny používají během spontánního projevu dokonce i čelní představitelé našeho státu. Z řad lingvistů i teoretiků překladu se proti tomuto fenoménu časo od času ozývá kritika a varování před degradací češtiny. Osobně se však domnívám, že jde o přirozený vývoj jazyka a o snahu přiblížit literární dílo čtenáři, neboť užití nespisovných vrstev jazyka zvyšuje dojem reálnosti podávaného příběhu, a tudíž i jeho hlavní myšlenky.

Vzhledem k výše zmíněným rozdílům v systémech mezi češtinou a ruštinou jsem přesvědčena, že překlad hovorové ruštiny pomocí obecné češtiny je v daném případě na místě. Tento názor podporuje také stylizace celé povídky stejně jako charakteristika postav. Jde totiž o vojáky s nízkým vzděláním, kteří se ocitli v nehostinném prostředí a ve vyhrocené situaci. Spisovná mluva by zde proto působila nepřirozeně až groteskně.

Při překladu přímé řeči jsem se snažila, aby způsob vyjadřování všech postav co nejvíce korespondoval s jejich povahou (zároveň jsem si však dala pozor na to, abych do textu překladu nezanesla významy, které se v textu originálu nenacházejí). Abych tohoto cíle mohla dosáhnout, důkladně jsem prostudovala text originálu, následně jsem izolovala veškeré repliky a rozčlenila je podle jednotlivých postav. Pro každého hrdinu jsem pak v závislosti na jeho charakteru použila odlišné prvky obecné češtiny. Domnívám se totiž, že pokud by byly použity všechny prvky obecné češtiny ve všech replikách, byl by text hovorovostí zatížen až příliš.

Kromě přímé řeči jsem obecnou češtinu použila také při převodu niterních myšlenek Seržanta. Domnívám se totiž, že člověk sám se sebou rozmlouvá stejným způsobem, jakým komunikuje se svým okolím. Dalším důvodem pro tento krok je předpoklad, že použití spisovné češtiny u vnitřních monologů a hovorovosti u přímé řeči by vytvořilo nepříjemný kontrast. Jako příklad uvádím následující Seržantův vnitřní monolog: *Я ведь тоже люблю Родину, думал Сержант, глядя в темноту и спотыкаясь. Я страшно люблю свою землю. Я жутко и безнравственно ее люблю, ничего... не жалея... Унижаясь и унижая... Но то, что расплзается у меня под ногами, — это разве моя земля? Родина моя? Куда дели ее, вы...* (str. 120), který jsem převedla: *Dyť já taky miluju svoji vlast, přemýšlel Seržant, díval se do tmy a klopýtal. Strašně miluju svoji vlast. Miluju ji děsně a nemravně, ničeho... nelituju...*

Ponižuju se a ponižuju... Ale je to, co se mi rozlízá pod nohama, moje země? Moje vlast? Co ste to s ní provedli, vy... (str. 71)

Nejdůležitější zásadou při překladu přímé řeči pro mě nebylo dosažení stoprocentně přesného překladu jednotlivých replik, nýbrž snaha, aby text působil na čtenáře překladu živě a přirozeně, ne jako psaný, ale jako pronesený v daném okamžiku.

5. 8 Překlad problémových jevů

Pravděpodobně největším překladatelským problémem pro mě byl již zmíněný překlad metafor. Pro bližší představu uvádím ještě několik příkladů:

У них было три блокпоста, два бесполовых и еще один на каменистом и пыльном пути с той черной, невнятной стороны, где жили обособившиеся злые люди. (str. 99) – *Měli tři kontrolní stanoviště, dvě nesmyslná a jedno na kamenité prašné cestě z té černé nejasné strany, kde žili zlí lidé, kteří se oddělili od ostatní* (str. 49).

Прошел еще один муторный, на одной ковыляющей ноге, час (str. 112) – *Čas se neuvěřitelně vlekl, uběhla celá hodina* (str. 59).

Вялый двигал желваками, словно жаждал перекусить что-то, мешающее дышать, наброшенное, как узда (str. 112) – *Chabej pohyboval žvýkacími svaly, jako by chtěl něco překousnout, něco, co mu brání v dýchání jako nasazená uzda* (str. 63).

Dalším problematickým místem byl překlad idiomatických spojení, s nimiž se v textu překladu také setkáme často. Při jejich převodu jsem se snažila zachovat estetické hodnoty v nich obsažené a zároveň vystihnout jejich emocionální zabarvení. Zde je několik příkladů:

Сержант сглотнул злую слюну (str. 107) – *Seržant spolkl hořkou pilulku* (str. 52)

Черт ego подепу (str. 107) – *Čert aby ho vzal* (str. 58)

...он влип... (str. 96) - *...je v tom až po uši...* (str. 47)

Již jsem také zmínila, že autor v původním textu využívá téměř všechny vrstvy jazyka, a v důsledku toho se v něm velice často setkáme se slangovými výrazy, hovorovým jazykem a vulgarizmy. Mým cílem bylo zachovat v překladu únosnou míru těchto prvků, neboť jsem se obávala, že by výsledný text mohl být vulgarizmy přesycený, což by na českého čtenáře působilo rušivě. Zároveň se však domnívám, že toto výrazivo má v kontextu povídky své opodstatnění a není proto žádoucí ho příliš potlačovat.

Čtenářsky je povídka velice přitažlivá také z toho důvodu, že nutí člověka číst mezi řádky a přemýšlet nad hlubším smyslem, který v sobě skrývá. Toho autor dociluje určitými náznaky či narážkami, jejichž význam z textu není zcela jasný. K obtížnému pochopení tohoto skrytého významu přispívá také již zmíněná rozkouskovanost textu, tedy rychlé střídání témat a myšlenek. V povídce se to přímo projevuje ve vnitřním dialogu Seržanta. Příkladem mohou posloužit např. tyto úryvky:

Как все-таки это... глупо. Оказалось, что только так все и выглядит — глупо, когда подступило к самой глотке (str. 103) – Je to všechno... hloupé. Ukázalo se, že tak to všechno vypadá... hloupě, když se to přiblíží k samotnému chřtánu (str. 69).

„А чего не продержаться,“ — отвечал Вялый без знака вопроса, без эмоций и трогал стены, шершавый бетон. Ему казалось, что бетон вечен, сам он вечен и игра может быть только в его пользу, потому что — как иначе (str. 99) - „А proč bych tu nevydržel,“ odpovídal Chabej bez náznaku otázky, bez emocí a hladil hrubý beton na stěnách. Zdálo se mu, že beton je věčný, on sám je věčný a hra může být jen v jeho prospěch, protože... jak jinak (str. 49).

Откуда-то выплыло, призываемое всем существом, мрачное лицо, оно было строго, ясно и чуждо всему, что кровоточило внутри. Сержант чувствовал своей лобной костью этот нечеловеческий, крепящий душу взгляд... (str. 119) – Odněkud se vynořil celou bytostí přivolaný, zamračený obličej, byl přísný, jasný a cizí všemu, co krvácelo uvnitř. Tento nelidský, duši zocelující pohled pronikal Seržantovi až do morku kostí... (str. 70)

Při překladu všech těchto jevů jsem se snažila nepřibližovat čtenáři skrytý význam více, než to provedl autor v původním textu, neboť tím by byl narušen autorův koncept. Domnívám se také, že kouzlo povídky spočívá v mnohoznačnosti těchto náznaků a v postupném odhalování jejich hlubšího smyslu, což se snažím přenést také do textu překladu.

Obecně bylo mým cílem vytvořit adekvátní překlad s co nejvyšší možnou mírou ekvivalence.

5. 9 Překladové transformace

Ve svém rozboru se budu řídit klasifikací a definicemi tak, jak byly publikovány Z. Vychodilovou v Translatologickém úvodu k publikaci Cvičebnice překladu pro rusisty I. Politika. Ekonomika. Olomouc, Univerzita Palackého 2011, s. 7 – 16

Každý překladatel by se vždy měl snažit o to, aby bylo dosaženo maximální možné míry ekvivalence a adekvátnosti textu překladu ve vztahu k textu originálu, a to i tehdy, když se formální a sémantický systém jazyků různí. Proto překladatelé používají tzv. překladové transformace. Jedná se o překladové operace, díky nimž se překládaná jednotka výchozího jazyka změní v cílovém jazyce ve formální jednotku jinou (ve svůj transform) při zachování obecného invariantu obsahu. Obecně je dělíme do třech základních skupin:

1. Lexikální transformace
2. Gramatické transformace
3. Lexikálně-gramatické transformace

5. 9. 1. Lexikální transformace

O **transkripci** a **transliteraci** již bylo pojednáno v kapitole o překladu vlastních jmen.

Dalšími postupy z této skupiny transformací, k nimž jsem přistoupila, jsou **generalizace** (záměna jednotky s konkrétnějším významem ve výchozím jazyce jednotkou s obecnějším významem v jazyce cílovém) a **konkretizace** (záměna jednotky s širším významem jednotkou s významem užším).

Příklady generalizace:

прострелить (str. 112) – *zabít* (str. 63)

Obecnější výraz jsem zvolila proto, že přesný slovníkový ekvivalent k ruskému slovu zní prostřelit, což by v češtině znělo nepřírozně. Vhodnější by byl výraz *zastřelit*. To, že jde o střelení, je však uvedeno o několik vět výše a podle mého názoru není nutné tento fakt opakovat, neboť to z kontextu jasně vyplívá.

вспоминать (str. 100) – *mluvit* (str. 50)

Překladové slovníky uvádějí pro výraz v originálu ekvivalenty vzpomínat a zmiňovat se. Sloveso *mluvit* jsem použila proto, že pro charakter postavy, která pronáší

větu, v níž je toto slovo použito, kontext situace i celé povídky zní přirozeněji a po zasazení do textu působí celá věta mnohem uvolněněji.

стоять (str. 98) – *být* (str. 49)

Českým ekvivalentem slova *стоять* jsou podle překladových slovníků pro daný kontext výrazy stát, bránit nebo hájit. Slovo hájit jsem nepoužila proto, že pro styl povídky působí až příliš knižně. Výraz bránit považuji za nevhodný, jelikož se o několik stran dále čtenář dozví, že až dosud se vojáci zúčastnili jen jedné menší přestřelky. Domnívám se, že pozornější čtenář by v tom mohl spatřovat nežádoucí protiřečnost. Rozhodla jsem se nakonec pro neutrální slovo *být*. Je totiž použito ve větě následující po výčtu kontrolních stanovišť a působí tak neutrálně. S výrazem *стоять* se setkáváme v povídce ještě několikrát a vždy bylo nezbytné přeložit ho jiným způsobem. Pro repliku Chabého vyjadřující popuzenost, bylo vhodnější použít slovo *stát*. Celá výpověď v češtině zní: *Už sem si svý odstál* (str. 53). Otázku Seržanta *А ты с кем стоял?* (str. 119) jsem pak do češtiny převedla: *A s kým si měl hlídku?* (str. 60).

Příklad konkretizace:

пройму (str. 113) – *zasvištět* (str. 63)

Slovo *пройму* má v českém jazyce více než deset významů. Žádné z nich však nedokáže věrně popsat pohyb kulek letících nad hlavou korunami stromů. Bylo tedy nezbytné použít pro překlad jiný vhodný český výraz. V úvahu přicházelo několik variant, např. sloveso proletět. Nakonec jsem však sáhla k použití expresivnějšího výrazu *zasvištět*. Nezůstala tedy zachována stylistická neutralita originálního výrazu, ale výsledný překlad zní mnohem přirozeněji a podle mého názoru vytváří také pro českého čtenáře mnohem věrnější představu, než jak by tomu bylo u doslovnějšího překladu.

5. 9. 2. Gramatické transformace

S tímto druhem transformací se během překládání setkáváme nejčastěji.

Jednou z nich jsou **záměny gramatických kategorií**.

Jde např. o záměnu nedokonavého vidu v jazyce originálu videm dokonavým v jazyce překladu, např. slovní spojení *купаться было негде* (str. 98) jsem přeložila: *neměli se kde vykoupat* (str. 48) nebo větu *Хотя Кряж ничего дурного ей не делал...* (str. 104) jsem převedla: *Ale Pařez mu nic zlého neudělal...* (str. 54) Naopak konstrukci: *„Я никогда не буду пользоваться ее в рот“*, (str. 97) jsem převedla pomocí nedokonavého vidu: *„Nikdy jí to neudělám do pusy“* (str. 47).

Při studiu knižních zdrojů věnovaných teorii překladu jsem se setkala s názorem (např. Jiřího Levého nebo Olgy Krijtové), že u sloves komentujících přímou řeč typu řekl, dodal, pronesl apod. by měl překladatel zachovat vid použitý autorem v textu originálu. Já jsem však několik těchto záměn provedla, kromě jiného také ve větě „*Что может случиться...*“ *отвечал негромко Витька, но таким тоном, чтоб не раздражать: примирительным* (str. 98). Tuto repliku najdeme na konci delšího rozhovoru dvou postav. Z kontextu je patrné, že se daný ruský výraz vztahuje pouze k právě pronesené replice a nikoli také k předchozím. Domnívám se, že pokud bych zde použila nedokonavý vid, v češtině by celá konstrukce působila nezvykle a čtenáře by mohla zmást.

V několika případech jsem provedla záměnu slovesného způsobu (nejčastěji oznamovacího za podmiňovací). Tu samou ruskou konstrukci „*Что может случиться*“ (str. 98) jsem tedy převedla: „*Co by se mohlo stát...*“ (str. 48) nebo větu „*...кто тут украдет машину...*“ (str. 48) jsem přeložila slovy: „*...kdo by tu kradl auto...*“ (str. 74). Při převodu již zmíněné ruské věty *Кряж стоял тогда без улыбки, не совсем даже разобравшийся, что стряслось, и похож он был на тяжелую и, может быть, подводную коряжину, на которую если наедет лодка, то расколется пополам* (str. 104) jsem se setkala s problémem, jak co nejjasněji a nejstručněji vyjádřit, že pokud na pařez najede loďka, rozlomí se vejpůl právě ona loďka a nikoli pařez. I zde mi pomohla změna oznamovacího způsobu na podmiňovací, když jsem tuto konstrukci převedla: *Stál tam jako těžký a možná i ve vodě ponořený pařez, na který kdyby najela loďka, rozlomila by se vejpůl* (str. 54).

Další záměnou gramatických kategorií je změna slovesného času v různých kombinacích. Pro příklad uvádím jednu z nich, záměnu budoucího času přítomným. Poslední část věty *Он вдруг не без ужаса представил, как Кряж будет играть со своими чадами* (str. 104) jsem převedla: *...jak si Pařez hraje se svými ratolestmi* (str. 54).

Dále jsem použila záměnu pádů. Např. ve větě *...минуту разглядывал местность вокруг блокпоста, сначала в одну бойницу, потом во вторую* (str. 111) jsem zaměnila akuzativ instrumentálem: *...chvíli obhlížel prostor kolem stanoviště, nejdřív jednou střílnou, potom druhou* (str. 61); v konstrukci *...километра за два до базы...* (str. 103) genitiv dativem: *Přibližně poslední dva kilometry k základně...* (str. 64) a ve větě *...И не за что держаться...* (str. 120) jsem místo akuzativu použila genitiv: *...A není se čeho držet...* (str. 71).

Poslední použitou záměnou gramatických kategorií je změna čísla. Tento postup jsem využila např. pro překlad části Seržantovy repliky „... тем больше у нас шансов...“ (str. 113), kterou jsem převedla takto: „...tím větší je šance...“ (str. 65). Místo množného čísla jsem tedy použila jednotné. Opačný postup jsem zvolila při překladu slovního spojení ...включил свет (str. 123), jež v překladu zní: ...zapnul světla (str. 75).

V některých případech však bylo nutné použít několik záměn gramatických kategorií současně. Jako příklad může sloužit konstrukce ...плевались из окна скорлупками орешков и соленой слюной... (str. 98), v níž jsem změnila jak pád (z instrumentálu na akuzativ), tak i číslo a převedla jsem ji takto: plivali z okna skořápky od ořechů a slané sliny...(str. 48). Podobně tomu bylo při převodu části věty ...вечно что-то гнет либо крошит, просто из забавы... (str. 100). Zde došlo ke změně slovesného času (z přítomného na minulý) a pádu (genitivu za akuzativ). Výsledný překlad tedy zní: ...stále něco jen tak pro zábavu ohýbal nebo lámal... (str. 50)

Další transformací, kterou může překladatel využít, jsou **slovnědruhové záměny**. Jde o postup, jehož pomocí může překladatel zaměnit slovní druh, jímž je představena jednotka v jazyce originálu, jiným slovním druhem v jazyce překladu.

Já jsem použila např. pronominalizaci (záměna jiného slovního druhu zájmenem), když jsem ruskou konstrukci originálu Сержант — его все называли Сержант — иногда хотел, чтобы... (str. 100) rozdělila na dvě věty a převedla takto: Seržantovi všichni říkali Seržante. Ten občas chtěl, aby...(str. 50). Stejný postup jsem použila také při překladu vět Сержант вспомнил, как он позвонил матери, приехав сюда. Мать даже не знала, что он здесь... (str. 118). Výsledný překlad zní: Seržant si vzpomněl, jak volal matce, když sem přijel. Ta dokonce ani nevěděla, že je tady...(str. 54).

V překladatelské praxi jsou hojně využívaným postupem také **větněčlenské záměny**, mezi něž se řadí subjektivě-objektivě záměny, překlad ruského neshodného přívlastku českým shodným přívlastkem apod.

Příkladem překladu neshodného přívlastku shodným je převod slovního spojení рычаг скоростей (str. 123) jako řadicí páka (str. 74).

Využívala jsem také záměny objektu za subjekt. Ve větě „У меня имя есть“ (str. 106) je subjektem slovo имя, zatímco v české verzi „Mám méno“ (str. 56) se do centra pozornosti dostává samotný mluvčí, což můžeme vyčíst z nevyjádřeného

podmětu já a slovo méno se posouvá do pozice objektu. Stejně je tomu i v případě konstrukce „У меня нет мамы (str. 107) a jejího českého ekvivalentu *Nemám mámu*“ (str. 57).

Dále jsem použila např. tyto větněčlenské záměny:

Рыжий открыл ленивые глаза (str. 107) *Zrzoun* líně otevřel oči (str. 57) (záměna přívlastku shodného příslovečným určením způsobu),

„Мне кажется, что стреляют только с нашей стороны“ (str. 114) „*Zdá se mi, že střílejí jenom naši*“ (str. 65) (změna příslovečného určení místa na podmět),

Скоро наши собственные растяжки начнутся... (str. 113) *Brzo narazíme na náš vlastní výbušný systém...* (str. 64) (podmět *растяжки* byl v češtině zaměněn nevyjádřeným podmětem *my* a přísudek *начнутся* byl nahrazen výrazem *narazíme*),

Вот и след от колес, пыльный (str. 116) *Tady je v prachu stopa od kol* (str. 66) (převod shodného přívlastku příslovečným určením místa).

Multiverbizace a **univerbizace** jsou v teorii překladu definovány jako převod jednoslovného pojmenování víceslovným a naopak.

Příklady univerbizace použité v textu překladu:

брезентовое полотно - *plachta*

поднимать железо - *posilovat*

спорить на дурацкую тему - *dohadovat se o hloupostech*

консервная банка - *konzerva*

Příklady multiverbizace:

замполех - *zástupce velitele pro věci technické*

камнепад - *kamenná lavina*

трусца - *romalý poklus*

трассеры - *svítící střely*

принюхаться - *nasávat vzduch*

влипнуть - *být v tom až po uši*

растяжки - *výbušný systém*

Na úrovni větných celků bylo ojediněle nezbytné **spojit** nebo naopak **rozdělit jednotlivé konstrukce**, čímž byla zachována estetická stránka sdělení a text díky tomu nepůsobí strojově.

Názorným příkladem je věta *Оттуда вышли бородатые, хмурные и быстрые: залезли в машину и резко рванули с места, обратно в сторону базы* (str. 112), kterou jsem z uvedených důvodů přeložila následovně: *Když odtamtud vousáči vyšli, mračili se. Měli naspěch. Vlezli do auta a prudce vyrazili zpět k základně* (str. 63). Stejně tak tomu bylo i u věty *Первый раз, еще подростком, когда это нахлынуло, он, обескураженный и униженный, прятался дома, не ходил в школу, знал, что его может безнаказанно задеть любое что* (str. 102), již jsem se rozhodla převést: *Poprvé ho ten pocit zaplavil, když byl ještě v pubertě. Tehdy se zmatený a ponížený schovával doma. Ani do školy nechodil. Věděl, že se ho může beztrestně dotknout jakýkoli zmetek* (str. 52). V tomto případě rozdělení složité větné konstrukce přispělo ke zvýraznění pocitu bezmoci, který chtěl podle mého názoru autor touto výpovědí vyjádřit.

V některých případech bylo však vhodnější použít spojení větných celků, popř. obou postupů najednou. Druhé možnosti jsem musela využít při převodu výpovědi *Здесь была и стационарная рация, но позавчерашняя смена что-то учудила: нажрались, наверное, черти, то ли уронили ее, то ли сами упали сверху. Не работала потому. Радист собирался сегодня с утра приехать, чинить* (str. 44). Výsledný převod tedy zní: *Tady byla i zabudovaná vysílačka. Ale předminulá směna s ní něco provedla. Určitě se ožrali, blbci, a buď ji upustili, nebo na ni někdo spadl, a proto nefungovala. Radista se chystal dnes ráno přijet a opravit ji.* (str. 49)

Vzhledem k rozdílům v oblasti syntaxe mezi českým a ruským jazykem bylo nezbytné provést také **dekondenzaci** výchozího textu při překladu přechodníkových a infinitivních konstrukcích a obrátů, v nichž autor originálu používá přídavná jména slovesná. Hlavním důvodem pro dekondenzaci je fakt, že pro ruštinu jsou přirozenější kondenzované větné konstrukce. Zachování těchto celků by potom v češtině působilo nepřirozeně.

Jelikož se přechodníkové konstrukce v textu originálu vyskytují velice hojně, využila jsem pro jejich převod různé postupy. Prvním z nich bylo rozdělení souvětí na dvě samostatné věty, např. takto: *Вялый порывлся в рюкзаке, ища, что пожрать...* (str. 100) a český ekvivalent *Chabej prohrábl batoh. Hledal, co by sežral...* (str. 50). Konstrukci *Думал там, втапывая ногой камешек* (str. 110) jsem naopak rozdělila na dvě hlavní věty a ponechala je v jednom souvětí: *Přemýšlel tam a zadupával při tom kamínek do země* (str. 60). Další možností, kterou jsem použila, je překlad pomocí

předložkové substantivní konstrukce. Větu *Вялый посмотрел на Сержанта, надеясь, что тот поддержит шутку* (str. 101) jsem tedy převedla takto: *Chaběj se podíval na Seržanta s nadějí, že jeho vtip podpoří* (str. 51). V jiném případě jsem přechodník převedla pomocí vsuvky. Jde o větu *Потом, повзрослев, так напугался очередной своей слабости...* (str. 102), již jsem se rozhodla převést: *Později, už jako dospělý, se té své slabosti polekal natolik...* (str. 52). Setkala jsem se také s několika větnými celky tvořenými několika přechodníkovými konstrukcemi. Přeložit je bylo obzvláště náročné. Příkladem této situace je věta *Вялый, развернувшись и упираясь в сиденье ногами, стрелял из автомата, высунув его в окно и не снимая палец со спускового крючка* (str. 124) Vidíme zde dvě přechodníkové konstrukce, v obou případech se jedná o několikanásobný přísudek. Pro cílový text jsem zvolila převod: *Chaběj se otočil a zapřel se nohama o sedačku. Vysunul automat z okna, začal střílet a nesundával prst ze spouště* (str. 76). Problémem zde bylo převedení věty do češtiny tak, aby byla vyjádřena logická posloupnost děje. Váhala jsem zejména při převodu slova стрелять. Uvažovala jsem nad variantami začal střílet nebo střílel. Nakonec jsem zvolila první možnost. Přestože nejde o přesný překlad předlohy, domnívám se, že takováto konstrukce bude na cílového čtenáře působit přirozeněji.

Kromě překladu přechodníků bylo nezbytné vypořádat se i s dalším prvkem kondenzace v ruském jazyce, s převodem přídavných jmen slovesných. Zde jsem nejčastěji využívala převod pomocí vedlejší věty, např. *Сержант, никогда всерьез своей жизнью не дороживший, вдруг удивился своей очевидной слабости* (str. 102) *Seržant, který si svého života nikdy doopravdy nevážil, se najednou podivil té své zjevné slabosti* (str. 52). Také zde se vyskytly případy, kdy se v jedné větě objevilo několik přídavných jmen slovesných. Jako příklad jsem vybrala větu *...овчарка, не боявшаяся даже без устали задиравшего ее Вялого* (str. 104) Použit pro převod této konstrukce dvě věty vedlejší by nebylo vhodné, proto jsem první přídavné jméno slovesné přeložila činným slovesem: *...vlčák, a ten se nebál dokonce ani Chabýho, který ho neustále popichoval* (str. 54).

Infinitivní konstrukce jsem se v češtině snažila zaměňovat slovesy v určitém tvaru), méně často jsem použila také infinitiv. Vyskytly se však i takové případy, u nichž to nebylo možné, protože výsledná věta by působila nepřirozeně a narušila by tak plynulý tok textu. Zde jsem volila překlad pomocí vedlejší věty. Typickým příkladem je konstrukce *Он и ехал сюда убить человека...* (str. 99) a její převod: *Taky sem jel proto, aby zabil člověka...* (str. 49).

Ze syntaktických rozdílů mezi oběma jazyky mnohdy vyplývá také nutnost **změnit pořádek slov**. Jde o další krok přizpůsobení ruské věty přirozeně znějící větě české.

Nejdůležitější bylo převést správně do češtiny interpoziční slovosled neboli obmykání. Při jeho překladu jsem postupovala dvojí cestou. Ojedinele jsem užila větu vedlejší. Tak tomu bylo např. u obratu *...видную уже дорогу* (str. 115), jež jsem převedla: *...cestu, na kterou už odtud bylo vidět* (str. 66). Častěji jsem však pouze upravila pořádek slov, např. při převodu obratu *прижавшиеся к стеклу сумашедшие глаза* (str. 122) jsem příslovečné určení místa, jež se nachází uprostřed, vyňala a dala na začátek. Tím jsem dostala českou variantu *ke sklu přitisknuté vytřeštěné oči* (str. 73) s několikanásobným shodným přívlastkem.

Dalším důvodem úpravy slovosledu byly rozdílnosti mezi ruštinou a češtinou v tzv. aktuálním členění. Pro demonstraci jsem vybrala jednoduchý, avšak názorný příklad. Jde o situaci, kdy Seržant vleže Chabému rozkazuje, aby šel na hlídku, přestože už ji během jejich služby na kontrolním stanovišti jednou měl. Následuje věta *„И Витя с тобой пойдём,“ ответил Сержант и поднялся сам* (str. 104). Pokud by slovosled ruské věty zůstal zachován i v českém překladu, znamenalo by to, že se Seržant zvedl sám, tedy bez cizí pomoci. Autor však touto výpovědí chtěl říci něco zcela jiného, a sice to, že se Seržant zvedl, aby jeho rozkaz lépe účinkoval. V tomto případě tedy musí dojít ke změně slovosledu a správný překlad zní: *„Vítá s tebou taky pude,“ odpověděl Seržant a sám se zvedl* (str. 53). Teoreticky je tento postup podmíněn tím, že nová informace, tzv. réma, v češtině zpravidla zaujímá koncovou pozici ve větě, zatímco v ruské větě bývá réma na předposledním místě.

Kromě výše uvedených důvodů bylo někdy nezbytné změnit slovosled i v rámci souvětí a přizpůsobit tak logiku ruské věty logice věty české. Příkladem je konstrukce *Вот если добратся до того поворота налево, понимал Сержант, нам будет видно базу. Можно, лежа на насыпи, рассмотреть все* (str. 115) a její český překlad: *Seržant věděl, že když se dostanou k zatáčce nalevo od nich, uvidí základnu. V leže na náspe si budou moci vše prohlédnout* (str. 66).

Mnohdy jsem musela také **změnit gramatický statut větných konstrukcí**.

U části ruské věty ... *казались постыдными разговоры*... (str. 101) bylo nutné zaměnit trpnou konstrukci činnou, jelikož ta je pro češtinu přirozenější: ... *jsme se vyhýbali rozhovorům o* ... (str. 51).

Dalším postupem typickým pro tuto transformaci je změna věty s všeobecným podmětem osobní konstrukcí, jako tomu je např. u ruské věty ...*его было легко обидеть* (str. 102) a jejího českého ekvivalentu: ... *tehdy byl zranitelný* (str. 52). S větami s všeobecným podmětem se pravidelněji setkáme v ruském jazyce. Nicméně jsem se při překladu setkala i s nutností použít tento postup obráceným způsobem. Tedy zaměnit ruskou osobní konstrukci *Попытался он вспомнить и вдруг вспомнил* (str. 107) českou neosobní: *Pokoušel si vzpomnout a vtom se mu to vybavilo* (str. 58), zaměnit tedy ruskou dvojčlennou větu českou větou jednočlennou.

5. 9. 3. Lexikálně – gramatické transformace

Antonymický překlad je postupem, kdy překladatel zamění konstrukci zápornou konstrukcí kladnou či naopak při zachování lexikálního významu.

V cílovém textu jsou použity následující příklady antonymického překladu:

...*не открывая глаз* (str. 101) - ...*se zavřenýma očima* (str. 51)

И ничего не надо было (str. 102) - *Ale něco potřeboval* (str. 51)

...*боятся* (str. 113) - ...*nemají odvahu* (str. 63)

Další použitou lexikálně-gramatickou transformací je **kompenzace**, tedy záměna určitých obsahových prvků v textu jinými prostředky, přičemž tato záměna nemusí být provedena na témže místě v textu, na kterém se nachází daný prvek v originálu.

Příkladem použití kompenzace v textu originálu je např. převod již uvedené ruské konstrukce: *Здесь была и стационарная рация, но позавтрашняя смена что-то учудила: нажрались, наверное, черти, то ли уронили ее, то ли сами упали сверху* (str. 99) a její převod do češtiny: *Tady byla i zabudovaná vysílačka. Ale předminulá směna s ní něco provedla. Určitě se ožrali, blbci, a buď ji upustili, nebo na ni někdo spadl...* (str. 49) Kompenzace tedy v tomto případě spočívá v převodu hovorového výrazu *учудить* neutrálním českým slovem *provést* a dále v přidání na expresivitu u slova *черти* při jeho překladu českým výrazem *blbci*.

Dále jsem použila **rozšíření informačního základu**. V celém textu je několikrát použito slovo *козелок*. Jak jsem již zmínila v kapitole o překladu reálií, jedná se o

slangové označení ruského vojenského terénního vozidla označovaného jako UAZ (vzniklo ze zkratky názvu výrobce, podniku Ульяновский автомобильный завод). Předpokládám, že tato skutečnost není běžnému čtenáři známa, a proto je třeba ji vysvětlit tam, kde se s ní poprvé setká. Jelikož jsem nechtěla zatěžovat čtenáře vyhledáváním poznámek pod čarou, rozhodla jsem se vysvětlení zakomponovat přímo do textu. Proto jsem např. větu *В близлежащее село пару раз заезжали на “козелке”...* (str. 98) přeložila takto: *Několikrát jeli vojenským terénním autem zvaným UAZ do blízké vesnice...* (str. 48).

Vzniká zde tedy rozpor v tom, že v originále je použit slangový výraz, zatímco v češtině termín. Na počátku jsem se pokoušela najít obdobný slangový výraz v češtině. K tomu bylo nezbytné celou věc konzultovat s českými vojáky z povolání, jelikož česká armáda tato auta také používá. Podařilo se mi zjistit, že adekvátním výrazem pro slovo козелок by v češtině byl výraz úžas. Ten však v textu působí rušivě a místy až směšně, proto jsem se rozhodla použít raději oficiální název.

Stejný postup jsem použila také u překladu slova крышка (str. 121). V rusko-českých slovnících pro něj najdeme výrazy jako víko, příklop, kryt, poklop apod. Domnívám se však, že žádné z těchto slov použité samostatně neumožní čtenáři bez technického vzdělání plně pochopit, o co v dané situaci jde. Proto jsem po konzultaci s automechanikem rozhodla tento výraz přeložit jako: *kryt elektroinstalace* (str. 73).

Celkové přehodnocení je postupem, jenž se používá především pro překlad frazeologizmů a ustálených slovních spojení.

Jedním z ustálených slovních spojení, s nímž se můžeme v ruském jazyce setkat, je obrat *выпить на брудершafft*. Autor ho v povídce doslova použil takto: „*Иди, выпьем на брудершafft за твое новое имя*“ (str. 108). Výraz брудершafft pochází z němčiny a znamená bratrství. Toto slovo však nebylo vhodné použít, neboť celou repliku pronáší postava, v jejímž podání by působilo zastarale a stylově by nekorespondovalo s navozenou situací. A jelikož je originální text stejně jako jeho překlad určen především mladší generaci, rozhodla jsem se použít výraz, který je v současné době velice oblíbený a často používaný mezi mladými lidmi: „*Pod', napijeme se na tvý nový méno, brácho*“ (str. 58). Zůstává tedy zachována podstata sdělení, avšak ztrácí se představa onoho rituálu pití alkoholu se vzájemně propletenýma rukama. Jsem si toho plně vědoma, nicméně se domnívám, že pro zachování plynulosti textu a jazykového stylu bylo přijetí tohoto kompromisu nezbytné.

Dále jsem postup celkového přehodnocení použila také u překladu slovní hříčky: „Я не карандаши заточу, я тебя задрочу“ (str. 108). Ruské internetové výkladové slovníky definují výraz *дрочить* jako onanovat. Pro mne zde bylo prioritou zachovat rým a v co nejvyšší možné míře také význam. V textu originálu je tato replika pronášena se snahou ponížit jejího adresáta a zároveň pozvednout vlastní společenský statut. Proto jsem hledala podobný jadrný výraz v češtině rýmující se na –ku. Nakonec jsem se rozhodla pro variantu: *Neořežu ti tužku, ale držku* (str. 58), jenž nejvhodněji splňuje oba stanovené cíle.

Mezi další překladatelské problémy řešené pomocí celkového přehodnocení patří také převod vulgárního výrazu *на хер*. Ruská verze Wikislovníku vysvětluje tento výraz kromě jiného jako poslat někoho vulgárním způsobem pryč nebo jako vulgární variantu pro výraz být k ničemu. Samotné slovo *хер* je pak vulgární označení pro pánské přirození. Tento výraz je v povídce použit celkem třikrát a vždy bylo nezbytné přeložit ho způsobem, který plně neodpovídá ruskému originálu. Poprvé se s ním setkáváme na straně ... v Seržantově replice: „*Ну-ка, на хер все ...*“ (str. 110) Tento výraz jsem s přihlédnutím ke kontextu přeložila následovně: „*No tak, do prdele už se všim...*“ (str. 61). Dále jde o část výpovědi: „*Да тебе вообще ни хера не надо*“ (str. 117). I zde jsem v češtině použila podobně silný vulgární výraz a větu převedla: „*Jasně, ty nepotřebuješ ani hovno*“. (str. 68) V posledním případě tvoří daný výraz kmen slova *охереть* (str. 100 a 111), jež výkladový slovník definuje jako citoslovce vyjadřující maximální možnou míru údivu nebo rozčilení. V podobných situacích se v české tradici používá výraz *ty vole* (str. 50 a 62), proto jsem ho také zvolila jako nejvhodnější variantu pro převod.

Během překladu jsem tedy použila téměř všechny známé překladové transformace. Díky tomu jsem se v praxi přesvědčila, že jejich znalost je pro proces překladu velice užitečná a pomůže překladateli při řešení celé řady překladatelských problémů.

6. PŘEKLAD POVÍDKY

Zachar Prilepin,

Seržant

Mluvil o tom s každým vojákem v oddíle, a ne jednou.

Na pohled je to normální kluk, ale zdání klame.

„Každej si musí stanovit nějaký pravidla,“ drmolil poněkolkáté a Seržant už tušil, o čem bude řeč. Poslouchal neochotně s neskrývanou ironií.

„Vim, co si nikdy nedovolím,“ říkal kluk jménem Vít'a. „A myslím, že je to správný. A vim, co nedovolím svojí holce ani ženě. Nikdy jí to neudělám do pusy. A nedovolím jí to dělat, ani kdyby to sama chtěla. A nikdy jí to neudělám...“

„Už si to říkal, Vít'o,“ přerušil ho Seržant. „Pamatuju si, kam jí to nikdy... Sem dokonce ochotnej s tebou souhlasit. Proč to jenom všem vykládáš?“

„Ne, souhlasíš, že když tohle děláš, ponižuješ sebe i svoji holku?“ rozčílil se Vít'a.

Seržant věděl, že je v tom až po uši a teď bude muset buď zalhat, nebo se dohadovat o hloupostech.

Že bych odpověděl Vít'ovi, co bych teď dělal se svojí milovanou...

„Radši mi, Vít'o, řekni, proč si nenabil vysílačku?“ změnil téma Seržant.

Vít'a stáhnul obočí a pokusil se odejít ven z přítmí kontrolního stanoviště do pomalu se probouzejícího rána.

„Ne, počkej, Vít'o,“ bavil se situací Seržant a burcoval v sobě už utlumenou nespokojenost. „Proč si vzal napůl vybitý vysílačky? Proč si nenabil baterie?“

Vít'a mlčel.

„Třikrát sem ti říkal: Nabij je! Zkontroluj a nabij!“ neuklidňoval se na oko rozčilený Seržant. „Pokaždý si odpověděl: Nabil! Zkontroloval! Všechny sou dobré!“

„Dyť stačilo, aby vydržely jenom skoro do rána,“ bránil se Vít'a.

„Skoro do rána! Dodělaly ve tři v noci! A co jestli se něco stane?“

„Co by se mohlo stát...“ odpověděl tiše Vít'a, ale takovým smířovacím tónem, aby nedráždil.

Seržant skutečně nebyl rozčilený natolik, aby odpověděl. Sám tomu... moc... nevěřil...

Jejich oddíl bránil tuhle divnou oblast u hornaté hranice už měsíc. Chlapi z té své mužské samoty a upoceně nudy začínali bláznit. Neměli se kde vykoupat. Několikrát jeli vojenským terénním autem zvaným UAZ do blízké vsi, ale viděli tam jen kozy, tlusté ženy a pár starců.

Zato obchod a lékárna vypadaly skoro stejně jako v dalekém, klidném, tichém Rusku. Chlapi si nakoupili všelijaké slané křupavé svinstvo a potom cestou plivali z okna skořápky od ořechů a slané sliny.

Základna ležela deset kilometrů od vesnice. Byla to zvláštní budova... Určitě tu chtěli udělat klub, ale stavbu nedokončili a odešli.

Spali tam, jedli, zase spali, pak zuřivě posilovali, dmula se jim rudá záda a nabíhaly modré žíly. Podobali se staženým a vyvrhnutým zvířatům, páchli jako zvířata, smáli se jako vlci.

Zpočátku se toulali po okolí, s důstojníky, samozřejmě. Rozhlíželi se.

Kluk s přezdívkou Chabej nějak natrefil na hada a zavolal všechny, aby se šli podívat.

„Jedovatej,“ řekl Chabej spokojeně. Na jeho lících kostech byly patrné pigmentové skvrny. Had vztekle syčel, zlostně tloukl hlavou o botu a Chabej se smál. Přišlápl mu

hlavu druhou botou a dobře nabroušeným nožem ho rozřízl vejpůl. Zvedl nohu a ocas se naposledy zavlnil.

Po tom, co si chlapi zastříleli ze střílen a kontrolních stanovišť, dostali rozkaz nestřílet a nehlučet. Ale tak moc si ještě chtěli zastřílet. Představit si útok vousatých d'áblů z hor od hranice a odrazit ho, rozehnat, rozervat.

Měli tři kontrolní stanoviště, dvě nesmyslná a jedno na kamenité prašné cestě z té černé nejasné strany, kde žili zlí lidé, kteří se oddělili od ostatních.

Dnes byli chlapi na kontrolním stanovišti u cesty. Tady byla i zabudovaná vysílačka. Ale předminulá směna s ní něco provedla. Určitě se ožrali, blbci, a buď ji upustili, nebo na ni někdo spadl, a proto nefungovala. Radista se chystal dnes ráno přijet a opravit ji.

Chabej se díval do rozptylující se tmy. Seržant by přísahal, že se mu chvěje chřípí a pihovatá tvář sebou škube. Chce někoho zakousnout. Taky sem jel proto, aby zabil člověka, i kdyby jen jednoho. Ani svou touhu neskrýval. „Je ohromný vidět, jak se lidská palice rozlítá na kusy,“ říkal s úsměvem.

„Chabej, hodláš na tomhle stanovišti vydržet?“ ptal se někdy Seržant.

„A proč bych tu nevydržel,“ odpovídal Chabej bez náznaku otázky, bez emocí a hladil hrubý beton na stěnách. Zdálo se mu, že beton je věčný, on sám je věčný a hra může být jen v jeho prospěch, protože... jak jinak.

V sedm hodin ráno, no spíš v půl osmé, je měli vystřídat. Seržant ležel na spacáku s cigaretou v ruce a díval se na hodinky. Měl chuť na něco teplého, na základně bude určitě boršč. Dnes je středa, takže bude boršč.

Byl hladový, proto se mu z kouření zvedal žaludek. Dým se rozptyloval v přítmí.

Bylo jich šest, ještě Zrzoun, Pařez a Samara.

Samara, nejmladší z nich, sloužil v Samaře. Zrzoun byl holohlavý, proč dostal přezdívku Zrzoun, si nikdo nepamatoval a on sám o tom nemluvil. Pařez se od ostatních lišil malým vzrůstem a zvláštní, podivuhodnou silou, kterou i používal tak nějak nelidsky, stále něco jen tak pro zábavu ohýbal nebo lámal.

Seržantovi všichni říkali Seržante. Ten občas chtěl, aby si to Pařez a Chabej rozdali. Bylo zajímavé dívat se, jak to dopadne, ale oni se jeden druhému vyhýbali. Dokonce když jedli lanšmít z konzervy, sedli si dál, aby o sebe náhodou nezavadili lokty.

Chabej prohraboval batoh. Hledal, co by sežral. Taky dostal hlad, vůbec se neustále něčím cpal a jeho pihovaté lícní kosti se při tom úporně pohybovaly.

Pařez jedl naopak málo, jako by ani nechtěl. Zdálo se, že jíst nemusí vůbec.

Když dostal Chabej hlad, začal být agresivní a hádavý. Kdekoho si neodbytně dobíral, umíněně se při tom snažil žertovat, ale vždycky se mu to nepovedlo.

„Vít’o,“ zavolal, „proč si sem vlastně přijel?“

„Protože miluju svoji vlast,“ odpověděl Vít’a.

Chabýmu zaskočilo.

„Ty vole,“ řekl. „Jakou vlast?“

Vít’a pokrčil rameny na znamení, že se ptá hloupě.

„Vlast můžeš milovat i doma, chápeš?“ Chabej našel patku žitného chleba a začal ji po kouskách ulamovat. „A jet sem proto, že miluješ vlast, je zvrácenost. Větší než dělat to do pusy, chápeš?“

„To znamená, že si zvrácenej?“ zeptal se Vít’a.

„Jasně,“ souhlasil Chabej. „I Samara je zvrácenej. Koukni, jak spí, jako zvrácenec.“

„Já nespím,“ odpověděl Samara se zavřenýma očima.

„Slyšíš, co odpověděl? Já ne spím.“ řekl Chabej „Ale s tím prvním, co sem řek, souhlasí. I Seržant je zvrácenej.“

Chabej se podíval na Seržanta s nadějí, že jeho vtip podpoří.

Seržant típnul cigaretu o zed', a protože neměl co dělat, hned si zapálil další. Na pohled Chabýho nezareagoval.

Nepamatoval si, kdy naposledy pronesl slovo vlast. Dlouhou dobu žádná nebyla. Někdy asi v mládí vlast zmizela a na jejím místě nevzniklo nic nového. Ale něco potřeboval.

Někdy mu v srdci bil zapomenutý, hluboko zasunutý, dětský, palčivý pocit. Seržant ho na sobě nedával znát a nereagoval na něj. Bůh ví...

Ted' nad ním trochu popřemýšlel, ale pak toho zase nechal.

O vlasti člověk nepřemýšlí. Nemá na ni myšlenky. Nemyslíš ani na matku, aby se neobjevily náhodný obrázky a úvahy z dětství. Už během základní služby jsme se vyhýbali rozhovorům ostatních o tom, že ten má mámu, která, kdo ví co... vaří polívku, dělá pirožky, líbá na čelíčko. Copak je možný říct tohle nahlas? A navíc mezi klukama, co se ještě nemusí ani holit? Jenom v duchu na to pomyslet je ostuda.

Vážně se dá přemejšlet jenom o tom, z čeho má strach Vít'a. I když i tady je lepší přibrzdit.

...Zase nějak znervózněl...

Seržant si pamatoval, že občas, jednou za několik let, začínal pociťovat zvláštní obnaženost, jako by shodil kůži. Tehdy byl zranitelný.

Poprvé ho ten pocit zaplavil, když byl ještě v pubertě. Tehdy se zmatený a ponížený schovával doma. Ani do školy nechodil. Věděl, že se ho může beztrestně dotknout jakýkoli zmetek.

Později, už jako dospělý, se té své slabosti polekal natolik, že začal pít vodku a měl problém s tím přestat.

Naposledy se palčivost objevila, když se mu narodily děti, dva kluci.

Tehdy se ten pocit změnil a stal se téměř nesnesitelným. Proto od něj Seržant utekl. Utekl sem, na kontrolní stanoviště.

Ted' to pochopil. Ten pocit se omezil na to, že už nemá právo zemřít, kdy se mu zachce.

Ukázalo se, že na sebe musí dávat pozor. Jak je to pro muže ponižující...

Seržant, který si svého života nikdy doopravdy nevážil, se najednou podivil té své zjevné slabosti. Člověk, taková směšná existence, pomyslel si, když se díval na posilující chlapy. Takovej kus masa, tolik kostí a stačí jenom pár deka olova... co olova, tenká jehla stačí, když se hluboko...

Žít naplno, všechno si odepírat, málo spát, téměř nejíst, tohle všechno zvládal bez problémů. Kromě toho nikdy neviděl zvláštní hodnotu v lidské svobodě, spíš ji považoval za ostudu. O svobodě mluvili poslední dobou různí nepříjemní lidé, ale když je Seržant poslouchal, byl téměř přesvědčený, že si pod slovem svoboda představují něco jiného. Možná barvu svého obličeje...

Nikdo neřekl, že nejhorší nesvobodou je neschopnost rozhodnout se o něčem důležitém, a ne to, že neexistuje pár úlev v banálních maličkostech, které se, jak vyšlo najevo, týkaly práva nosit hloupé hadry, chodit v noci tancovat a pak ve dne nepracovat, a když pracovat, tak Bůh ví jak, proč a nač.

Seržant se nedávno rozhodl, alespoň si to myslel. Zdánlivě si vydobyl právo nedávat na sebe pozor a odjel.

Ale teď ležel, na rameni cítil chlad betonové drti a stýskalo se mu. Ne po někom konkrétním, byl to prázdný, s nikým nespojený, mdlý stesk. Nic se nedělo.

Dokonce ani vyzvednout je nikdo nepřijel.

„Kolik je hodin, Seržante?“ zeptal se Samara se zavřenýma očima.

„Bude devět,“ odpověděl Seržant, aniž se podíval na hodinky.

Do deseti se celkem klidně povalovali, ale potom znervózněli.

„No, Vít'o, tak teď se modli, pitomče jeden,“ začínal se znovu rozčilovat Seržant. „Zabít tě je málo.“

Vít'a mlčel.

„Di, vylez na strom a mávej šátečkem, aby si tě na základně všimli,“ přidal se hned Chabej.

Pařez se Zrzounem hlídali cestu. Drželi hlídku od čtyř od rána a doteď je nikdo nevystřídal.

„Chabej, vystřídej Zrzouna, už je čas,“ řekl Seržant.

„Jak čas, už sem si svý odstál,“ odpověděl Chabej. „Ať tam de Vít'a.“

Chabej si pohrával s jedním nápadem. Chtěl trochu ostřeji zavtipkovat o tom, jak by měli Vít'u „využít“, ale nic rozumného ho nenapadlo.

„Vít'a s tebou taky pude,“ odpověděl Seržant a sám se zvedl.

Bylo to prosté psychologické gesto. Neměl proč vstávat, ale když člověk stojí, jeho rozkazy účinkují lépe, než když je dává vleže.

U takových zvířat, jako je Chabej, musí být člověk přísnější a mít se na pozoru. V písečné pustině se na podřízenost někdy zapomíná.

Seržant chodil sem a tam, snažil se přemýšlet, ale bezvýsledně. Co se mohlo stát? Kam se všichni poděli... Cigarety brzo dojdou.

Pařez si dřepł a začal mačkat prázdnou konzervu na placku.

Seržant si vzpomněł, že tohohle Pařeza se jako jediného v oddíle bál plukovní vlčák, a ten se nebál dokonce ani Chabýho, který ho neustále popichoval. Ale Pařez mu nic zlého neudělal. Jen ho začal drbat na hřbetě, a potom, aniž si to sám uvědomil, se ho pokusil povalit na zem. Dál už se nemohl ovládnout a pohrával si s ním ještě víc. Nenechal psisko se zvednout. Strkal do něj a vrhal se na něj těžkýma rukama, dokud se pes s nezvyklým, téměř hysterickým kňučením nevysvobodil. Chodil okolo Pařeza v kruhu a pošilhával po něm vylekanýma a zároveň zběsilýma očima. Pařez se tehdy neusmíval, dokonce úplně nepochopil, co se stalo. Stál tam jako těžký a možná i ve vodě ponořený pařez, na který kdyby najela loďka, rozlomila by se vejpl.

„Pařezi, zapomněł sem, máš děti?“ zeptal se Seržant. A najednou si s hrůzou představil, jak si Pařez hraje se svými ratolestmi.

Pařez pokrčil rameny.

„Kde bych je vzal?“ odpověděl podivně.

„Zeptej se Vítı, odkud se berou.“ odpověděl Chabej. „Ale ty určitě svoji holku používáš jinak, než bys měl, všechno si poplet.“

Pařez se zamračeně podíval tam, odkud se ozýval Chabýho hlas, za zdí ho nebylo vidět.

„Ty nejsi ženatej?“ zeptal se Seržant.

Pařez pokrčil rameny, jako by ani sám nevěděl, jestli je ženatý, nebo ne.

... Samara se otočil na bok a zdálo se, že usnul. Zrzoun seděl u zdi a opíral se o ni holou hlavou. Bylo divné, že ho nebolí za krkem.

... Nic není prázdnějšího, než čekání.

Když byl Seržant ještě malý, snažil se rozveselit v každé těžké chvíli, říkával si: „Tak si představ, že dneska musíš umřít, s jakým smutkem si pak vzpomeneš na tu chvíli, která se zdála být úplně nesnesitelná... Užívej si to, pitomče, dejchej každou vteřinu. Jak dobře se dejchá...“

„Už mě nebaví tu leže,“ zvedl se najednou Samara. Na spánek neměl ani pomyslení.

„Co děláš? Spi,“ navrhl mu Seržant. „Až se vrátíš na základnu, stejně budeš spát.“

„Tam je to něco jinýho. Tam budu... spát klidně. Ale tady... Rozbilo se jim auto, nebo co?“

Seržant neodpověděl.

„Všechny tři najednou?“ zeptal se za něj Zrzoun.

Útvar měl k dispozici tři auta.

„No, třeba ve dvou někam odjeli,“ přemýšlel Samara.

„Kam?“ zareagoval Zrzoun. „Do Ruska?“

„Jak to mám vědět?“ ohradil se Samara. Sám věděl, že není kam jet.

Znova se natáhl na záda a ležel s otevřenýma očima.

„Chce se mi zvracet,“ řekl.

Seržant se na okamžik zamyslel, pak řekl nahlas to, čím sám sebe v takových chvílích uklidňoval a na co nedávno vzpomínal. Obvykle se abstraktním rozhovorům s vojáky vyhýbal, nemají smysl, ale teď dostal sentimentální náladu.

Samara neodpověděl, jen vrhl na Seržanta udivený pohled. Prostě nevěděl, co říct.

„Seržante, a co si dělal dřív?“ zeptal se Zrzoun.

„V hospodě vyhazovače,“ otočil se Seržant s odpovědí na Zrzouna.

„A potom?“

„Nakladače.“

„A pak?“

„Pak zase vyhazovače.“

„To je všechno?“

„Všechno.“

„A... psycholog si nebyl?“

„Ne“

„Ale moh bys, blbnout lidem hlavy.“

To si neměl říkat, usoudil Seržant. Neměl si to všechno říkat, dyť sám víš...

„Dobře, Zrzoune, popřemejšlim o tom,“ odpověděl klidně.

„Mám méno,“ řekl Zrzoun s přivřenýma očima.

Seržant se na něj upřeně podíval, ale Zrzoun nereagoval.

„Jak tomu rozumím, ménem ti budou říkat jenom dva lidi, tvoje máma a já,“ řekl Seržant.

„Nemám mámu.“

„No, takže jenom já.“

„Jenom ty.“

Seržant spolkl hořkou pilulku.

„Vstaň vojáku,“ řekl Zrzounovi.

Zrzoun líně otevřel oči.

„Bud' tak laskavej, vojáku, vysvětli mi, o co de. S něčím nejsi spokojenej?“

„Jo, mně...“

„Nejdřív vstaň.“

Zrzoun se pomalu zvedl a opřel se zády o zeď.

„Vadí mi, že nemáme nabitý vysílačky.“

Seržant přikývnul.

„A ty si to měl taky zkontrolovat,“ dokončil Zrzoun.

„Beru na vědomí,“ odpověděl Seržant. „Můžeš v té věci napsat hlášení na velitelství. Ještě nějaký otázky?“

„Zatím ne.“

„Tak di zkontrolovat signálky a výbušnej systém.“

Čert aby ho vzal. Co je to s nim? Pomyslel si Seržant, když Zrzouna vyprovázel pohledem.

Kdo mu vůbec dal tu přezdívku? Pokoušel si vzpomenout a vtom se mu to vybavilo.

Nebylo to nic zvláštního. Stalo se to ještě tam, v dalekém Rusku. Byla to taková normální pitka a on celou dobu seděl stranou. Byl v oddíle teprve chvíli.

„Proč pořád sedíš tak stranou,“ zajímal se oddílový vtipálek, zástupce velitele pro věci technické, hubený kluk s lehce huhňavým hlasem a přezdívkou Žíla. „Co tam sedíš jako zrzoun?“

Samo o sobě to vtipně neznělo, ale ve spojení s lesklou holou hlavou to bylo legrační. Všichni se opile zařehotali.

„Ty si tak vtipnej,“ odpověděl tehdy tiše Zrzoun. „Máš pěkně nabroušenej jazyk. Mám tužku, ořežeš mi ji?“

„Neořežu ti tužku, ale držku,“ odpověděl Žíla vesele a všichni znova při veslém řehotu opile obnažili dásně a ukázali růžové jazyky.

„Dobrý Zrzoune, ne huhňej,“ sám zahuhňal Žíla přívětivě. „Pod', napijeme se na tvý nový méno, brácho.“

Při vší své nevázané veselosti byl Žíla bezohledný, uměl manipulovat s lidmi a rád to dělal.

Tak vznikla přezdívka Zrzoun.

„Co je s nim?“ zeptal se Samara vesele Seržanta.

„Di s nim.“ odpověděl Seržant a rychle se uklidnil. „Nebo... si na tom vyleje vztek a něco s tím provede. Dohlídni, aby...“

Samara vyšel ven s veselým úšklebkem.

„Vem si automat, kam deš s tím svým pádlem!“ Křikl za ním Seržant.

Samara se vrátil, postavil odstřelovačskou pušku do rohu a vzal si „kalacha“.

„Co tu zas máte?“ objevil se Chabej.

Seržant pokrčil rameny.

„Všechno je v pohodě, Chabej,“ odpověděl s úsměvem. „Nebo tobě už taky nemám říkat Chabej?“

„Jo, říkej mi Rychlej,“ zareagoval.

Čas se neuvěřitelně vlekl, uběhla celá hodina.

Zrzoun se vrátil, mlčky seděl a díval se před sebe.

Vyhýbali se mu, jako by ani nebyl živý.

„Seržante,“ zavolal Chabej. „Pod' sem na slovíčko.“

„Slyšíš, co tady ten říká?“ kývnul Chabej na Seržanta, když přišel.

Seržant se na něj tázavě podíval.

„Slyšel, jak v noci stříleli. Šlo to od vesnice.“

Seržant se podíval z Chabého na Víťu.

„Dlouho ne, asi dvě minuty,“ pospíšil si s odpovědí Vít'a. „Ale spíš jenom minutu, určitě.“

„A s kým si měl hlídku?“ zeptal se Seržant. „Se Samarou? Jak to, že ten nic neslyšel? Spal, nebo co?“

To už se mu Samara s provinilým pohledem objevil za ramenem.

„Seržante, nespal sem, přísahám. Jenom sem si na minutu zdřímnul. Vít'a do mě šťouchnul, když začali střílet.“

„A proč ste mě nevzbudili?“

„Hned zase přestali.“

Seržant chvíli stál s pohledem upřeným do střilny, do obličeje mu zafoukal vítr... pak vyšel ven za kontrolní stanoviště.

Přemýšlel tam a zadupával při tom nohou kamínek do země.

Co teď? Opustit stanoviště a jít na základnu? To ne.

Nebo jednoho dva poslat na základnu, aby zjistili, co se děje? Ale koho? Chabýho a... Vít'u? Jo.

Nebo bysme měli jít všichni? A opustit stanoviště? Kdo ho potřebuje... Ne, to nejde...

Otočil se, chtěl se vrátit dovnitř a vtom se v dálce ozval silný rachot. Doslova jako by se protrhla obrovská plachta a začala z ní padat kamenná lavina. Byl to dutý zvuk, který se jako ozvěna rozléhal v zemi.

Ze stanoviště se zároveň vyřítili Vít'a se Samarou, zmatení, jako kdyby hořelo.

Stáli na místě, protože běžet nebylo kam.

Všichni se dívali směrem k základně, šlo to odtamtud.

„Útočí na nás, chlapi,“ řekl Seržant, skoro ani nepoznal svůj hlas, zněl nějak nezvykle.

„Útočí na ně,“ řekl Pařez, který také vyšel ven s granátometem na zádech. „Na nás ještě ne.“

„A ani nebudou,“ odpověděl Seržant zvýšeným hlasem. „No tak, do prdele už se všim, rychle dovnitř, padejte...“

Několik minut poslouchali zřetelný hluk boje.

„Balíme,“ zavelel Seržant. „Vemte náboje. A granáty, kdo kolik unese. Odcházíme na základnu.“

Všichni kromě Zrzouna si začali zapínat bojové vesty, napevno šněrovat boty a sbírat granáty, které byly vždy připraveny ve dvou zelených bednách.

„A stanoviště?“ zeptal se Zrzoun.

„Bal se, vojáku,“ řekl Seržant. „Stanoviště opouštíme. Rozhod sem tak.“

Seržant vzal dalekohled a chvíli obhlížel prostor kolem stanoviště, nejdřív jednou střílnou, potom druhou.

„Deme, všichni.“

Pevným pomalým poklusem přeběhli do řídkého lesíka, který se rozprostíral sto metrů od stanoviště.

„Stát!“ rozkázal Seržant.

Všichni si sedli na zvadlou trávu.

„Auto... auta jedou,“ řekl Chabej, který pozorně sledoval cestu. „Od základny...“

Seržant sám zaslechl hluk motorů ještě dříve. Také se díval na cestu a koutkem oka zahlédl, jak se Zrzoun usmívá.

Určitě se teď těší, že dostanu seřváno, protože sem opustil stanoviště, pomyslel si s nezájmem.

„Je náš! Je to náš UAZ!“ rozzářila se Chabýho pihovatá tvář. „Deme, co tady...“

„Sed,“ odpověděl tiše Seržant.

UAZ přijel přímo k stanovišti, předkem k vchodu a dvakrát nebo třikrát zatroubil signál.

Chabej se postavil, udiveně se podíval na Seržanta a hned si zase sednul. Z UAZu vyskočili dva vousatí muži oblečení v nějaké výrazné uniformě a schovali se u vchodu do stanoviště. Potom vyběhl ještě jeden, sehnutý přiskočil ke střílně a zdálo se, že vytahuje granát ze zdobeného vaku, který určitě nebyl ruského původu.

„Ty vole,“ vydechl Chabej „Kdo to je? Dyt' sou to Čečenci. V našem UAZu. Podáme si je?“

Samara cvakl čelistí.

Zrzoun svíral automat, chvílemi pevně tiskl pažbu, potom ruku rozevřel a na černém železe zůstávala vlhká stopa.

Stanovištěm otrásl výbuch granátu. Hodil ho tam vousáč. A ještě jeden. A třetí, zdálo se, že ten tam vhodili střílnou z druhé strany.

V zápětí vyskočili z auta další dva a všichni vlezli dovnitř.

Asi minutu a půl je nebylo vidět.

„Odcházíme,“ řekl Seržant.

„Pod', zaútočíme na ně,“ navrhl Chabej a touhou se div netřásl.

„Nezaútočíme, chápeš, Chabej? Nezaútočíme!“ odpověděl Seržant téměř křikem.

„Proč?“ zeptal se Chabej a jeho chřípí se zachvělo.

„No, protože pouštět se do přestřelky s kontrolním stanovištěm nemá smysl. To bysme mohli střílet celý dny. Nebo ho chceš vzít útokem? V šesti?“

„A auto?“ zeptal se pohrdavě Chabej.

„A co když v něm sou naši chlapi? I kdyby jenom jeden? Svázanej? Chceš ho zabít“?

Chabej pohyboval žvýkacími svaly, jako by dychtil něco překousnout, něco, co mu brání v dýchání jako nasazená uzda.

Všichni se upřeně dívali na kontrolní stanoviště.

Když odtamtud vousáči vyšli, mračili se. Měli naspěch. Vlezli do auta a prudce vyrazili zpět k základně.

Po chvíli projeli ostrou zatáčkou, zmizeli za kopcem, který je chránil před ostřelováním, a poslali odtud několik dávek směrem k lesíku.

Samara zasakroval tak, že sebou málem seknul. Chabej si klekl, Seržant se ani nepohnul. Kulky zasvištěly vysoko v korunách stromů.

Došlo jim, že sme někde tady, pomyslel si Seržant. A sami nemají odvahu.

„Měli sme si na ně počkat na kontrolním stanovišti,“ řekl Chabej. „Já bych si na ně počkal.“

„Ted' bys tam ležel s dírou v hlavě,“ odpověděl Seržant a jako první vykročil mezi stromy.

Za třicet vteřin se ohlédl, všichni šli za ním. Přidal do kroku, pak se dal do běhu. Slyšel dech a dusot těžkých vojenských bot.

Kdyby běželi kratší cestou, dostali by se k základně zároveň s UAZem. Jeho cesta byla mnohem delší.

Od základny byla slyšet jen zřídka přerušovaná střelba. Vždy když ztichla, zastavili se a vydýchali.

Žrzooun to měl ze všech nejhorší, protože nesl bednu s náboji.

No nic, tak... pomyslel si Seržant, ale na další úsek vzal bednu Samara.

No tak ať to veme Samara, souhlasil Seržant.

Přibližně poslední dva kilometry k základně šli pomaleji, klidně.

Brzo narazíme na náš vlastní výbušnej systém, uvažoval Seržant.

Dyť ho z týhle strany neznám...dávala ho tam úplně jiná četa, teď spustíme své vlastní granáty, to bude sranda...

„Deme víc doprava, k cestě,“ řekl asi za deset minut.

Chaběj mu narazil skoro až do zátylku. Šel tak umíněně, jako by chytil stopu a nechtěl se své kořisti vzdát.

„A to zase proč?“ zeptal se Chaběj.

„Proto,“ odpověděl Seržant.

Výstřely se ozývaly docela zblízka, až jim z toho bylo úzko.

Teď, právě teď se objeví lidi, který tě budou chtít zabít a ty budeš muset zabít je.

Vojáci se neustále ohlíželi.

Střelba se nejčastěji ozývá ze základny, pomyslel si Seržant a sedl si, když to zarachotilo obzvláště úporně. Mířili vysoko.

„Proč mlčíš, Seržante?“ stále se neuklidňoval Chabej.

„Zdá se mi, že střílejí jenom naši,“ řekl Seržant.

Chabej se zaposlouchal.

„A co má bejt?“ zeptal se.

„To, že se je spíš snaží zastrašit, než že by stříleli po sobě navzájem. Možná tam, v lese, ani žádný Čečenci nejsou. A čím víc se k základně přiblížíme...“ Seržant se nadechl, neustále mu chyběl vzduch „tim větší je šance... že nás naši zastřeje. Chápeš? A navíc tady začíná náš výbušnej systém a my na něm můžem vylétět do vzduchu,“ vysvětloval všechno jako dítěti.

Chabej koukal nedůvěřivě.

„A co má bejt?“ zeptal se znovu.

„Buďte ve střehu, chlapi,“ řekl Seržant vojákům, kteří se na něj dívali. „Dávejte pozor, odkud vylezou...“ a teprve potom se podíval na Chabýho.

„Pudem k cestě. Tam není výbušnej systém a můžeme si odtud základnu dobře prohlídnout. Jestli nás neuviděj jako první.“

Vydali se šikmo směrem k základně, tam, kde vedla cesta.

Vyšli z lesíka a ocitli se v otevřené krajině.

Sedli si a snažili se popadnout dech. Opět se zaposlouchali do střelby. Ani odtud se nedalo rozeznat, jak střílejí, kdo a na jakou stranu.

Vysílačka by se teď... Honíme se tu..., pomyslel si Seržant smutně. Podíval se úkosem na Víťu, ten jeho pohled pochopil a odvrátil se.

Seržant vzal dalekohled a začal pozorovat cestu, kterou už odtud bylo vidět.

Náš UAZ tudy určitě projel teprve před chvílí...

Seržant věděl, že když se dostanou k zatáčce nalevo od nich, uvidí základnu. Vleže na náspu si budou moci vše prohlédnout. Ale jestli někdo pojede po cestě... Bude to v háji. Nebude kam utéct.

Pudem ve dvou, rozhodl se Seržant. S Chabym? Nebo vzít Pařeza? Ale ten má granátomet. Může jim odtud sejmout každý auto... Chaběj se hned vrhne do boje na bodáky... No, přece si nevemu Zrzouna. Víťu taky nevemu. A Samara je ještě mladej.

„Deme, Chaběj,“ řekl. „Chlapi, kdyby něco, krejte nás...“ požádal. „Pařezi, máš to na povel. Jestli uvidíš, že se blíží auto s vousáčema, hned střílej. Miř dobře. Tvůj výstřel nás zachrání. Jestli se trefíš... A ostatní ať ti pomůžou.“

K cestě se dalo doplížit, ale už bylo moc ponižující.

Proto běželi příkrčení, popadali dech.

Taková pitomost, pomyslel si Seržant. Běžíme, jako... jako blbci... Ted' doběhneme k cestě a naproti nám... tyhle hovada... v autě... „Kampak spěcháte, vojáčky?“ zeptají se. A my se otočíme a poběžíme zpátky...

Nakonec se tam přes výmoly a kameny dostali, málem si nohy zlámali... Přeběhli cestu, po které ještě včera jeli tak svobodní, spokojení, uvolnění, zpoceně ksichty se usmívaly... Tady je v prachu stopa od kol...

Svezli se po zadku z náspu a připlížili se k zatáčce.

No tak co, základno... Jak to s tebou vypadá? Pomyslel si Seržant a zaposlouchal se. Ted' se tam podíváme a uvidíme černou vlajku...

Co se to děje s mojí zemí, pomyslel si ještě krátce. Proč se po ní plazím... a nechodím...

Tam je základna. Stojí rohem k nám. Dvě tmavý poschodí s pytlema v oknech. Nic není vidět. Aspoň na ni nikdo neútočí. Nejsou vidět opěrný žebříky, nikdo po nich neleze.

Seržant základnu dlouho pozoroval přimhouřenýma očima, naivně doufal, že uvidí někčí ruku mávat ze střílny, nebo dokonce obličej a všechno bude najednou jasné.

Potom vzal dalekohled a přitiskl ho k očím.

Základna byla nedobytná.

„Co vidíš?“ nemohl se dočkat Chaběj.

„Nic,“ odpověděl Seržant a dal Chaběmu dalekohled, stejně by neuvěřil, že nevidí nic.

Chaběj se díval dlouho a Seržanta to začalo unavovat. Bylo třeba vrátit se do lesíka a znovu vymyslet, co dál.

Měl žízeň.

Vzal čutoru a napil se.

Chaběj se někam odplížil. Seržant se za ním zamračeně díval, ale nevolal na něj.

Chaběj si nasypal prach na černý baret a nadzvedl se. Už se nedíval na základnu, ale někam stranou.

Opět se ozvala zlostná střelba. Střílelo se na druhé straně základny, na kterou neviděli. Tam nebylo kam střílet, jen na cestu a stromy. Ale od základny k lesíku bylo asi tři sta metrů pustiny a písku a tam byli jako na dlani.

Zato z druhé strany základny byly kopce a ještě nějaká opuštěná stavení podobná konírnám nebo kravínům. Vousáči se tam mohli dobře schovat.

„Vidim UAZ,“ řekl Chabej, když se vrátil. Ksicht měl špinavý, ale suchý, vůbec nebyl zpocený, to Seržanta udivilo.

„Kde?“

„Za těma barákama. Je jasné, že to vzali objížd'kou. Kolem základny. Tudy neprojížděli, aby po nich naši nestříleli.“

Na jednu stranu UAZ potřebujem, je tam vysílačka, přemýšlel Seržant. Na druhou stranu vousáči už naše vysílačky mají... A frekvenci znají... Dyt' odzbrojili chlapy, co nás jeli vystřídat... Nebo je už zabili... Ne, nebudu na to myslet, je to nanic. Nikoho nezabili. Všichni jsou živí... Na co to myslím?

„Chabej, na co ten UAZ potřebujem?“ zeptal se Seržant nahlas, aby nemusel přemýšlet.

„Jasně, ty nepotřebuješ ani hovno,“ odpověděl Chabej a olizoval při tom bílý prach ze rtů.

„Nepotřebuju. Potřebuju tebe. Jenom se s tebou radím. Na co?“

„Je tam vysílačka.“

„Na to sem už myslel. Čečenci už naši frekvenci určitě obsadili. Co do té vysílačky řeknem? Nazdar chlapi, sme v lese? Vyzvedněte nás někdo!“

„A to tu budem radši sedět v prachu?“ zeptal se Chabej. „Bez žrádla?“

Seržant chvíli mlčel.

„Pudem do lesa,“ řekl. „A večer k těm barákům. Až se setmí.“

Seržant ležel v trávě.

Celé tělo ho brnělo, trápil se nevyhnutelným pocitem, že v lese jsou jiná lidská zvířata, která sem mohou přijít.

A schovat se nebylo kam.

Ani přemýšlet nebylo o čem.

Protože každá myšlenka vedla k tomu, že dnes mohou zabít člověka...

Jak je to všechno... hloupé. Ukázalo se, že jen tak všechno vypadá... hloupě, když se to přiblíží k samotnému chřtánu.

Seržant si vzpomněl, jak telefonoval matce, když sem přijel. Ta dokonce ani nevěděla, že je tady. Když odjížděl, nic jí neřekl, oklamal ji. A najednou uslyšel její hlas v sluchátku.

„Já tě zabiju, chlapče, co to děláš?“ řekla matka.

Seržant se tehdy dokonce usmál. Tak hloupě, beze zloby, a tím žalostněji zněla tato její slova.

Matka se sama polekala toho svého zabiju, takového všedního domácího, vyslovovaného často v duchu, když Seržant v dětství něco rozbil, nebo provedl jinou neplechu. Ale nyní dostalo toto slovo pro matku jiný, děsivý význam.

„Nezabiju, nezabij, nezabijte!“ tohle určitě chtěla zakřičet do sluchátka.

Ale tehdy nebyl ke křiku důvod. Druhý den po příjezdu oddílu proběhla první a poslední normální přestřelka s těmi druhými. Nějaké kreatury vyprázdnily pár zásobníků na kontrolní stanoviště a odplazily se zpátky do svých děr.

To bylo všechno... Až do dneška se nic vážného nestalo, máti.

Přece jenom myslíš na matku, přistihl se Seržant.

Nemyslim, nemyslim, nikoho si nepamatuju, ani nejbližší příbuzný si nepamatuju. Odháněl od sebe tyto myšlenky. Věděl, že jestli začne myslet na svou krev kolující ve dvou růžových, malých, chlapeckých tělech kdesi daleko ve světě, hned se zblázní.

Nechci si nic pamatovat, nechci se trápit, chci žrát kamení, udržet nervy na uzdě, aby se mi nic nezdálo. Aby se mi zdálo o kamení, o zvířatech, o prapůvodním...

Před Kristem, to, co bylo před Kristem. To je to, co potřebuju. Kdy nebyl smutek a strach. Ani láska nebyla. A nebyla ani potupa...

Seržant hledal, čeho by se zachytil, ale nic nenašel. Všechno bylo slabé, plné duše, tepla a takové něhy, až to bylo nesnesitelné.

Odněkud se vynořil celou bytostí přivolávaný, zamračený obličej, byl přísný, jasný a cizí všemu, co krvácelo uvnitř. Tento nelidský, duši zocelující pohled pronikal Seržantovi až do morku kostí...

Trhl sebou a pochopil, že na vteřinu usnul. Možná dokonce méně než na vteřinu. A něco se mu zdálo.

Posadil se. Zahleděl se do šera.

„Co si viděl?“ zeptal se Samara.

„Stalina,“ odpověděl Seržant chraplavě a dál si přemýšlel o svém.

„Seržante!“ zavolal Samara

„Co?“

„Co je?“

„Buď v klidu. Všechno sbal. Vyrážíme na lov.“

Šli tmou a ani se moc nesnažili krýt.

Seržant nikomu nic neřekl. Aby je nemusel přesvědčovat. Navíc se mu vůbec mluvit nechtělo.

Je to cizí země, opakoval si Seržant, jako by blouznil. Cizí země. Proč si mě tak žádá?

Dyť sem byl lehkej... bylo mi lehko... Uměl sem žít lehčeji než sníh... Čím mě to tak přidusilo...

Země puká. Šílený rozdupaný východ. A přelud třpytivého prachu západu. A magma, které vše pohltí.

...A není se čeho držet...

„Kam nás vedeš?“ zeptal se Zrzoun.

Seržant mlčel, vůbec nechápal, co ta slova znamenají.

„Vedu vás,“ odpověděl s námahou.

„To nechápu, Seržante,“ zareagoval hrubě Zrzoun. „Nevěřim ti. Kam deš?“

Dyť já taky miluju svoji vlast, přemýšlel Seržant, díval se do tmy a klopýtal. Strašně miluju svoji vlast. Miluju ji děsně a nemravně, ničeho... nelituju... Ponižuju se a ponižuju... Ale je to, co se mi rozlízá pod nohama, moje země? Moje vlast? Co ste to s ní provedli, vy...

Seržant vzal čutoru a vypil poslední hlt vody.

„Proč mlčíš, Seržante?“ zeptal se Samara třesoucím se hlasem.

Taky Vít'a funěl blízko, díval se Seržantovi do obličeje.

Jen Pařez stál opodál přesvědčený a pevný.

„Nebud'te podělaný, všechno je v pohodě,“ odpověděl Chabej.

„Všchno je v pohodě,“ zopakoval nahlas Seržant.

„Pamatuješ si, kam jít?“ zeptal se ho Chabej.

„Jo“

Pamatoval si to a tmou je dovedl přímo ke stavením. Asi sto metrů od nich si vojáci dřepi na bobek.

Ze základny se chvílemi ozývala střelba. Několik svítících střel zasvištělo tmou a zarazilo se do střech a zdí.

Odněkud zblízka odpověděla dávka z automatu a vojákům se zdálo, že stříleli na ně, všichni najednou padli na zem rukama, břichy, obličejí... ale střílelo se na druhou stranu.

„Stojí tam UAZ,“ řekl Seržant. „Dem pro něj.“

„K čemu?“ zeptal se Zrzoun.

„Pojedem domů,“ odpověděl Seržant. „Odvezu tě domů, Zrzoune,“ zopakoval zlostně.

Plížili se, chvílemi se zastavovali a poslouchali.

Seržant olízl z kamene slaný chřupající písek a obracel ho na jazyku a mezi zuby.

V hlavě neměl jedinou myšlenku.

„...Neni tam klíč... jestli... klíč?“ zašeptal Chabej a Seržant to uslyšel.

„Nastartuju ho,“ odpověděl Seržant. Krypt elektroinstalace... sundám... rozvody... Umim... Je to maličkost.

Asi dvacet metrů od auta zalehli a několik minut se ani nepohnuli.

Uvnitř stavení se někdo zasmál.

A zase bylo ticho.

„Pařezi,“ zavolal Seržant. „Všichni si sednou dovnitř a ty dozadu na bidlo.

Bidlo se říkalo místu za sedadly v UAZu.

„Jakmile se rozjede, vypal ... po nich z granátometu.

Pařez kývnul.

„Čekejte,“ řekl Seržant všem a začal se plížit.

Posledních pár metrů k autu se plížil pomalu, pomaleji než roste květina. Zastavil se u kola. Pohladil pneumatiku jako by byl UAZ zvíře, které by se mohlo vylekat.

Seržant se zvedl, ale zůstal přikrčený, obešel auto a snažil se našlapovat co nejtišeji.

Hledal kliku... to je ona, je ledová... Zvedl hlavu a podíval se do okna, čekal, že tam uvnitř uvidí ke sklu přitisknuté vytřeštěné oči. Ale žádné tam nebyly.

Stiskl kliku a přitáhl dveře k sobě.

Strčil hlavu do kabiny a spíš nasával vzduch, než se rozhlížel. Živým spícím člověkem to tam nepáchlo.

Páchlo to cizími lidmi, kteří odešli, špínou, potem a střelným prachem.

Seržant nakročil nohou dovnitř a potom celý zmizel v autě. Roztáhl se na sedadle a dokonce na vteřinu zavřel oči.

Nemysli, prosil sám sebe.

Zašátral rukou ve ztemnělém autě a zarazil se, našel něco jako klíč.

Naklonil se. Jo, je to klíč. V zapalování. Nevzali si ho.

A na co by ho s sebou brali, kdo by tady kradl auto...

A vysílačka... Kde je vysílačka? Tady je.

Ve staveních se znovu nejapně hloupě zarehtali.

Seržant se zaposlouchal a hned ho napadlo, že jsou sjetý... Tak se smějou sjetý. Nejdřív ze všeho určitě vybrali lékárnu ve vesnici...

Bylo mu lehký, lehký a jasno a vše mu do sebe zapadalo.

Ohmatával volant, řadicí páku, pedály, přizpůsoboval se autu, aby nic nepokazil.

A na základnu už neútočí, pomyslel si v klidu. Obléhali ji. Čekají na své lidi. Na posilu. Zato naši sou určitě všichni živí. Dyť nedošlo k žádnému útoku. Dobře. Buďte živí chlapi. Brzo přiletí letadla. A budou v háji... dostanou, hovada...

Seržant se naklonil přes sedadlo a otevřel dveře zprava.

„Chaběj!“ zavolal tiše.

Chaběj vlezl do auta klidně, jako by ho kradl z otcovy garáže a ne...

„Nebouchejte dveřma,“ vyzval ostatní, když Vít'a, Zrzoun a Samara vlezli na zadní sedačky.

„Do háje, musíme se otočit,“ řekl Chabej, „zvládneš to?“

„Pařez je na místě?“ zeptal se místo odpovědi Seržant.

„Jo,“ vydechnul Chabej a otočil se.

„Jedem,“ řekl Seržant, otočil klíčem a zapnul světla.

Třicet metrů od nich se v oslnivém světle dálkových reflektorů potácel vousáč s automatem na rameni a močil na zeď. Jako by ho světlo oslnilo. Otočil hlavu, ani trochu ho to nepřekvapilo.

Zlomek vteřiny na něj všichni koukali z auta. Seržant už startoval motor.

„Hej, kterej blbec rozsvítil ty světla?“ zařval někdo našťvaně z budovy, s akcentem, ale rusky.

Motor naskočil na druhý pokus.

„Za vlast,“ řekl Seržant a zařadil jedničku. „Za Stalina.“

Zařadil dvojku, sešlápl plyn až na podlahu a nabral na kapotu chlapa s automatem, který nestihl nic pochopit.

Seržant okamžitě zařadil zpátečku. Bezvládné tělo se skutálelo z kapoty. Vyřítíl se do prostoru před kravínem. Zuřivě točil volantem, otočil se a rozjel, nejdřív neviděl cestu, nadskakoval a riskoval při tom, že mu každou chvíli zhasne motor. Vtom ji nečekaně, nějakým vnuknutím našel a najel na ni.

Čtyřka...letíme, motor řve a nařiká.

Přímo v autě vybuchla vlna horka, zašlehlo to a zaplápolalo ve zpětném zrcátku.

„Si dobrej, Pařezi!“ zařval Seržant a domyslel si, že Pařez právě vystřelil z granátometu.
„Jenom jim dej, chlape!“

Chabej se otočil a zapřel se nohama o sedačku. Vysunul automat z okna, začal střílet a nesundával prst ze spouště.

„Chabej, kurva!“ zavyl Seržant. „Zavolej našim!“

Chabej se otočil a chytil vysílačku: „Základno! Základno!“ Zakřičel. „To sme my! Tady Seržant!“

Ujížděli a neslyšeli za sebou žádné výstřely.

„Základno, proboha!“ křičel Chabej.

„Příjem?“ ozvalo se jakoby zdaleka a tázavě.

„To sme my! V UAZu! Nestřílejte! Rozumíte? Základno, probůh! Nestřílejte!“

„Rozumím,“ odpověděli nedůvěřivě.

Přiletěli k budově a všichni najednou, v jeden okamžik vyskočili z auta.

Seržant s bolestí odtrhl ruce od volantu, stálo ho to neuvěřitelné úsilí.

Otevřeli jim těžké dveře, Seržant viděl ve světle reflektorů, jak vojáci uvnitř budovy odhazují stranou těžké pytle, aby uvolnili vchod.

Jako první vběhl dovnitř Zrzoun, pak Samara a pak Vít'a.

Pařez se také protáhl dveřmi.

Chabej měnil zásobníky a střílel od pasu do tmy.

„Pohni Chabej, padej domů!“ vyzval ho Seržant.

Ten se zašklebil, skočil do ztemnělé budovy a Seržant vykročil za ním.

Vtom ho nějaká síla vymrštila do vzduchu a pomalu ho trhala na kusy. Ale pak se nečekaně lehce postavil na nohy, udělal několik velice měkkých, téměř nic nevážících kroků a odcházel z palebné zóny. Někde tady ho měli čekat jeho lidé, ale z nějakého důvodu nikoho z nich neviděl, zato celou svou bytostí cítil příjemnou, téměř sladkou polotmu.

„Krucí, co sem to... jak mě to?“ podivil se Seržant svému štěstí a otočil se.

Černý, odporný dým pomalu řídl, až zmizel, Seržant uviděl člověka s hloupě rozhozenýma rukama a nohama a se zvrácenou hlavou, jedno oko měl černé a druhé zavřené.

Bylo to jeho vlastní tělo.

7. ZÁVĚR

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolila překlad povídky «Сержант» známého ruského autora Zachara Prilepina. Tato povídka byla publikována roku 2007 v časopise «Новый мир» a tvoří poslední, devátou část románu v povídkách «Грех», což je jedno z nejznámějších Prilepinových děl vůbec.

Povídku jsem si k překladu vybrala proto, že mě velice zaujala nejen naprosto věrným popisem válečného prostředí, ale také psychologickým vykreslením postav, jejich vzájemných vztahů, které se vyvíjejí ve válečném prostředí, a svou významovou hloubkou.

V textu povídky se také vyskytuje specifická slovní zásoba (vojenské termíny a květnaté metafory spolu se slangem a vulgarizmy), jejíž překlad pro mě představoval výzvu. Jelikož se celý děj odehrává v pro mě téměř neznámém prostředí, bylo nezbytné konzultovat některé jevy s vojáky z povolání a s rodilými mluvčími. Pro lepší zachycení vojenského ducha povídky jsem také pročetla několik válečných románů a zhlédla několik válečných filmů. Kromě toho jsem prostudovala také několik dalších děl Zachara Prilepina, abych získala lepší představu o jeho tvorbě, tématech, jimiž se zabývá, způsobu, jakým vykresluje hlavní i vedlejší hrdiny a také o jeho typickém autorském stylu. Veškeré získané poznatky jsem se snažila využít ve svém překladu.

Jednu z kapitol jsem věnovala kritice překladu, v níž vycházím ze studia dostupných knižních pramenů. Pokusila jsem se zde rámcově popsat osobnost ideálního kritika překladu, vymezit postup jeho práce a upozornit na ty jevy překladu, jež by měl mít překladatel i kritik během své práce na paměti.

Před samotným překladem jsem vymezila postup práce. Opírala jsem se zde o tři fáze procesu překladu Jiřího Levého, tj. pochopení předlohy, její interpretace a přestylizování.

Pokračovala jsem jazykovou charakteristikou textu originálu, kde jsem se pokusila vymezit typické jazykové prvky, jež v něm autor použil.

Pozornost jsem věnovala také překladu vlastních jmen, kde podrobněji popisují postupy jejich převodu a důvody, proč jsem se rozhodla právě pro použitá řešení.

Při převodu reálií charakterizujících ruské prostředí jsem pochopila, jak je nezbytné znát nejen jazyk, ale také kulturu země, o níž překládané dílo pojednává. Snažila jsem se volit takové překladové varianty, které by neznemožnily čtenáři

orientaci v textu a jeho porozumění, zároveň jsem se však snažila zachovat ruský kolorit.

V rámci kapitoly o problematice překladu vojenské terminologie jsem se dotkla jak překladu termínů, tak i vojenských slangových výrazů a vulgarizmů.

Vymezila jsem také jazykové jevy, které mi při překladu působily největší problémy. Patří mezi ně převod frazeologizmů, jichž se v textu vyskytuje celá řada, převod metafor a přirovnání a skloubení různorodých jazykových vrstev tak, aby se navzájem nerušily a působily co možná nejpřirozeněji.

V závěru komentáře jsem věnovala pozornost také překladovým transformacím a rozčlenění překladatelských postupů do třech základních kategorií, tj. do lexikálních, gramatických a lexikálně-gramatických transformací.

Při překládání bylo nezbytné neustále si uvědomovat odlišnosti mezi jazykem překladu a originálu, aby nedocházelo k chybám vlivem působení interference. Konkrétně jde o rozdíly v pořádku slov, zejména pak v aktuálním členění věty (nová informace, tzv. réma, v češtině zpravidla zaujímá koncovou pozici ve větě, zatímco v ruské větě bývá réma na předposledním místě). Kromě toho ruština na rozdíl od češtiny používá tzv. interpoziční slovosled neboli obmykání. Dále jsem měla na paměti, že ruština velice často používá elipsu, a to především plnovýznamových sloves, což do češtiny nelze přenášet. Systémovým jevem je v ruštině nevyjadřování slovesa být v přítomném čase, v češtině je však nutné ho explicitně vyjádřit. Kromě toho je třeba převádět přechodníky a participia do češtiny vedlejšími větami nebo předložkovými konstrukcemi, jmenná vyjádření slovesným pojmenováním atd.

Překladatelským problémem byl také již zmíněný překlad přímé řeči postav, kde jsem nahradila hovorovou ruštinu obecnou češtinou. Uvědomuji si, že nejde o přesný ekvivalent, neboť zatímco hovorová ruština je součástí spisovného jazyka, obecná čeština se řadí k substandardu. V současné době je však obecná čeština na vzestupu a proniká stále více do kulturního života Čechů, zejména pak do knih a televize. Dalším argumentem, který opodstatňuje její výskyt v dané povídce je, že užití spisovné češtiny by zde působilo směšně a nebylo by dosaženo komunikačního cíle.

Text překladu je stejně jako originální Prilepinovo dílo zaměřeno především na mladší generace čtenářů. Je to dáno jak jeho jazykem, tak i tématem, dějem, ideou. Za nejpodstatnější z uvedených složek považuji právě jazyk. Domnívám se totiž, že vulgarizmy a slangové výrazy by na konzervativního či staršího čtenáře mohly působit nepříjemně a rušivě.

Kromě samotného překladu jsem se zaměřila také na osobnost Zachara Prilepina jako takového, jelikož se domnívám, že v současné době v České republice není příliš známý. O tom svědčí také fakt, že povídka «Сержант» je teprve třetím přeloženým dílem tohoto autora u nás. Zajímala jsem se také blíže o jeho tvorbu a pokusila jsem se vymezit Prilepinovu pozici v kontextu současné ruské literatury. K tomu jsem použila názory a stati literárních kritiků publikovaných na internetu. Dospěla jsem k závěru, že literární kritika hodnotí Prilepinovu tvorbu vesměs pozitivně. Domnívám se, že jde o autora originálního, neboť s jinými spisovateli můžeme srovnávat jen dílčí aspekty jeho děl, nikoli však jeho tvorbu v komplexním pojetí.

Překlad vybrané povídky pro mě byl cennou zkušeností. Přesvědčila jsem se, že pro práci překladatele uměleckého textu je nezbytné nejen bravurně ovládat jazyk originálu i jazyk cílový, ale především mít talent a bohatou fantazii. V textu překladu je bezpočet míst, jež by se dala přeložit více způsoby. Dobrý překladatel by měl být schopen tato místa identifikovat, stanovit možné varianty a vhodně mezi nimi zvolit, přičemž musí mít na zřeteli celou řadu faktorů (záměr autora, jeho styl, hlavní myšlenku díla, stylistické ladění, překladatelem zvolenou koncepci atd.). K složitosti celé situace ještě přispívá fakt, že jde vždy o subjektivní přístup překladatele, tedy řešení, které přijde vhodné jemu, se nemusí líbit čtenáři, kritikovi, popř. jinému překladateli. To vše činí z překladu uměleckého textu značně složitou činnost.

8. PEZIO ME

Настоящая дипломная работа посвящена переводу рассказа «Сержант» современного русского писателя Захара Прилепина, опубликованному в первый раз в журнале «Новый мир» в 2007 году. Данный рассказ – это последняя, девятая часть романа в рассказах «Грех», который принято считать одним из лучших произведений автора вообще.

Предметом данной работы является создание не только перевода, но также лингвистического комментария, объясняющего применение использованных переводческих приемов и решений, ознакомление с жизнью, творчеством автора и его авторским стилем и определение позиции Захара Прилепина в контексте современной русской литературы.

Переводу художественного текста мы уделили внимание, так как мы всегда были заинтересованы в упомянутой деятельности. Настоящая работа является нашей первой попыткой перевода текста подобного масштаба.

Данный рассказ был выбран для перевода в связи с его интересным натуралистическим изображением военной среды, психологической характеристикой героев и их взаимоотношений, развивающихся под влиянием военной среды, и глубокого значения, которое в себе произведение скрывает.

В тексте рассказа встречается специфическая лексика (более конкретно, термины и богатые метафоры наряду с военным жаргоном и вульгаризмами), перевод которой мы восприняли как большое испытание.

Поскольку сюжет развивается в почти для нас неизвестной среде, необходимостью являлись консультации с профессиональными солдатами и носителями языка. Чтобы лучше перевести текст, мы прочитали несколько военных романов и видели несколько фильмов о войне. Кроме того мы прочитали целый ряд других произведений Захара Прилепина для того, чтобы лучше понять и определить типичные черты его стиля, и также для того, чтобы понять, о каких темах автор пишет, каким образом он изображает своих героев и т. д.

Еще до самого перевода был определен рабочий метод, описанный выдающимся чешским лингвистом и теоретиком перевода, Й. Левым. Данный метод состоит из трех главных этапов: понятия текста подлинника, его интерпретации и вторичной стилизации. Мы исходим из того, что понятие текста оригинала – это самый важный этап перевода, поскольку если переводчик не

поймет исходный текст, он не может его правильно перевести. Учитывая вышеуказанное, мы стремились проникнуть в текст более глубоко, чем простой читатель, обнаружить его идейно-эстетические качества и определить средства, с помощью которых их автор достигает. Итак, мы пытались представить себе ситуации, о которых автор пишет, и таким образом проникнуть во внутренний мир героев, понять происходящее и главную идею всего произведения. В этапе интерпретации мы стремились избегать субъективных нарушений значения оригинала и руководиться принципом, созданным Левым, что сдвиги в значении допускаются только в пределах действительного и потенциального содержания оригинала. В последнем этапе мы пытались употреблять такие языковые единицы и переводческие решения, чтобы они по возможности больше соответствовали единицам текста оригинала, однако, в то же время, чтобы они воздействовали на читателя естественно. Вообще, нашей главной целью являлось создание такого текста, который сохранял бы русский колорит, идею оригинала и творческий стиль автора, и, одновременно, был читателем восприниман не как перевод, а как текст, написанный на переводящем языке.

К самому переводу текста мы подходили следующим образом: Сначала мы детально ознакомились с текстом подлинника и изучили теоретическую литературу, потом мы провели языковой анализ текста оригинала и перевели его.

В рамках языковой характеристики текста оригинала мы пытались определить типичные для автора языковые черты. К ним мы отнесли, прежде всего, употребление метафор и сравнений и тенденцию к эллиптическому выражению. Кроме того, Прилепин часто употребляет более короткие, но конденсированные предложения (часто встречаются причастия, деепричастия, инфинитивы...) и отдельные мысли и ситуации довольно быстро меняются, что может читателю осложнять ориентацию в тексте. Следующей типичной чертой можно назвать упомянутое уже употребление всех слоев языка.

Мы уделили внимание также переводу имен собственных, где мы встретились с переводом кличек и традиционных имен, которые мы переводили при помощи транскрипции и транслитерации, причем главным ориентиром для нас было значение данного слова на обоих языках. При переводе кличек очень часто шла речь о перенесении значения с нормальных имен существительных или прилагательных, обозначающих предметы или свойства на людей, поэтому очень

важным критерием был выбор таких эквивалентов, которые звучали бы на чешском языке в качестве клички естественно.

В ходе перевода реалий, характеризующих русскую среду, стало понятно, насколько важно для перевода не только владение обоими языками, но также понимание культуры страны, с языка которой переводится. Стремление данной работы состояло также в выборе таких вариантов перевода, которые бы, с одной стороны, не затрудняли читателю ориентацию в тексте и его понимание, однако, с другой стороны, целью было, как уже упоминалось выше, создание такого текста, который бы читатель не воспринимал как перевод. В следствии того, мы иногда заменили русскую реалию нейтральным словом, однако, в других случаях мы их сохранили.

При обсуждении проблематики перевода военной терминологии мы каснулись не только перевода терминов, но также перевода военного жаргона и вульгаризмов. Перевод терминов не представлял собой особых затруднений, поскольку их прямое значение можно найти в любом русско-чешском словаре. Однако, при переводе жаргона и вульгаризмов было необходимо опираться на консультации с носителями языка, с профессиональными солдатами, а также на он-лайн толковые словари. Что касается субстандартной лексики, мы не стремились эти выражения как-нибудь смягчать, а наоборот, сохранить их, так как я считаю их неотъемлемой частью значения текста. Нашей целью было употреблять на чешском языке такие эквиваленты, которые несли бы то же значение, однако, если было невозможно найти слово с приблизительно такой же экспрессивностью, то приходилось искать слово с другим значением, более подходящим с точки зрения контекста.

Далее были определены языковые черты, причиняющие в данном переводе особые затруднения. Здесь можно назвать, прежде всего, перевод фразеологизмов, с которыми встречаемся в тексте оригинала довольно часто, перевод метафор и сравнений, и уже упомянутое наличие различных слоев языка в тексте подлинника и их перенесение в текст перевода таким образом, чтобы их сочетание казалось естественным.

В конце комментария мы сосредоточились также на переводческие трансформации: лексические, грамматические и лексико-грамматические. Из лексических трансформаций в переводе были использованы: транскрипция, транслитерация, генерализация и конкретизация. Из грамматических были

употреблены замены грамматических категорий, частей речи и членов предложения, далее мультивербизация и универбизация, декондензация, замены порядка слов в предложении и замены на уровне предложений (соединение и разделение конструкций и замены грамматического статуса предложений).

Во время перевода мы предпочли перевод функциональный перед филологическим, так как мы полагаем, что такой текст действует на читателя более естественно. В связи с этим мы сосредоточились не только на правильность грамматических конструкций, но мы стремились воспринимать целое произведение скорее всего как одно целое, это значит передать смысловой и культурно-общественный контекст, настроение и эмоции отдельных персонажей. Кроме того, по нашему мнению, функциональный перевод возлагает на переводчика более высокие требования, так как он должен понять текст не только с точки зрения языка, но также литературного контекста и, наряду с этим, он должен доказать, что у него есть фантазия.

Чтобы избежать ошибок, возникающих под влиянием интерференции, во время перевода необходимо было помнить, что между языками перевода и оригинала существуют различия. Более конкретно, речь идет о разнице в порядке слов, прежде всего, в актуальном членении (новая информация, т. н. рема, на чешском языке ставится в конце предложения, в то время как на русском языке она занимает предпоследнее место). Кроме того, русский язык в отличие от чешского употребляет т. н. обмыкание. Далее было необходимо помнить, что на русском языке намного чаще употребляется эллипсис, прежде всего, глаголов с полным значением, что нельзя перенести в текст на чешском языке. Системным явлением можно считать опущение глагола быть в предложениях в настоящем времени, однако на чешском его надо выражать эксплицитно. Необходимостью является также перевод причастий и деепричастий при помощи придаточных предложений или конструкций с предлогами, именных выражений при помощи глаголов и т. д.

Одной из важнейших переводческих проблем данного рассказа можно считать перевод прямой речи героев. Здесь мы заменили разговорный русский язык чешской обиходной речью. Нам известно, что в данном случае нельзя говорить о прямом эквиваленте языкового слоя, так как в то время как русский язык принято считать литературным, чешскую обиходную речь относят к субстандарту. Однако, в настоящее время чешский обиходный язык все более

проникает в культурную жизнь чехов, а именно в книги и телевидение. Сверх того, учитывая образование, интеллигенцию героев рассказа и среду, в которой они находятся, употребление литературного чешского языка казалось бы смешным, и нельзя было бы достигнуть коммуникативной цели произведения. Кроме прямой речи мы переводили при помощи обиходной чешской речи также внутренние мысли Сержанта, поскольку мы полагаем, что человек сам с собою разговаривает тем же языком, как и с окружающими его людьми. При переводе мы не употребляли все приемы данного слоя языка, так как в таком случае текст был бы разговорностью пересыщен. Мы также стремились к тому, чтобы язык героев соответствовал их характеру, поэтому для каждого из героев были применены чуть другие приемы чешского обиходного языка.

Текст перевода, как впрочем и текст оригинала, ориентированы прежде всего на молодых читателей. По нашему мнению, это в связи с употребленным языком, темой, сюжетом, главной идеей произведения... Самым важным из этих факторов мы считаем язык, поскольку жаргон и вульгаризмы могут консервативному читателю мешать.

Кроме перевода мы сосредоточились также на теории критики перевода. Здесь мы попытались на основе прочитанной специальной литературы определить психические свойства идеального критика перевода и идеальный ход его работы. Из вышеуказанного истекает, что идеальный критик перевода должен быть квалифицированным специалистом и в то же время владеть интуицией, он должен соединять внимание к детали с вниманием к целому. Далее он должен быть объективным и способным, не учитывать в работе личные симпатии и антипатии. Суть теоретического метода работы идеального критика должна выглядеть следующим образом: Сначала надо включить личность автора в контекст литературы данной страны и переводимое произведение в контекст творчества автора. Далее надо приступить к анализу переводимого произведения, причем внимание должно быть уделено переводу реалий, решению стилистических проблем, характерным чертам стиля автора и т. п. Вышеприведенное должно помочь определить концепцию переводчика. Затем необходимо включить переводимое произведение в контекст отечественной литературы.

Далее мы обратили внимание также на личность самого Захара Прилепина, так как мы думаем, что он в Чешской Республике не является очень известным.

Об этом свидетельствует также тот факт, что рассказ "Сержант" - это только третье переведенное на чешский язык произведение упомянутого автора. Далее внимание было уделено также его творчеству и определению позиции Прилепина в контексте современной русской литературы. Для этого были использованы статьи и мнения литературных критиков опубликованные в Интернете. Итак, из накопленных данных, делаем заключение, что критики оценивают творчество Прилепина в большинстве случаев позитивно, и что его можно считать автором оригинальным, так как с творчеством других авторов можно сравнивать только по отдельности взятые черты творчества Прилепина, однако не его творчество в комплексности. Краткие библиографии упомянутых писателей можно найти в приложении Но. 2.

Следует отметить, что настоящая дипломная работа - это очень ответственная задача, поскольку, с нашей точки зрения, каждый переводчик, переводящий одно из первых произведений какого-либо автора на определенный язык, не приводит на новый "рынок" только данный текст, но даже самого автора. В связи с этим он несет ответственность за то, каким образом читатели в целевой стране примут данное произведение.

В заключение следует отметить, что перевод данного рассказа мы считаем очень ценным опытом. В ходе перевода мы, кроме другого узнали также то, что для работы переводчика художественных текстов необходимо не только отличное владение обоими языками (исходным и целевым), но, в первую очередь, он не обойдется без таланта и богатой фантазии. В тексте перевода находится целый ряд мест, которые возможно перевести совсем по другому, причем можно было бы придумать больше вариантов. По нашему личному мнению, хороший переводчик должен быть способен различать такого рода места, установить возможные варианты и выбрать лучший из них и, в то же время, уделять внимание большому количеству других факторов, как, например, намерению автора, его стилю, главной идее произведения, стилистическим качествам текста, избранной переводчиком концепции и т. д., что не легкая задача. Всю ситуацию осложняет еще тот факт, что это всегда вопрос лишь личного мнения и вкуса переводчика. В следствии того, с примененными переводчиком решениями не всегда должны согласиться критики, другие переводчики или читатели.

9. BIBLIOGRAFIE

Internetové zdroje

České:

CoJeCo Vaše encyklopedie – Bělinskij, Vissarion Grigorjevič [online] [13. 3. 2012]
Dostupné na [www: http://www.cojeco.cz/index.php?s_term=&s_lang=2&detail=1&id_desc=8544](http://www.cojeco.cz/index.php?s_term=&s_lang=2&detail=1&id_desc=8544)

CoJeCo Vaše encyklopedie – literární kritika [online] [20. 4. 2012] Dostupné na [www: http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&id_desc=53942&s_lang=2&title=liter%ED%20kritika](http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&id_desc=53942&s_lang=2&title=liter%ED%20kritika)

Černobilí, Dvojrecenze [online] [15. 3. 2012] Dostupné na [www: http://www.narodni-bolsevik.org/Clanky/Texty/KMJ.htm](http://www.narodni-bolsevik.org/Clanky/Texty/KMJ.htm)

DatabazeKnih.cz, Váš knižní svět – Jurij Bondarev, [online] [15.3.2012] Dostupné na [www: http://www.databazeknih.cz/zivotopis/jurij-bondarev-17581](http://www.databazeknih.cz/zivotopis/jurij-bondarev-17581)

DatabazeKnih.cz, Váš knižní svět – Viktor Astafjev, [online] [15. 3. 2012] Dostupné na [www: http://www.databazeknih.cz/zivotopis/viktor-astafjev-13788](http://www.databazeknih.cz/zivotopis/viktor-astafjev-13788)

Internetový vyhledávač Google www.google.cz

Leccos – literární kritika [online] [20. 4. 2012] Dostupné na [www: http://leccos.com/index.php/clanky/literarni-kritika](http://leccos.com/index.php/clanky/literarni-kritika)

Leccos – Naturální škola, [online] [13. 3. 2012] Dostupné na [www: http://leccos.com/index.php/clanky/naturalni-skola](http://leccos.com/index.php/clanky/naturalni-skola)

Literární noviny, Mrázek Ondřej: Prilepinův Hřích ruskou knihou desetiletí [online] [15. 3. 2012] Dostupné na <http://www.literarky.cz/ondrej-mrazek/4246-prilepinuv-hrich-ruskou-knihou-desetileti>

muni.cz, Hermanová Miroslava, Bc., Magisterská diplomová práce: Vojenský slang v současné ruštině a češtině [online] [24. 6. 2012] Dostupné na [www: http://is.muni.cz/th/362802/ff_m/DP_hermanova.pdf](http://is.muni.cz/th/362802/ff_m/DP_hermanova.pdf)

www.google.cz, Krátká recenze, [online] [13. 3. 2012] Dostupné na [www: http://kie.vse.cz/wp-content/uploads/Vzorova_podoba_recenze_na_55F102_2011.pdf](http://kie.vse.cz/wp-content/uploads/Vzorova_podoba_recenze_na_55F102_2011.pdf)

Wikipedie: Otevřená encyklopedie - kritika [online] [20. 4. 2012] Dostupné na [www: http://cs.wikipedia.org/wiki/Kritika](http://cs.wikipedia.org/wiki/Kritika)

Wikipedie: Otevřená encyklopedie – Literární kritika [online] [20. 4. 2012] Dostupné na [www: http://cs.wikipedia.org/wiki/Liter%C3%A1rn%C3%AD_kritika](http://cs.wikipedia.org/wiki/Liter%C3%A1rn%C3%AD_kritika)

Wikipedie: Otevřená encyklopedie – Vasilij Aksjonov, [online] [15. 3. 2012] Dostupné na [www: http://cs.wikipedia.org/wiki/Vasilij_Aksjonov](http://cs.wikipedia.org/wiki/Vasilij_Aksjonov)

14. Novinářství a literární kritika [online] [20. 4. 2012] Dostupné na [www: http://otazky.valek.net/mot14.html](http://otazky.valek.net/mot14.html)

Slovenské:

Wikipédia: Slobodná Encyklopédia – Jurij Bondarev, [online] [15. 3. 2012] Dostupné na [www: http://sk.wikipedia.org/wiki/Jurij_Bondarev](http://sk.wikipedia.org/wiki/Jurij_Bondarev)

Ruské:

Аркада: Сайт творчества Алексея Иванова – «ГЕОГРАФ ГЛОБУС ПРОПИЛ». АНАТОЛИЙ ИВАНОВ [online] [15. 3. 2012] Dostupné na [www: http://www.arkada-ivanov.ru/ru/books_reviews/geograph/GEOGRAFGLOBUSPROFIL](http://www.arkada-ivanov.ru/ru/books_reviews/geograph/GEOGRAFGLOBUSPROFIL).

Википедия: Свободная энциклопедия – Абрамов, Федор Александрович [online] [15. 3. 2012] Dostupné na [www: http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%B2_%D0%A4%D1%91%D0%B4%D0%BE%D1%80_%D0%90%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87](http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%B2_%D0%A4%D1%91%D0%B4%D0%BE%D1%80_%D0%90%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87)

Википедия: Свободная энциклопедия – Астафьев, Виктор Петрович [online] [15. 3. 2012] Dostupné na http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%84%D1%8C%D0%B5%D0%B2,_%D0%92%D0%B8%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80_%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87

Википедия: Свободная энциклопедия – Воробьев, Константин Дмитриевич [online] [15. 3. 2012] Dostupné na http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B1%D1%8C%D1%91%D0%B2,_%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD_%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87

Википедия: Свободная энциклопедия – Газданов, Гайто [online] [15. 3. 2012] Dostupné na http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B0%D0%B7%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2,_%D0%93%D0%B0%D0%B9%D1%82%D0%BE

Википедия: Свободная энциклопедия – Иванов, Алексей Викторович [online] [15. 3. 2012] Dostupné na http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2,_%D0%90%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B5%D0%B9_%D0%92%D0%B8%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87

Википедия: Свободная энциклопедия – Лимонов, Эдуард Вениаминович [online] [15. 3. 2012] Dostupné na http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2,_%D0%AD%D0%B4%D1%83%D0%B0%D1%80%D0%B4_%D0%92%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B0%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87

Википедия: Свободная энциклопедия – Литературная критика [online] [20. 4. 2012] Dostupné na <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0>

%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0

Википедия: Свободная энциклопедия – Прилепин, Захар [online] [6. 3. 2012] Dostupné

na www: http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B0%D1%85%D0%B0%D1%80_%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%BB%D0%B5%D0%BF%D0%B8%D0%BD

Журнальный зал: Русский толстый журнал как эстетический феномен [online] [6. 3. 2012] Dostupné na www: <http://magazines.russ.ru/authors/p/prilepin/>

Журнальный зал: Русский толстый журнал как эстетический феномен [online] [6. 3. 2012] Dostupné na www: http://magazines.russ.ru/novyi_mi/2007/2/pr4.html

НГ EX LIBRIS, Бойко Михаил: Сахарный прилипала, О литературно-финансовой пирамиде ОАО "Захар Прилепин" [online] [5. 4. 2012] Dostupný na www: http://exlibris.ng.ru/subject/2009-07-16/1_sugar.html

Обращение к милиции (авторы – Эдуард Лимонов и Захар Прилепин) [online] [4. 4. 2012] Dostupné na www: http://mastersudtyajb.narod.ru/extremism_basok/k_militsii.html

Проза.ру, Торкарев Александр, Русская жизнь Захара Прилепина [online] [4. 4. 2012] Dostupné na www: <http://www.proza.ru/2008/06/16/532>

Урал: Ежемесячный литературный журнал, Рублёв Андрейб Апокалипсис уже наступил... [online] [4. 4. 2012] Dostupné na www: <http://uraljournal.ru/work-2011-9-29>

Хронос, биографический указатель - Виктор Петрович Астафьев, [online] [15. 3. 2012] Dostupné na www: http://hrono.ru/biograf//bio_a/astafev_vp.php

Частный корреспондент, Беляков Сергей: Две души Захара Прилепина [online] [5. 4. 2012] Dostupné na [www: http://www.chaskor.ru/article/dve-dushi-zahara-prilepina-3661](http://www.chaskor.ru/article/dve-dushi-zahara-prilepina-3661)

Электронная библиотека Александра Белоусенко, Воробьев, Константин Дмитриевич [online] [15. 3. 2012] Dostupné na [www:http://www.belousenko.com/wr_Vorobiev.htm](http://www.belousenko.com/wr_Vorobiev.htm)

lazzy.ru что прочитать, Захар Прилепин: Грех [online] [18. 3. 2012] Dostupný na [www: http://lazzy.ru/detail/389.html](http://lazzy.ru/detail/389.html)

LivelLib, сохраняем знания – Федор Абрамов. Рецензии на книги, [online] [15. 3. 2012] Dostupné na [www: http://www.livelib.ru/author/113897/reviews](http://www.livelib.ru/author/113897/reviews)

FB.ru, Корзун Игорь, Захар Прилепин – «санька», «черная обезьяна» [online] [4. 4. 2012] Dostupné na [www: http://fb.ru/article/5894/zahar-prilepin-sankya-chernaya-obezyana](http://fb.ru/article/5894/zahar-prilepin-sankya-chernaya-obezyana)

RG.RU Российская Газета, Басинский Павел, Не будите черных обезьян, О новом романе Захара Прилепина и спорах о нем [online] [4.4.2012] Dostupné na [www: http://www.rg.ru/2011/06/27/kniga.html](http://www.rg.ru/2011/06/27/kniga.html)

zaharprilepin.ru / официальный сайт писателя – библиография [online] [6. 3. 2012] Dostupné na [www: http://zaharprilepin.ru/ru/bibliografia.html](http://zaharprilepin.ru/ru/bibliografia.html)

zaharprilepin.ru / официальный сайт писателя – биография (6. 3. 2012) Dostupné na [www: http://zaharprilepin.ru/ru/bio.html](http://zaharprilepin.ru/ru/bio.html)

zaharprilepin.ru / Официальный сайт писателя – книжная полка Захара Прилепина [online] [4. 4. 2012] Dostupné na [www: http://zacharprilepin.ru/rupressa/patologii/novy-mir.html](http://zacharprilepin.ru/rupressa/patologii/novy-mir.html)

zaharprilepin.ru / Официальный сайт писателя – Литопресс, Захар Прилепин спрашивает. Интервью о литературе и политике, Эдуард Лимонов: «Я –

энергичный русский язык с Волги» [online] [17.3.2012] Dostupné na [www: http://zaharprilepin.ru/ru/litopress/intervju-o-literature/jenergichnij-russkij-muzhik-s-volgi.html](http://zaharprilepin.ru/ru/litopress/intervju-o-literature/jenergichnij-russkij-muzhik-s-volgi.html)

zaharprilepin.ru / Официальный сайт писателя – Литопресс, книжная полка Захара Прилепина, Эдуард Лимонов, «Такой президент нам не нужен» [online] [4. 4. 2012] Dostupné na [www: http://zaharprilepin.ru/rulitopress/knizhnaya-polka/jeduard-limonov.html](http://zaharprilepin.ru/rulitopress/knizhnaya-polka/jeduard-limonov.html)

zaharprilepin.ru / официальный сайт писателя – отзывы [online] [6. 3. 2012] Dostupné na [www: http://zaharprilepin.ru/ru/otzyvy/](http://zaharprilepin.ru/ru/otzyvy/)

zacharprilepin.ru / Официальный сайт писателя – Отзывы А-К, [online] [17. 3. 2012] Dostupné na [www: http://zaharprilepin.ru/ru/otzyvy/a-k.html](http://zaharprilepin.ru/ru/otzyvy/a-k.html)

zacharprilepin.ru / Официальный сайт писателя – Отзывы Л-П, [online] [17. 3. 2012] Dostupné na [www: http://zaharprilepin.ru/ru/otzyvy/l-p.html](http://zaharprilepin.ru/ru/otzyvy/l-p.html)

zacharprilepin.ru / Официальный сайт писателя – Отзывы Р-Я, [online] [17. 3. 2012] Dostupné na [www: http://zaharprilepin.ru/ru/otzyvy/r-ya.html](http://zaharprilepin.ru/ru/otzyvy/r-ya.html)

zaharprilepin.ru / Официальный сайт писателя – пресса о романе «Патологии», Новый мир, Пустовая Валерия, Человек с ружьем: смертник, бунтарь, писатель [online] [17. 3. 2012] Dostupné na [www: http://zaharprilepin.ru/ru/pressa/patologii/novy-mir.html](http://zaharprilepin.ru/ru/pressa/patologii/novy-mir.html)

zacharprilepin.ru / Официальный сайт писателя – пресса о романе «Санька» [online] [4. 4. 2012] Dostupné na [www: http://zaharprilepin.ru/ru/pressa/sankya/apn-nn.html](http://zaharprilepin.ru/ru/pressa/sankya/apn-nn.html)

zaharprilepin.ru / Официальный сайт писателя – пресса о романе «Санька» [online] [4. 4. 2012] Dostupné na [www: http://zacharprilepin.ru/ru/pressa/sankya/hronika.html](http://zacharprilepin.ru/ru/pressa/sankya/hronika.html)

zaharprilepin.ru / Официальный сайт писателя – пресса о романе «Санька» [online]
[4.4.2012] Dostupné na [www:
zacharprilepin.ru/ru/pressa/sankty/rossiiskaya_gazeta.html](http://www.zacharprilepin.ru/ru/pressa/sankty/rossiiskaya_gazeta.html)

Knihy stažené z internetu

České:

Jazyk a kultúra, číslo 6/2011, Prekladateľské postupy a posuny v preklade románu A.T. Averčenko Mecenášov žart [online] [13. 6. 2012] Dostupné na [www:
http://www.ff.unipo.sk/jak/rus/6_2011/karchutnakova.pdf](http://www.ff.unipo.sk/jak/rus/6_2011/karchutnakova.pdf). 7. s.

Ruské:

library.durov.com, Комиссаров, В.Н. – Современное переводоведение [online] [19. 6. 2012] Dostupné na [www:
http://library.durov.com/Komissarov-089.htm](http://www.library.durov.com/Komissarov-089.htm). 165 s.

samlib.ru, Бархударов, Л.С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода)[online][16.6.2012] Dostupný na [www:
http://samlib.ru/w/wagapow_a_s/barhud-trdoc.shtml](http://www.samlib.ru/w/wagapow_a_s/barhud-trdoc.shtml). 239 s.

Scribd., Фёдоров, А.В., Основы общей теории перевода [online] [14. 6. 2012] Dostupné na [www:
http://www.scribd.com/doc/84634950/%D0%A4%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2](http://www.scribd.com/doc/84634950/%D0%A4%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2). 301 s.

ravnovesie.com, Комиссаров, В.Н., Лингвистическое переводоведение в России, Общая теория перевода в трудах зарубежных ученых [online] [23. 6. 2012] Dostupné na [www:
http://fb.ravnovesie.com/files/rv/350815593114.htm](http://fb.ravnovesie.com/files/rv/350815593114.htm). 184 s.

teneta.rinet.ru, Паршин Андрей, Теория и практика перевода [online] [28. 6. 2012] Dostupné na [www:
http://teneta.rinet.ru/rus/pe/parshin-and-teoria-i-praktika-perevoda.htm](http://teneta.rinet.ru/rus/pe/parshin-and-teoria-i-praktika-perevoda.htm). 219. s.

Knihy

České:

- BEČKA, J. V. Česká stylistika. Praha: Academia, nakladatelství Československé akademie věd, 1992. 467 s.
- BOLŠUCHIN, L., ŘEHOŘÍKOVÁ, L. Antologie ruských povídek. Brno: Větrné mlýny, 2007. 384 s.
- ČECHOVÁ, M., CHLOUPEK, J., KRČMOVÁ, M., MINÁŘOVÁ, E. Stylistika současné češtiny. Praha: ISV – nakladatelství, 1997. 282 s.
- ČECHOVÁ, M., KRČMOVÁ, M., MINÁŘOVÁ, E. Současná stylistika. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. 381 s.
- ČERMÁK, J., ILEK, B., SKOUMAL, A. Překlad literárního díla. Praha: Odeon, 1970. 555 s.
- ČERNÝ, V. Co je kritika, co není a k čemu je na světě. Brno: Blok, 1968. 81 s.
- GROMOVÁ, E., HRDLIČKA, M. Antologie teorie uměleckého překladu. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2004. 344 s.
- HEČKO, B. Dobrodružství překladu. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1991. 275 s.
- HRALA, M. Český překlad II (1945 - 2004). Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2005. 394 s.
- HRDLIČKA, M. Překladatelské miniatury. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 1995. 82 s.
- HRDLIČKA, M. 9x o překladu. Praha: Jednota tlumočnicků a překladatelů, 1995. 62 s.
- HUBÁČEK, J. Malý slovník českých slangů. Ostrava: Profil, 1988. 188 s.
- HUBÁČEK, J. O českých slanzích. Ostrava: Profil, 1981. 214 s.
- HUGO, Jan a kol. Slovník nespisovné češtiny. Praha: Maxdorf, 2008. 501 s.
- KRIJTOVÁ, O. Pozvání k překladatelské praxi: kapitoly o překládání beletrie. Praha: Vydavatelství Karolinum, 1996. 74 s.
- KUFNEROVÁ, Z., POLÁČKOVÁ, M., POVEJŠIL, J., SKOUMALOVÁ, Z., STRAKOVÁ, V. Překládání a čeština. Praha: Nakladatelství H&H, 1994. 260 s.
- LEVÝ, J. Umění překladu, část 1. Praha: Československý spisovatel, 1963. 140 s.
- LEVÝ, J., Umění překladu, část 2. Praha: Československý spisovatel, 1963. 283 s.
- MOUNIN, G. Teoretické problémy překladu. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 1999. 266 s.
- PROSOLENKO, N. Diplomová práce, Fenomén obecné češtiny v literárním překladu

(na materiálu překladu části románu Petry Hůlové „Paměť mojí babičce“ do ruštiny). Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. 51 s.

- SUK, J. Několik Slangových slovníků. Praha: Inverze, 1993. 137 s.
- ŠTĚPÁN, L. Pohledy na slovanské literatury II v středoevropském trojúhelníku. Brno: Středoevropské centrum slovanských studií, 2007. 162 s.
- ULÍČNÁ, O. Kritika překladu v praxi. Praha: Karlova Univerzita, Nakladatelství Karolinum, 1997. 169 s.
- Ústav pro jazyk český ČSAV. Pravidla českého pravopisu. Praha: Pansofia, 1993. 383 s.
- VYCHODILOVÁ, Z. Translatologický úvod. In: Vysloužilová, E. Machalová, M. Cvičebnice překladu pro rusisty. Politika. Ekonomika. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. 291 s.

Ruské:

АЛЕКСЕЕВА. И. С. Текст и перевод. Вопросы теории. Москва: Международные отношения, 2008. 184 s.

Slovníky

České:

Rusko-český česko-ruský praktický slovník. Praha: LINGEA, 2005.

Rusko-český česko-ruský slovník. Praha: LEDA, 1999.

Velký česko-ruský slovník. Praha: LEDA, 2005.

Ruské:

ОЖЕГОВ С. И. Толковый словарь русского языка. Москва: ОНИКС, 2008.

Internetové slovníky

Викисловар: Википедия – свободная энциклопедия. [online]. Dostupné na WWW: http://ru.wiktionary.org/wiki/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B0

Словари русского языка и решение кроссвордов онлайн на Поиск Слов. [online]
Dostupné na WWW: <http://poiskslov.com>

Classes.RU – Русский язык для школьников, абитуриентов, студентов... [online]
Dostupné na WWW: <http://www.classes.ru>

10. PŘÍLOHY

10. 1 Příloha č. 1

Захар Прилепин

Сержант

Он затевал этот разговор с каждым бойцом в отряде, и не по разу.

С виду — нормальный парень, а поди ж ты.

— Каждый человек должен определить для себя какие-то вещи, — мусолил он в который раз, и Сержант уже догадывался, к чему идет речь. Слушал лениво, не без потайной иронии.

— Я знаю, чего никогда не позволю себе, — говорил он, звали его Витькой. — И считаю это верным. И знаю, чего не позволю своей женщине, своей жене. Я никогда не буду пользоваться ее в рот. И ей не позволю это делать с собой, даже если она захочет. И никогда не буду пользоваться ее...

— Ты уже рассказывал, Вить, — обрывал его Сержант. — Я помню, куда ты ее не будешь... Я даже готов разделить твою точку зрения. Зачем ты только всем про это рассказываешь?

— Нет, ты согласен, что если совершаешь такие поступки, значит, ты унижаешь и себя, и свою женщину? — возбуждался Витька.

Сержант понимал, что влип и сейчас ему нужно будет либо соврать, либо спорить на дурацкую тему.

Ответить, что ли, Витьке, чего бы он сделал сейчас со своей любимой женщиной...

— Лучше скажи, Витя, почему ты рацию не зарядил? — поменял Сержант тему.

Витька хмурил брови и норовил выйти из полутьмы блокпоста на еле-еле рассветную улицу.

— Нет, ты постой, Витя, — забавлялся Сержант, будоража пригасшее уже недовольство. — Ты почему рации взял полумертвые? Ты отчего не зарядил аккумуляторы?

Витёк молчал.

— Я тебе три раза сказал: “Заряди! Проверь! Заряди!” — не унимался Сержант, ёрничая и забавляясь. — Ты все три раза отвечал: “Зарядил! Проверил! Все в порядке!”

— Ведь хватило же почти до утра, — отругивался Витька.

— Почти до утра! Они сдохли в три часа ночи! А если что-нибудь случится?

— Что может случиться... — отвечал негромко Витька, но таким тоном, чтоб не раздражать: примирительным.

У Сержанта действительно не хватило раздражения ответить. Он и сам... не очень верил...

Их отряд стоял в этой странной, жаркой местности у гористой границы уже месяц. Пацаны озверели от мужского своего одиночества и потной скуки. Купаться было негде. В близлежащее село пару раз заезжали на “козелке” и увидели только коз, толстых женщин и нескольких стариков.

Зато сельмаг и аптека выглядели почти как в дальней, тихой, укромной России. Пацаны накупили всякой хрустящей и соленой дряни, ехали потом, плевались из окна скорлупками орешков и соленой слюной.

База находилась в десяти минутах езды от села. Странное здание... Наверное, здесь хотели сделать клуб, но устали строить и забросили.

Они спали там, ели, снова спали, потом остервенело поднимали железо, надувая бордовые спины и синие жилы. Походили на освежеванных зверей, пахли зверем, смеялись, как волки.

Бродили первое время по окрестностям, с офицерами, конечно. Осматривались.

Парень по кличке Вялый наступил как-то на змею и всех позвал смотреть.

— Ядовитая, — сказал Вялый довольно. На скулах его виднелись пигментные пятна. Змея яростно шипела и билась злой головкой о сапог, Вялый смеялся. Придавил ей голову вторым ботинком и разрезал змею надвое жутко наточенным ножом. Поднял ногу — и хвост станцевал напоследок.

После того как пацаны пристрелялись из бойниц и блокпостов, шуметь и палить запретили. А так хотелось еще немного пострелять. Представить атаку бородатых бесов с той стороны гор, с границы, и эту атаку отбросить, рассеять, порвать.

У них было три блокпоста, два бестолковых и еще один на каменистом и пыльном пути с той черной, невнятной стороны, где жили обособившиеся злые люди.

Сегодня пацаны стояли на блокпосту, что располагался у дороги. Здесь была и стационарная рация, но позапрошлая смена что-то учудила: нажрались, наверное, черти, то ли уронили ее, то ли сами упали сверху. Не работала потому. Радист собирался сегодня с утра приехать, чинить.

Вялый смотрел в рассеивающуюся темноту. Сержант был готов поклясться, что у Вялого дрожат ноздри и пигментная щека вздрагивает. Вялый хочет кого-нибудь загрызть. Он и ехал сюда убить человека, хотя бы одного, даже не скрывал желания. “Здорово увидеть, как человеческая башка разлетается”, — говорил, улыбаясь.

— Вялый, долго ты собираешься продержаться на этом блокпосту? — спрашивал иногда Сержант.

— А чего не продержаться, — отвечал Вялый без знака вопроса, без эмоций и трогал стены, шершавый бетон. Ему казалось, что бетон вечен, сам он вечен и игра может быть только в его пользу, потому что — как иначе.

В семь утра, ну, полвосьмого их должны были сменить, и Сержант, лежа поверх спальника с сигаретой в руке, посматривал на часы. Хотелось горячего — на базе, наверное, борщ... Сегодня среда, значит, борщ.

Курилось тошно, оттого что голодный. Дым рассеивался в полутьме.

Их было шестеро; еще Рыжий, Кряж и Самара.

Самара, самый молодой из них, служил в Самаре; Рыжий был лыс, за что его прозвали Рыжим, никто не помнил и сам он не вспоминал; Кряж отличался малым ростом и странной, удивительной силой, которую и применял как-то не по-человечески: вечно что-то гнет либо крошит, просто из забавы.

Сержант — его все называли Сержант — иногда хотел, чтобы Кряж подрался с Вялым, было интересно посмотреть, чем кончится дело, но они сторонились друг друга. Даже когда ели тушенку из банок, садились подальше, чтоб локтями случайно не зацепиться.

Вялый порылся в рюкзаке, ища, что пожрать, он тоже проголодался и вообще неустанно себя насыщал, упрямо двигая пигментными скулами.

Кряж, напротив, ел мало, будто нехотя; мог, казалось, и вообще не есть.

Когда Вялому хотелось насытиться, он становился агрессивен и придирчив. Доставал кого-нибудь неотвязно, при этом очень хотел пошутить, но не всегда умел.

— Витёк, — позвал он. — А зачем ты сюда приехал?

— Я Родину люблю, — ответил Витёк.

Вялый поперхнулся.

— Охереть, — сказал он. — Какую Родину?

Витёк пожал плечами: мол, глупый вопрос.

— Родину можно дома любить, понял, Витёк? — Вялый нашел горбушку ржаного и отщипывал пальцами понемногу, прикармливая себя. — А сюда ездить за тем, чтобы Родину любить, — это извращение. Хуже, чем если в рот, понял?

— Ты, значит, извращенец? — спросил Витька.

— Конечно, — согласился Вялый. — И Самара извращенец. Смотри, как он спит: как извращенец...

— Я не сплю, — ответил Самара, не открывая глаз.

— Слышишь, что ответил: “Я не сплю”, — отметил Вялый. — А с первой частью моего утверждения он согласен. И Сержант извращенец.

Вялый посмотрел на Сержанта, надеясь, что тот поддержит шутку.

Сержант забычковал сигарету о стену и от нечего делать сразу прикурил вторую. На взгляд Вялого не откликнулся.

Он не помнил, когда в последний раз произносил это слово — Родина. Долгое время ее не было. Когда-то, быть может, в юности, Родина исчезла, и на ее месте не образовалось ничего. И ничего не надо было.

Иногда стучалось в сердце забытое, забитое, детское, болезненное чувство, Сержант не признавал его и не отзывался. Мало ли кто...

И сейчас подумал немного и перестал.

Родина — о ней не думают. О Родине не бывает мыслей. Не думаешь же о матери, — так, чтоб не случайные картинки из детства, а размышления. Еще в армии казались постыдными разговоры иных, что вот, у него мамка, она... не знаю, что там она... варит суп, пирожки делает, в лобик целует. Это что, можно вслух произносить? Да еще при мужиках небритых. Это и про себя-то подумать стыдно.

Всерьез думать можно только о том, что Витьку пугает. Впрочем, и здесь лучше остепениться.

...Какой-то нервный стал опять...

Иногда, помнил Сержант, раз в несколько лет, он начинал чувствовать странную обнаженность, словно сбросил кожу. Тогда его было легко обидеть.

Первый раз, еще подростком, когда это нахлынуло, он, обескураженный и униженный, прятался дома, не ходил в школу, знал, что его может безнаказанно задеть любое чмо.

Потом, повзрослев, так напугался очередной своей слабости, что начал пить водку и едва развязался с этим.

Последний раз болезненность пришла, когда родились дети, два пацана.

И тогда Сержант сбежал от этого чувства, обретшего вдруг новые оттенки и почти невыносимого. Вот сюда, на блокпост сбежал.

В сущности, понял Сержант теперь, чувство это сводилось к тому, что он больше не имеет права умирать, когда ему захочется.

Выяснилось, что нужно сберечь себя. Как же это унижительно для мужчины...

Сержант, никогда всерьез своей жизнью не дороживший, вдруг удивился своей очевидной слабости. Человек — такое смешное существо, думал он, глядя на парней, качающих железо. Такой кусок мяса, так много костей, а надо ему всего несколько грамм свинцовых... да что там свинцовых, — тонкой иглы хватит, если глубоко она...

Жить в полную силу, ограничивая себя во всем, мало спать, почти не есть — все это давалось Сержанту без труда. Мало того, он никогда не видел особой ценности в человеческой свободе, считал ее скорей постыдной. О свободах в последние времена так часто говорили разные неприятные люди, но, слушая их, Сержант был почти уверен, что, произнося “свобода”, они имеют в виду нечто другое. Цвет своего лица, быть может...

Никто не говорил, что самая страшная несвобода — это невозможность легкости при главном выборе, а не отсутствие нескольких поблажек в пошлых мелочах, сведенных, как выяснилось, к праву носить глупые тряпки, ходить ночью танцевать, а потом днем не работать, а если работать, то черт знает над чем, почему и зачем.

Недавно Сержант сделал выбор: ему так казалось, что сделал. Он, мнилось ему, выцарапал себе право не беречь себя и уехал.

Но теперь лежал, чувствуя плечом холод бетонной крошки, и скучал — не о ком-то, а пустой, без привязки, вялой скукой. Ничего не происходило.

Даже забирать их никто не ехал.

— Сколько там времени, Сержант? — спросил Самара, не открывая глаз.

— Девятый час, — ответил Сержант, не глядя на часы.

До десяти они провалялись почти спокойно, потом заволновались.

— Ну, Витя, ну, чудило, молись теперь, — снова начал заводить себя Сержант. — Зарыть тебя мало.

Витька молчал.

— Иди залезь на дерево и маши платочком, чтоб тебя с базы заметили, — сразу вмешался Вялый.

Кряж и Рыжий наблюдали за дорогой: как заступили в четыре ночи, так и не сменялись.

— Вялый, смени Рыжего, пора уже, — сказал Сержант.

— Чего пора? Я свое отстоял, — откликнулся Вялый. — Вон пусть Витя идет.

Вялый помурыйжил в голове какую-то мысль, ему хотелось позлее состричь что-нибудь про то, как Витю стоило бы “пользовать”, но ничего толкового на ум не пришло.

— И Витя с тобой пойдет, — ответил Сержант и поднялся сам.

Это был простой психологический жест: вставать ему никуда не надо было, но если ты на ногах, твои команды действуют лучше, чем поданные из положения лежа.

Вообще с такими зверями, как Вялый, лучше держать себя поостороже и настороже. В пустых песках субординация иногда забывается.

Что стряслось-то? — думал Сержант, без толку пройдясь взад-вперед. Куда все запропали... Сигареты скоро кончатся.

Кряж уселся на корточки и начал мять пустую консервную банку, превращая ее в блин.

Этого Кряжа, вспомнил Сержант, единственного в отряде пугалась полковая овчарка, не боявшаяся даже без устали задиравшего ее Вялого. Хотя Кряж ничего дурного ей не делал. Просто начинал трепать за холку, а потом, незаметно для себя самого, стремился повалить на землю и дальше уже не мог сдержаться, чтоб не поиграть еще: не давал псу подняться, бодал его и подминал тяжелыми руками, пока собака с непривычным, почти на истерике, визгом не высвобождалась. Делала потом широкие круги, косясь на Кряжа глазом напуганным и бешеным одновременно. Кряж стоял тогда без улыбки, не совсем даже разобравшийся, что стряслось, и похож он был на тяжелую и, может быть, подводную коряжину, на которую если наедет лодка, то расколется пополам.

— Кряж, я забыл, у тебя дети есть? — спросил Сержант. Он вдруг не без ужаса представил, как Кряж будет играть со своими чадами.

Кряж пожал плечами.

— Откуда, — странно ответил он.

— А ты спроси у Витьки, откуда они берутся, — откликнулся Вялый. — А то ты, наверное, не так пользуешь подругу, напутал все.

Кряж хмуро посмотрел в ту сторону, откуда раздавался голос Вялого — самого его видно не было за стеной.

— Так ты не женат? — спросил Сержант.

Кряж пожал плечами так, словно ему самому было неясно, женат он или нет.

...Самара отвернулся на бок и вроде заснул. Рыжий сидел у стены, привалясь к ней голой головой; странно, что его затылку не было больно.

...Нет большей пустоты, чем в ожиданье.

Сержант еще в детстве пытался развеселиться в любую тяготную минуту, говоря себе: “А вот ты представь, что тебе умирать надо сегодня: с какой тоской ты тогда вспомнишь это время, казавшееся совсем нестерпимым... Наслаждайся, придурок, дыши каждую секунду. Как хорошо дышится...”

— Достало уже тут лежать! — вдруг поднялся Самара. Сна у него не было ни в одном глазу.

— А чего ты? Спи! — предложил Сержант. — Вернешься на базу — все одно будешь спать.

— Там — другое дело. Там я буду... спокойно спать. А тут... Машина, что ли, у них сломалась?

Сержант не ответил.

— Сразу все три? — спросил за него Рыжий.

В отряде было три машины.

— Ну, уехали куда на двух, — предположил Самара.

— Куда? — откликнулся Рыжий. — В Россию?

— Откуда я знаю, — отозвался Самара; он сам понимал, что ехать особенно некуда.

Он снова упал на спину и лежал с открытыми глазами.

— Тошно как, — сказал.

Сержант подумал мгновение и озвучил то, чем сам себя успокаивал в такие минуты и о чем вспоминал недавно. Он вообще избегал отвлеченных разговоров с бойцами — ни к чему, но тут неожиданно впал в лирическое настроение.

Самара покосился на Сержанта удивленно и не ответил: просто не знал, что сказать.

— Сержант, а ты кем работал раньше? — спросил Рыжий.

— Вышибалой в кабаке, — ответил Сержант, повернувшись к Рыжему.

— А потом?

— Грузчиком.

— А потом?

— А потом опять вышибалой.

— И все?

— Все.

— А... психологом не работал?

— Нет.

— А ты мог бы. Мозги заговаривать.

Да, не надо было, решил Сержант. Не надо этого всего было говорить, сам ведь знаешь...

— Хорошо, Рыжий, я подумаю, — ответил спокойно.

— У меня имя есть, — сказал Рыжий, полuzакрыв глаза.

Сержант вперил в него ясный свой взор, но Рыжий не реагировал.

— Я так понимаю, именем тебя будут называть два человека: твоя мама и я, — сказал Сержант.

— У меня нет мамы.

— Ну, значит, я один.

— Ты один.

Сержант сглотнул злую слюну.

— Встань, рядовой, — сказал он Рыжему.

Рыжий открыл ленивые глаза.

— И будь добр, рядовой, объясни мне, в чем дело. Тебя что-то не устраивает?

— Да, меня...

— Встань сначала.

Рыжий медленно поднялся и стоял, опираясь спиной о стену.

— Меня не устраивает, что у нас не заряжены рации.

Сержант кивнул головой.

— И ты должен был это проверить, — закончил Рыжий.

— Я услышал тебя, — ответил Сержант. — Можешь написать рапорт на имя начальства по данному факту. Еще есть вопросы?

— Пока нет.

— Тогда иди и проверь сигналки и растяжки.

Черт его подери, подумал Сержант, проводив Рыжего взглядом. Что с ним стряслось такое...

Кто его вообще Рыжим прозвал? — попытался он вспомнить и вдруг вспомнил.

Ничего особенного: была у них, еще там, в далекой „России, обычная попойка, а этот все сидел в стороне: он недавно пришел в отряд.

— Чего ты там сидишь все время, с краю? — поинтересовался главный отрядный балагур, зампотех, худой и говорящий чуть гнусавым голосом, по прозвищу Жила. — Что ты как рыжий?

Само по себе это было не смешно, но в приложении к блестящей, лишенной волос голове показалось забавным. Все захохотали пьяно.

— Какой ты остроумный, — ответил тогда Рыжий негромко. — Острый язык твой. У меня карандаш есть — заточишь?

— Я не карандаш заточу, я тебя задрочу, — ответил Жила весело, и все снова весело обнажили пьяные клыки и языки розовые.

— Ладно, Рыжий, не гнуси, — сам прогнусил Жила вполне доброжелательно. — Иди, выпьем на брудершафт за твое новое имя.

При всей своей забубенной веселости он был жестоким, Жила, и умел обломать, и любил это делать.

Так и повелось: Рыжий.

— Чего он? — весело спросил Самара у Сержанта.

— Иди, с ним сходи, — ответил Сержанта, быстро успокоившийся. — А то он... бросится там сейчас на растяжку. Последи, чтоб...

Самара, весело ухмыляясь, вышел на улицу.

— Автомат возьми, куда ты со своим веслом побрел! — крикнул вслед Сержанта.

Самара вернулся и поставил в угол снайперскую винтовку, взял “калаш”.

— Что у вас тут? — появился Вялый.

Сержант пожал плечами.

— Все нормально, Вялый, — ответил, улыбаясь. — Или тебя тоже больше Вялым не называть?

— Да, называй меня Скорый, — zaregotал он в ответ.

Прошел еще один муторный, на одной ковыляющей ноге, час.

Рыжий вернулся и молча сидел, глядя перед собой.

Его обходили, словно неживого.

— Сержант! — позвал Вялый. — Поди на словечко.

— Слышишь, что этот говорит? — кивнул Вялый на Витьку, когда Сержант подошел.

Сержант вопросительно мотнул головой.

— Он ночью слышал, как стреляли. В районе села.

Сержант перевел глаза на Витьку.

— Немного, минуты две, — ответил Витька быстро. — Даже минуту, наверное.

— А ты с кем стоял? — спросил Сержант. — С Самарой? Он отчего не слышал? Спал, что ли?

Самара уже образовался за плечом с виноватым видом.

— Сержант, я клянусь: не спал. Задремал на минуту. Меня Витька толкнул, когда начали стрелять.

— А чего вы меня не разбудили?

— Так прекратили сразу.

Сержант постоял недолго, глядя в бойницу, в лицо задувал ветер... и вышел на улицу, за блокпост.

Думал там, втаптывая ногой камешек.

И чего делать? Оставить пост, идти на базу?... Нет.

Кого-то одного отправить на базу или двоих, чтобы узнали, в чем дело? Кого? Вялого и... Витьку. Да.

Или всем сразу идти? А пост оставить? Кому он нужен... Нет, нельзя...

Он развернулся, чтобы войти в блокпост, и тут вдалеке раздался такой явственный грохот, словно разорвалось огромное брезентовое полотно, и оттуда начался камнепад. Глухо било и отдавалось эхом в земле.

Из блокпоста выскочили разом и Витька и Самара, заполошные, как с пожара.

Стали на месте, потому что бежать было некуда.

Все смотрели в сторону базы: грохотало там.

— Нас штурмуют, пацаны, — сказал Сержант, не очень узнав свой голос, как-то непривычно прозвучавший.

— Их штурмуют, — сказал Кряж — он тоже вышел, труба гранатомета за спиной. — А нас — еще нет.

— Нас и не будут, — ответил Сержант и сразу повысил голос: — Ну-ка, на хер все, давайте в блокпост, вылетели...

Несколько минут они слушали явный шум боя.

— Собираемся, — велел Сержант. — Цинки возьмите. Гранат, кто сколько сможет. Уходим на базу.

Все, кроме Рыжего, начали застегивать разгрузки, перевязывать натуго ботинки, собирать гранаты — они постоянно лежали на блокпосту в двух зеленых ящиках.

— А пост? — спросил Рыжий.

— Собирайся, рядовой, — сказал Сержант. — Пост мы оставляем. Я так решил.

Сержант взял бинокль и минуту разглядывал местность вокруг блокпоста, сначала в одну бойницу, потом во вторую.

— Пошли, все.

Крепкой трусцой они сделали пробежку до перелеска, негусто стоявшего в ста метрах от блокпоста.

— Стоп, — скомандовал Сержант.

Все присели на вялую травку.

— Машина... Машины едут, — сказал Вялый, вглядываясь в дорогу. — Со стороны базы...

Сержант сам слышал шум моторов еще раньше. Он тоже смотрел на дорогу, видя краем глаза, как Рыжий улыбается.

Радует, наверное, что сейчас меня вздрючат за то, что оставил блокпост, подумал Сержант лениво.

— Наш! Это наш “козелок”! — растянул пигментную щеку в улыбке Вялый. — Пошли, чего мы тут...

— Сиди, — тихо откликнулся Сержант.

“Козелок” подъехал к блокпосту почти в упор, ко входу носом, и забибикал: два, три сигнала подряд.

Вялый встал в полный рост, удивленно глядя на Сержанта, и сразу же сел: из “козелка” выскочили двое бородатых в странной какой-то, яркой форме и притаились у входа в блокпост. Потом еще один выпрыгнул и, пригибаясь, подскочил к бойнице, извлекая, кажется, гранату из богатого видом, не российского “лифчика”.

— Охереть, — выдохнул Вялый. — Кто это?.. Это же чехи. На нашем “козелке”. Давай их мочканем?

Самара лязгнул челюстью.

Рыжий сжимал автомат, то вцепляясь в цевье, то раскрывая руку: на черном железе оставался влажный след.

Треснула граната в помещении блокпоста: бородатый бросил. И еще одна. И третья: ее, кажется, вкатили в бойницу с другой стороны.

Следом из машины выскочили другие двое, и все они влезли в блокпост.

Их не было минуты полторы.

— Уходим, — сказал Сержант.

— Давай обстреляем? — предложил Вялый, чуть не дрожа от желанья.

— Мы не будем, понял, Вялый? Не будем! — ответил Сержант, почти рыча.

— Почему? — спросил Вялый, и ноздри его дрогнули.

— А потому что перестреливаться с блокпостом — пустое дело. Так можно стрелять целые сутки. Или ты хочешь его штурмом взять? Вшестером?

— А машину? — спросил Вялый презрительно.

— А если там наши пацаны? Хотя бы один? Связанный? Хочешь его прострелить?

Вялый двигал желваками, словно жаждал перекусить что-то, мешающее дышать, наброшенное, как узда.

Все не отрываясь смотрели на блокпост.

Оттуда вышли бородатые, хмурые и быстрые: залезли в машину и резко рванули с места, обратно в сторону базы.

Отъехав недалеко, возле крутого поворота за холм, уводящего их из-под обстрела, дали длинную очередь по перелеску.

Самара чертыхнулся так, что едва не упал на живот, Вялый присел на колено, Сержант не шелохнулся. Пули прошли высоко — по кронам.

Догадались, что мы где-то здесь... — подумал Сержант. И сами боятся.

— Надо было их встретить на блокпосту, — сказал Вялый. — Я бы их встретил.

— Ты бы лежал там сейчас с дыркой в голове, — ответил Сержант и пошел первый меж деревьев.

Через тридцать секунд обернулся: все шли за ним. Он прибавил шагу, побежал. Слышал дыхание и топанье тяжелых мужицких ног.

Если бежать кратким путем, то они могли выйти к базе одновременно с “козелком”. Его дорога была куда длиннее.

В стороне базы продолжалась стрельба, изредка прекращаясь, тогда они останавливались и дышали.

Рыжий дышал всех тяжелей: он цинк с патронами нес.

Ничего, пусть... — подумал Сержант, но на следующий переход цинк взял Самара.

Ну, пусть Самара, согласился Сержант.

Километра за два до базы пошли медленней, неспешно.

Скоро наши собственные растяжки начнутся, размышлял Сержант.

Я ведь их не видел с этой стороны... И вообще их другой взвод ставил... Сейчас потревожим свою собственную гранату, как будет хорошо...

— Давай правее брать, к дороге, — сказал минут через десять.

Вялый ткнулся ему чуть ли не в затылок: он шел так упрямо, словно взял след и оставлять скорую добычу не собирался.

— Это еще зачем? — спросил Вялый.

— Затем, — ответил Сержант.

Выстрелы раздавались совсем близко, и было от этого жутко на душе.

Сейчас, вот сейчас же появятся люди, которые захотят тебя убить, а тебе нужно будет убить их.

Бойцы озирались неустанно.

Стреляли, впрочем, больше всего с базы, подумал Сержант, присев, когда затарахтело особенно упрямо. И брали высоко.

— Сержант, ты что молчишь? — не унимался озлобленный Вялый.

— Мне кажется, что стреляют только с нашей стороны, — сказал Сержант.

Вялый прислушался.

— И чего? — спросил.

— А то, что они больше распугивают, чем перестреливаются. Может, там, в лесу, и нет чехов. И чем больше мы будем лезть к базе... — сержант набрал воздуха, куда-то все время пропадающего, — тем больше у нас шансов... чтобы нас свои застрелили. Ты понял? И еще сейчас начнутся наши растяжки. И мы на них можем подорваться. — Он объяснял все, как ребенку.

Вялый смотрел недоверчиво.

— И чего? — еще раз спросил Вялый.

— Наблюдайте, наблюдайте, парни, — сказал Сержант оглядывающимся на них бойцам. — А то вылезут откуда... — И только после этого посмотрел на Вялого.

— Мы пойдем к дороге. У дороги нет растяжек. И оттуда можно базу хорошо рассмотреть. Если они нас первые не увидят.

Они двинулись наискосок, в сторону от базы, — туда, где шла дорога.

Перелесок кончился, началась открытая местность.

Присели, переводя дух. Вслушивались, как снова стреляли. Отсюда опять было неясно, как стреляют, кто, в какую сторону.

Рации бы сейчас... Носимся тут... — подумал Сержант печально, покосился на Витьку, и, показалось, тот понял его взгляд, отвернулся.

Сержант достал бинокль и стал смотреть на видную уже дорогу.

“Козелок” наш, наверное, проехал недавно...

Вот если добраться до того поворота налево, понимал Сержант, нам будет видно базу. Можно, лежа на насыпи, рассмотреть все. Только если кто-то поедет по дороге... Будет глупо. Никуда не убежишь.

Вдвоем пойдем, решил Сержант. С Вялым? Кряжа бы взять, но у него гранатомет. Он отсюда граником любую машину жажнет... А Вялый сразу в штыковую бросится... Ну, не Рыжего же брать. И Витьку не возьму. А Самара еще молодой.

— Пошли, Вялый, — сказал. — Пацаны, прикроете, если что... — попросил. — Кряж, ты за старшего. Если увидишь: возле нас машина с боролатыми встала — стреляй сразу. Меться лучше. Твой выстрел спасет нас. Если попадешь... И все остальные пусть поддержат.

К дороге можно было бы доползти, но это уж совсем унижительным показалось.

И они побежали, сгибаясь и хватая воздух цепкими лапами.

Какая дурь, думал Сержант. Бежим, как... как дураки... Сейчас подбежим к дороге, и нам навстречу... черти эти... на машине... “Куда спешите, солдатики?” — спросят. И мы развернемся и побежим обратно...

По камням и рытвинам, чуть ноги не поломав, добрались... Перебежали через дорогу, по которой еще вчера ехали, такие свободные, спокойные, локти наружу, потные морды улыбались... Вот и след от колес, пыльный...

Скатились на задницах по насыпи. Поползли к повороту.

Ну что, база... Как ты там, база?.. — думал Сержант, прислушиваясь. Сейчас глянем, а там черный флаг висит...

Что же это творится в моей стране, подумал еще мельком. Почему я ползаю по ней... а не хожу...

База, вот. Стоит углом, боком. Два смурых этажа, мешки на окнах. Ничего не видно. Никто ее, по крайней мере, не штурмует. Лестницы не стоят приставные, не лезут по ним.

Сержант долго вглядывался, прищуриваясь, глупо надеясь, что увидит чью-то руку, махнувшую из бойницы, или даже лицо — и все сразу станет ясно.

Потом взял бинокль, приник надбровными дугами.

База была непроницаема.

— Чего там? — не выдержал ожидания Вялый.

— Ничего, — ответил Сержант и передал Вялому бинокль: тот все равно не поверил бы, что — ничего.

Вялый смотрел долго, и Сержант начал от этого уставать: надо было возвращаться в перелесок и снова думать, как быть.

Пить охота.

Достал фляжку, глотнул.

Вялый пополз куда-то. Сержант хмуро смотрел ему вслед, не окликая.

Насыпав себе пыли на черный берет, Вялый высунулся высоко, но смотрел уже не на базу, а куда-то в сторону.

Опять, злобная, началась стрельба — палили с другой, невидимой им стороны базы. С этой и некуда было стрелять, кроме как по дороге и по деревьям. Но от базы до перелеска лежало метров триста пустоты и песка, и все это хорошо простреливалось.

Зато с оборотной стороны базы были холмы и еще какие-то брошенные постройки, вроде конюшен или коровника. Там было где укрыться бороатым.

— Я “козелок” вижу, — сказал Вялый, вернувшись: рожа грязная, но сухая, не потная — Сержант подивился на это.

— Где?

— За постройками торчит. Они объездной дорогой туда подъехали, видно. Мимо базы. Здесь не проезжали. Чтоб не обстреляли их наши.

С одной стороны, “козелок” нам нужен: там рация, размышлял Сержант. С другой — у бороатых уже есть рации наши... И волну они знают. Они ведь разоружили пацанов, что ехали нам на смену... Или убили уже... Не будем об этом, не надо. Никого не убили. Все живы... О чем я?

— Вялый, зачем нам этот “козелок”? — спросил Сержант вслух, чтоб не думать.

— Да тебе вообще ни хера не надо, — ответил Вялый, слизывая белую пыль с губ.

— Мне не надо. Надо тебе. Вот я советуюсь: зачем?

— Там рация.

— Я уже подумал. Чехи на ней уже сидят наверняка, на нашей волне. Что мы скажем в эту рацию: привет, братки, мы в лесу? Возьмите нас, кто-нибудь!

— Лучше здесь, в пыли, сидеть? — спросил Вялый. — Без жратвы?

Сержант молчал недолго.

— В лес пойдем, — сказал. — А вечером — к постройкам. Когда стемнеет.

Сержант лежал на траве.

Все тело томилось и ныло от неизбывного ощущения, что в этом лесу водятся другие человеческие звери и они могут прийти сюда.

Но прятаться было нигде.

И думать не о чем.

Потому что любая мысль приводила к тому, что сегодня могут убить...

Как все-таки это... глупо. Оказалось, что только так все и выглядит — глупо, когда подступило к самой глотке.

Сержант вспомнил, как он позвонил матери, приехав сюда. Мать даже не знала, что он здесь: он ей не сказал, уезжая, — обманул. И тут услышал ее голос в трубке.

— Я убью тебя, сынок, что ж ты делаешь! — сказала мать.

Сержант даже улыбнулся тогда: настолько нелепо, настолько беззлобно и оттого еще более жалостно прозвучали эти слова ее.

Мать и сама испугалась своего “убью” — такого привычного дома, произносимого часто в сердцах, когда в детстве Сержант ломал что-то, бедокурил как-то. А теперь это слово приобрело иной смысл, жуткий для матери.

“Не убью, не убий, не убейте!” — такое ей хотелось, наверное, прокричать в трубку.

Но не было тогда для крика причин: на второй день после приезда отряда у них была первая и последняя нормальная перестрелка с той стороны. Какие-то твари опустошили несколько рожков по блокпосту и уползли в свои норы.

И все... До сегодняшнего дня ничего серьезного не случилось, мать.

Думаешь все-таки о матери, поймал себя Сержант.

Не думаю, не думаю, не помню никого, самых близких и самых родных: не помню, отмахнулся от себя же, понимая, что если помянет другую свою, разлитую в миру кровь по двум розовым, маленьким, пацанячьим, цыплячьим телам, то сразу сойдет с ума.

Хочу не помнить, хочу не страдать, хочу есть камни, крутить в жгуты глупые нервы и чтоб не снилось ничего. Чтобы снились камни, звери, первобытное...

До Христа — то, что было до Христа: вот что нужно. Когда не было жалости и страха. И любви не было. И не было унижения...

Сержант искал, на что опереться, и не мог: все было слабым, все было полно душою, теплом и такой нежностью, что невыносима для бытия.

Откуда-то выплыло, призываемое всем существом, мрачное лицо, оно было строго, ясно и чуждо всему, что кровоточило внутри. Сержант чувствовал своей лобной костью этот нечеловеческий, крепящий душу взгляд...

Он вздрогнул и понял, что заснул на секунду. Быть может, даже меньше, чем на секунду. И был у него сон.

Присел, всмотрелся в полутьму.

— Ты чего увидел? — спросил Самара.

— Сталина, — ответил Сержант хрипло, думая о своем.

— Сержант! — окликнул Самара.

— А.

— Ты что?

— Все нормально. Собирай посты. Пошли охотиться.

Они шли в темноте почти не таясь.

Сержант ничего никому не сказал. Чтоб не уговаривать. Да и вообще не хотел говорить больше.

Это чужая земля, повторял Сержант как в бреду. Чужая земля. Почему она так просит меня?

Я же был легок... Мне же было легко... Я умел жить легче снега... Чем так придавило меня?

Земля раскалывается. Сумасшедший и растоптанный Восток. И призраки, и мерцающий прах Запада. И магма, которая все поглотит.

...И не за что держаться...

— Ты куда ведешь нас? — спросил Рыжий.

Сержант молчал, никак не понимая, что значат эти слова.

— Я веду вас, — ответил он с трудом.

— Я не понял, Сержант, — окликнул Рыжий грубо. — Я тебе не верю, Сержант. Куда ты?

Я ведь тоже люблю Родину, думал Сержант, глядя в темноту и спотыкаясь. Я страшно люблю свою землю. Я жутко и безнравственно ее люблю, ничего... не жалея... Унижаясь и унижая... Но то, что расплзается у меня под ногами, — это разве моя земля? Родина моя? Куда дели ее, вы...

Сержант достал фляжку, выпил последний глоток воды.

— Сержант, ты что молчишь? — спросил Самара, голос его дрожал.

И Витька сопел близко, заглядывая Сержанту в лицо.

Только Кряж стоял поодаль уверенный и твердый.

— Да что вы ссыте, все нормально, — ответил Вялый.

— Все нормально, — повторил Сержант громко.

— Ты помнишь, куда идти? — спросил его Вялый.

— Да.

Он помнил и вывел, сквозь темноту, своих прямо к постройкам: метрах в ста от них бойцы присели на корточки.

База иногда постреливала. Редкие трассеры взрезали тьму и втыкались в крыши и стены построек.

Откуда-то близко ответила автоматная очередь, бойцам показалось, что стреляли по ним, все разом упали, в песок руками, животами, лицами... но стреляли в другую сторону.

— Там стоит “козелок”, — сказал своим Сержант. — Сейчас мы его заберем.

— Зачем? — спросил Рыжий.

— Домой поедem, — ответил Сержант. — Я отвезу тебя домой, Рыжий, — повторил Сержант зло.

Они поползли, иногда останавливаясь и прислушиваясь.

Сержант слизнул с камня соленое и перебирал на языке и зубах хрусткие песчинки.

В голове его не было ни единой мысли.

— ...Там ключа нет... если... ключа? — донеслось до него: Вялый шептал.

— Я заведу, — ответил Сержант. — Крышку... сниму... проводки... Я умею... Херня.

Метрах в двадцати залегли и лежали несколько минут, не шевелясь.

Кто-то засмеялся внутри построек.

И опять тихо.

— Кряж, — позвал Сержант. — Все сядут в салон, а ты — назад, в кандейку.

Кандейкой называли отделение позади сидений “козелка”.

— Когда тронусь, влепи из граника... по ним.

Кряж кивнул.

— Ждите, — сказал Сержант всем и пополз.

Медленно, медленнее растущего цветка, он проползал последние метры до машины. Лег у колеса, глядя шину, словно железный “козелок” был животным, которое могло напугаться.

Сержант привстал и, согнувшись, стараясь ступать тихо, обошел машину.

Поискал ручку... вот она, ледяная... Поднял голову и посмотрел в окно, ожидая увидеть с той стороны прижавшиеся к стеклу сумасшедшие глаза. Никого не было, ничьих глаз.

Опустил ручку вниз и потянул дверь на себя.

Просунул голову в салон и скорей принялся, чем пригляделся. Живым, спящим человеком там не пахло.

Пахло ушедшими чужими людьми, грязью, потом, порохом.

Сержант закинул ногу и потом перенес все тело в салон. Раскинулся на сиденье и даже закрыл глаза на секунду.

Не думай, попросил себя.

Провел подслеповатой в темной машине рукой и дрогнул: вроде ключ.

Нагнулся: да, ключ. В замке зажигания. Не забрали.

А на фиг им забирать ключ, кто тут украдет машину...

И рация... Где рация? Вот рация.

В построиках снова захохотали: нелепым, дурным хохотом.

Сержант прислушался и вдруг подумал быстро: да они обдолбанные... Так смеются обдолбанные... Первым делом, наверное, аптеку в селе разобрали...

Ему было легко, легко и ясно, и все улеглось на свои места.

Он трогал руль, рычаг скоростей, педали, принаравливая себя к машине, чтоб ничего не спутать.

И базу не штурмуют, думал он, не торопя себя. Блокировали. Своих ждут, надо понимать. Подкрепления. Зато наши, наверное, все целы. Не было ведь штурма. Хорошо. Будьте живы, мужики. Скоро прилетят самолеты. И будет чертям... будет им...

Сержант перегнулся через сиденье и открыл дверь справа.

— Вялый! — позвал негромко.

Вялый влез в машину спокойно, как будто воровал ее из гаража отца, а не...

— Не хлопайте дверями, — попросил остальных, когда Витька, Рыжий и Самара влезали на заднее сиденье.

— Херово, разворачиваться надо, — сказал Вялый. — Сможешь?

— Кряж на месте? — вместо ответа спросил Сержант.

— Да, — выдохнул Вялый, обернувшись.

— Поехали, — сказал Сержант, повернул ключ, включил свет.

В слепящих снопах дальних фар в тридцати метрах стояло, шатаясь, бородатое, с автоматом на плече, мочилось на стену постройки. Его как будто качнуло от света. Он повернул голову, нисколько не удивляясь.

Долго секунды все смотрели на него из машины. Сержант уже заводил мотор.

— Э, кто там свет врубил? Озверели? — заорали в постройке дурным каким-то голосом, с акцентом, но по-русски.

Мотор завелся со второго раза.

— За Родину, — сказал Сержант и включил первую. — За Сталина.

На второй, выдавив газ до предела, они вознесли на капот человека с автоматом, не успевшего ничего понять.

Сержант тут же врубил заднюю передачу, скатывая с капота вялое тело, и вылетел на площадку перед этим скотным двором. Бешено вращая руль, развернулся и помчал, сначала не видя дороги, — подпрыгивая, рискуя ежесекундно заглохнуть, встать, — и потом, неожиданно, по наитию, выехав на нее.

Четвертая... Идем влет, и рычим, и рыдаем.

Жахнуло жарко прямо в машине и сразу же взметнулось и полыхнуло в зеркале заднего вида.

— Молодец, Кряж! — заорал Сержант, догадавшийся, что Кряж сделал выстрел из гранатомета. — Кряжина, круши!

Вялый, развернувшись и упираясь в сиденье ногами, стрелял из автомата, высунув его в окно и не снимая палец со спускового крючка.

— Вялый, сука! — взвыл Сержант. — Вызывай наших!

— База! База! — заорал Вялый, развернувшись и схватив рацию. — База, это мы! Это Сержант!

Они мчали и не слышали выстрелов позади.

— База, бога, душу! — орал Вялый.

— На приеме? — раздалось далекое и вопросительное.

— Это мы! На “козелке”! Не стреляйте! Как поняли? База, душу вашу! Не стреляйте!

— Принято, — откликнулись недоверчиво.

Они подлетели к зданию и высыпались все разом, в одно мгновение.

Сержант с болью оторвал руки от руля: это далось невероятным усилием.

Им открыли тяжелую дверь: Сержант видел в свете фар, как находящиеся внутри здания раскидывали тяжелые мешки, освобождая вход.

Первым забежал Рыжий, потом Самара, потом Витька.

Занес свое тело Кряж.

Вялый менял рожки и стрелял от пояса в темноту.

— Давай, Вялый, давай домой! — попросил его Сержант.

Скривившись, тот прыгнул в темноту здания, и Сержант шагнул следом.

Его подбросило тяжело и медленно, разрывая где-то в воздухе. Но потом он неожиданно легко встал на ноги и сделал несколько очень мягких, почти невесомых шагов, выходя из поля обстрела. Где-то тут его должны были ждать свои, но отчего-то никого из них Сержант не видел, зато чувствовал всем существом хорошую, почти сладостную полутьму.

— Черт, как же это я... как это меня? — удивился Сержант своему везению и обернулся.

Черная, дурная гарь рассеивалась, исходила, исчезала, и он увидел нелепо разбросавшего руки и ноги человека с запрокинутой головой; один глаз был черен, а другой закрыт.

Это было его собственное тело.

10. 2 Příloha č. 2

Stručné medailonky autorů, s nimiž je Prilepin srovnáván

Eduard Venjaminovič Limonov

(nar. 1943) - významný ruský spisovatel, básník, publicista a politik. Roku 1974 byl KGB přinucen emigrovat, nejprve žil v USA a později ve Francii, kde získal státní občanství. Roku 1991 se vrátil do Ruska a založil dnes velmi známé noviny „Лимонка“. Zúčastnil se několika ozbrojených konfliktů (gruzínsko-abchazského, moldavsko-přidněstrovského aj.) Roku 2001 byl za údajnou organizaci ozbrojeného útoku na Kazachstán s cílem ochrany ruskojazyčného obyvatelstva odsouzen ke 4 letům nepodmíněně. Limonov je předsedou opoziční politické strany Jiné Rusko, zakladatelem Národně bolševické strany a členem jiných opozičních hnutí, i on se zúčastnil Pochodu nesouhlasících. Letos se pokusil kandidovat na post ruského prezidenta, avšak Ústřední volební komise zastavila jeho předvolební kampaň a kandidaturu zakázala. (Википедия: Свободная энциклопедия – Лимонов, Эдуард Вениаминович 2012. online)

Limonov je velice plodným autorem. Publikovat začíná až v emigraci v USA. Svou prvotinu, „Это я, Эдичка“, vydal roku 1976 v New Yorku. Na první pohled je zřejmé, že kniha nese mnoho autobiografických prvků. Roku 1982 navázal druhou knihou, „Дневник неудачника“. K dalším, v Čechách známým Limonovým dílům, patří „Книга Мертвых“, v níž vzpomíná na lidi, které znal a s nimiž se už nestýká nebo na ty, kteří již zemřeli. Toto dílo vyvolalo značný rozruch, neboť lidi, na které Limonov vzpomíná, bezostyšně pomlouvá a kritizuje. Sám sebe naopak považuje za nejlepšího spisovatele současnosti a na poli poezie vnímá jen jediného konkurenta, Josifa Brodského.

Velmi výstižně shrnula jeho tvorbu odbornice na ruskou literaturu, Radka Bzonková, když napsala: „Celé Limonovovo psaní je hrou se čtenářem. Rozčilování, odmítání, zavrhování, nadšení či obdiv - autoru nezáleží příliš na tom, jaké stanovisko čtenář zvolí, jde mu především o vyvolávání reakcí. Limonov potřebuje publikum, debaty a rozruch kolem svých děl. Jeho životní i literární poetika je založena na vzpouře, na romantickém snu o revoluci, na jakési věčné, živoucí, pulsující opozici. Ne nadarmo si získal přezdívku "malčik naoborot" - chlapec, který jde proti proudu.“ (Černobílí, Dvojrecenze 2012. online)

Fjodor Alexandrovič Abramov

(1920 - 1983) - sovětský spisovatel, literární historik, publicista a představitel tzv. vesnické prózy. S vyznamenáním vystudoval Filologickou fakultu Leningradské státní univerzity, později na téže fakultě obhájil disertační práci a stal se vedoucím katedry sovětské literatury. Jeho studia byla přerušena, když se roku 1941 jako dobrovolník přidal k národní domobraně. Během války byl těžce raněn, převezen do nemocnice v Leningradu, kde prožil jednu zimu během blokády města a nakonec byl přes zamrzlé Ladožské jezero evakuován.

Od roku 1949 publikoval literárně kritické stati o sovětské literatuře. Jeho první dílo „Братья и сестры“ tvoří spolu s romány „Две зимы и три лета“ a „Пути-Перепутья“ trilogii s názvem „Пряслины“, což je křesťanský rod, o němž díla pojednávají. Za tento cyklus obdržel roku 1975 Státní cenu SSSR. Pokračováním trilogie se stal román „Дом“. Kromě románů psal také povídky a črty o životě v kolchozu. K těmto jeho dílům patří např. novela „Пелагея“ nebo novela „Безотцовщина“. Nehledě na státní cenu kritici a cenzoři měli k jeho dílům často mnoho výhrad a s publikací svých výtvorů měl vždy mnoho problémů. (Википедия: Свободная энциклопедия – Абрамов, Федор Александрович 2012.online)

Ve svých dílech popisuje těžký život na vesnici v době války i po jejím skončení. V centru dění se ocitá celá řada postav. Abramov zde vyzdvihuje pracovitost, trpělivost a sílu lidí žijících na venkově.[?] (LiveLib, сохраняем знания – Федор Абрамов. Рецензии на книги 2012. online)

Jurij Vasiljevič Bondarev

(nar. 1924) - významný ruský spisovatel a scénárista. Během dlouhých let své tvorby obdržel několik významných státních literárních cen jak za svou činnost literární tak scénářistickou. Vystudoval Čkalovskou dělostřeleckou školu a Literární institut A. M. Gorkého v Moskvě. Zúčastnil se bojů v rámci druhé světové války, začal bojovat u Stalingradu a došel až k Dukle. (DatabaseKnih.cz, Váš knižní svět – Jurij Bondarev 2012. online)

V tisku debutoval roku 1949, jeho první kniha pak byla publikována roku 1953, šlo o soubor povídek „На большой реке“. Roku 1958 vyšel román, jímž se zařadil mezi přední autory moderní válečné prózy, „Батальоны просят огня“. V roce 1959 publikoval neméně významnou knihu s názvem „Последние залпы“. Z jeho poválečné tvorby je nejvýznamnější kniha „Тишина“. Bondarev je také autorem

několika filmových scénářů, z nichž k nejznámějším patří „Освобождение“ a „49 дней“. (Wikipédia: Slobodná Encyklopédia – Jurij Bondarev 2012. online)

Jeho tvorba je značně ovlivněna zkušenostmi z fronty. Ve svých dílech podává věrný obraz psychiky řadového vojáka a přesný pohled na válku přímo ze zákopu, zaznamenává také konfrontaci člověka zformovaného válkou s poválečnou skutečností poznamenanou některými negativními jevy kultu osobnosti a také prohlubuje obraz války spojením mikrosvěta vojáka s makrosvětlem historické události. (DatabazeKnih.cz, Váš knižní svět – Jurij Bondarev 2012. online)

Konstantin Dmitrijevič Vorobjov

(1919 - 1975) - ruský spisovatel a prozaik, autor novel a povídek o kolektivizaci a válce. Pocházel z velice chudé rodiny, musel tedy začít pracovat už ve 14 letech, proto se přestěhoval do Moskvy a našel si zaměstnání v novinách. Roku 1938 byl odveden do armády, kde pracoval v několika vojenských časopisech a později vystudoval vojenskou školu. Roku 1941 byl zajat, dva roky strávil v táboře pro válečné zajatce, dvakrát se pokusil o útěk. V letech 1943 – 1944 působil jako velitel partizánské jednotky složené z bývalých válečných zajatců v Litvě, za což později dostal vojenské vyznamenání. Od roku 1947 žil ve Vilniusu, kde vystřídal celou řadu profesí od řidiče přes kinooperátora až po redaktora novin „Советская Литва“.

Vorobjov zpočátku publikoval jen v časopisech, jeho knižní debut přišel až roku 1956, kdy vydal svou první sbírku povídek „Подснежник“. Celkem napsal více než 30 povídek a črt a 10 novel. Autobiografická válečná díla se mu dařilo publikovat jen se zpožděním a se značnými úpravami. Patří mezi ně např. novely „Это мы, господа!“ (1943) publikovaná až posmrtně roku 1986 nebo „Убиты под Москвой“ (1962) publikovaná v časopise „Новый мир“ až roku 1963. Tragédii kolektivizace ruské vesnice je věnováno dílo „Мой друг Момич“ (1965), jež bylo také vydáno až posmrtně, roku 1988. K dalším známým dílům se řadí např. novely „Одним дыханием“ (1949), „Сказание о моем ровеснике“ nebo „Седой тополь“. (Википедия: Свободная энциклопедия – Воробьев, Константин Дмитриевич 2012. online)

Ve svých válečných novelách Vorobjov čerpal ze svých zkušeností a zážitků z bojů pod Moskvou, literární kritici pak tato díla označili za poručnickou prózu a sentimentální naturalismus. V jedné ze svých novel „Крик“ (1962) popisuje smrt milované dívky při výbuchu během jednoho z německých náletů, tento motiv se stal symbolem pro generaci mladých lidí během válečných let. Kolektivizaci ruské vesnice

autor vyobrazuje jako její záhubu. Přivádí na svět myšlenku, že vláda Stalina nutí lidi k porušování mravních a sociálních životních zásad. Hrdinové jeho děl jsou i po drsných životních zkouškách schopni duchovního rozvoje, jejich duševní bolest vede ke katarzi. (Электронная библиотека Александра Белоусенко, Воробьев, Константин Дмитриевич 2012. online)

Viktor Petrovič Astafjev

(1924 - 2001). Již v dětství osiřel a vyrůstal v dětském domově ve městě Igarka za polárním kruhem. Po vyučení začal pracovat jako posunovač a roku 1942 dobrovolně odešel na frontu. Po válce žil na Uralu (město Čusovoj, Permský kraj), kde pracoval jako zámečník, nádeník, nakladač, učitel nebo redaktor. V letech 1956 – 1961 navštěvoval v Moskvě večerní kurz literatury a na přelomu 80. a 90. let se angažoval také v politice (byl tzv. lidovým poslancem). Kromě toho je také nositelem několika státních literárních cen.

Jedním z prvních Astafjevových děl byla povídka „Васюткино озеро“. Psal také povídky pro děti, jež byly publikovány ve sbírce s názvem „Конь с розовой гривой“. Česky pak vyšly romány „Кража“ (1966), „Царь-рыба“ (1976), „Последний поклон“ (1968) a „Печальный детектив“ (1986) a několik výborů z díla. (DatabazeKnih.cz, Váš knižní svět – Viktor Astafjev 2012. online)

Astafjev se ve svých dílech věnuje tématům války a života na vesnici. „Jeho prózy jsou prostoupeny autobiografickými a lyrickými motivy, velký důraz je od počátku v jeho tvorbě kladen na etické postoje hrdinů.“ Vyzdvihoval především ideje zachování národa a jeho svébytnosti a vzdorování rozpadu systému mravních hodnot. (Хронос, биографический указатель - Виктор Петрович Астафьев 2012. online)

Gajto Ivanovič Gazdanov

(1903 - 1971) - ruský spisovatel, prozaik a literární kritik. Měl velice pestrý život. Již v šestnácti letech se zúčastnil bojů v rámci občasně války po tom, co se dobrovolně přidal na stranu bílých. Při jejich ústupu se dostal až na Krym, odkud odjel do Francie. Z počátku žil jako bezdomovec, na živobytí si vydělával nekvalifikovanými pracemi a i později si musel dlouhá léta k hlavnímu zaměstnání po nocích přivydělávat jako taxikář. Později začal studovat na Sorboně historii literatury, sociologii a ekonomii. Jeho díla byla často publikována v pařížských emigračních časopisech a on sám pracoval v rádiu Svoboda. Přestože se snažil vrátit zpět do vlasti, nikdy se mu to

nepodařilo a zemřel v 68 letech v Mnichově na rakovinu plic. Přestože bylo jeho dílo obdivováno Buninem, Gorkým a i kritika ho označila za jeden z největších talentů mladé generace ruských spisovatelů své doby, ruští čtenáři jeho dílo objevily až v devadesátých letech.

Gazdanov napsal svou první povídku již roku 1922, nesla název „Гостиница грядущего“. Román „Ночные дороги“, jenž vyšel roku 1941 ve Francii byl inspirován autorovými zkušenostmi s dnem pařížské společnosti. Nejen slávu ale také finanční nezávislost mu však přinesl až román „Призрак Александра Вольфа“.

V jeho dílech můžeme pozorovat chvílemi drsné, chvílemi lyrické vyobrazení života. Vidíme zde vývoj od snahy ukázat samotnou podstatu existence člověka až k dosažení utopie, ideálu. Autor do centra pozornosti nestaví události jako takové, ale spíše jejich odezvu. Také se často odklání od tradičně vystavěné fabule, což se nelíbilo literárním kritikům, kteří psali, že Gazdanovova díla nemají obsah a čtenáři nic nesdělují. (Википедия: Свободная энциклопедия – Газданов, Гайто 2012. online)

Vasilij Pavlovič Aksjonov

(1932 - 2009) - spisovatel židovského původu a představitel ruského disentu. Jeho otec byl stranickým funkcionářem a matka, Jevgenija Ginzburgová, novinářkou. Během velkých čistek v roce 1937 byli oba jeho rodiče uvězněni, on sám se dostal do dětského domova a po matčině propuštění s ní žil ve vyhnanství v Magadanu. Vystudoval medicínu v Leningradu a začal pracovat v tuberkulózním sanatoriu. Roku 1980 se rozhodl odjet na studijní cestu do USA, avšak po svém odjezdu se dozvěděl, že byl zbaven sovětského občanství. V Americe se živil jako učitel ruské literatury na univerzitě ve Fairfaxu a jako redaktor rádia Hlas Ameriky. Po pádu Sovětského svazu se vrátil do Ruska a opět začal publikovat.

Aksjonov otiskl své první povídky roku 1958 v časopise „Юность“. Jeho první díla, „Коллеги“ (1959), „Звездный билет“ (1961) a „Пора, мой друг, пора“ (1963) se stala v době chruščovského tání kultovními. Jeho další kniha, „Затоваренная бочкотара“ (1968) je vystavěna na formálním experimentu, jde o satiru na absurditu sovětského hospodářství. Za vlády Brežněva, v době zpřísnění režimu a cenzury, však kvůli své originalitě upadl v nemilost, byl vyloučen ze Svazu spisovatelů a bylo mu dovoleno publikovat jen dětské knihy. Jeho další dvě díla, „Ожог“ (1975) obsahující vzpomínky na perzekuci jeho rodiny a „Остров Крым“ (1979) zobrazující moderní

bělogvardějský stát, byla cenzurou zakázána. Po návratu z USA slavil úspěch s romány „Московская сага“ (1992) a „Вольтерьянцы и вольтерьянки“ (2004).

Aksjonov byl intelektuál bouřící se proti dobovým konvencím, uznávaným mluvčím své generace a geniálním bohémem, který měl rád jazz a basketbal. Jeho díla byla nekonvenční a novátorská, proto měl časté problémy s cenzurou a kritikou. Své knihy psal živým hovorovým jazykem, využíval jazykovou komiku a absurditu a hlavní postavy jeho děl často nesly autobiografické rysy. Po návratu z Ameriky se stal terčem kritiky kvůli podpoře Jelzinových reforem. (Wikipedie: Otevřená encyklopedie – Vasilij Aksjonov 2012. online)

Alexej Viktorovič Ivanov

(1969) - známý ruský spisovatel a držitel několika ruských literárních cen. Roku 1971 se s rodinou přestěhoval do Permi, kde žije dodnes. Roku 1996 promoval na Uralské státní univerzitě na Fakultě uměleckých věd a kulturologie. Po promoci začal pracovat a během několika let vystřídal celou řadu profesí, působil např. jako učitel na střední škole, novinář, turistický průvodce atd. Později se vrátil k literatuře a stal se profesionálním spisovatelem. Díky průvodcovství našel zálibu ve studiu historie, přírody a kulturního dědictví Permské oblasti, což se odráží i v jeho dílech.

Ivanov debutoval novelou „Охота на Большую Медведицу“, jež byla otištěna v časopise „Уральский следопыт“ roku 1990. Po svém návratu k literatuře se stal slavným díky románu „Сердце пармы“ (2003), což je dílo založené na historických událostech z 15. století, kdy nad Permí zvítězila Moskva a podmanila si ji. (Википедия: Свободная энциклопедия – Иванов, Алексей Викторович 2012. online)

Autor ve svých dílech využívá napětí i pohled na život, který u čtenáře vyvolává úsměv. Svými díly přímo navazuje na realismus, kterému však přidává současnou perspektivu. Využívá psychologické vykreslení postav, avšak mnohdy se můžeme setkat s metaforickými scénami a obrazy. (Аркада: Сайт творчества Алексея Иванова – «ГЕОГРАФ ГЛОБУС ПРОПИЛ». АНАТОЛИЙ ИВАНОВ 2012. online)

Maxim Gorkij, Ivan Sergejevič Turgeněv, Fjodor Michajlovič Dostojevskij aj.

Tvorba Zachara Prilepina bývá také často přirovnávána k tvorbě těchto významných autorů. Domnívám se však, že jejich život i díla jsou v Čechách natolik známé, že není třeba je blíže představovat.

10. 3 Příloha č. 3

Seznam tvorby Zachara Prilepina

Knihy

- «Патологии» (román, 2004)
- «Санька» (román, 2006)
- «Грех» (román, 2007)
- «Ботинки, полные горячей водкой» (sbírka povídek, 2008)
- «Я пришел из России» (sbírka esejí, 2008)
- «Terra Tartarara. Это касается лично меня» (sbírka esejí, 2009)
- «Леонид Леонов: Игра это была огромна» (biografie, 2010)
- «Черная обезьяна» (román, 2011)
- «Восьмерка» (sbírka povídek, 2012)
- «Книгочет» (příručka k nejnovější literatuře, 2012)

Kompilace

- «Какой случится день недели» (soubor vybraných povídek z románu «Грех» а «Ботинки, полные горячей водкой», 2008)
- «Грех и другие рассказы» (soubor povídek z povídek «Грех» а «Ботинки, полные горячей водкой» а dvě další povídky, 2011)
- «К нам едет Пересвет» (sbírka esejí z knih «Я пришел из России» а «Это касается лично меня» včetně několika nových, 2012)
- «Дорога в декабре» (sbírka prózy v jednom díle kromě sbírky «Восьмёрка», 2012)
- «Война» (antologie povídek, 2008)
- «Революция» (antologie povídek, 2009)
- «Именины сердца. Разговоры с русской литературой» (sbírka rozhovorů se spisovateli а básníky, 2009)
- «Литпеппон» (antologie jižněgorodské poezie, 2011)
- «Десятка» (antologie současné prózy, 2011)

Novinové články

v časopise «Русская жизнь»:

- «Наш современник, дай огонька» (č. 9, 2007)
- «Кровь поет, ликует почва» (č. 10, 2007)
- «Петр на просторах и Стенька в застенке» (č. 13, 2007)
- «Вы правы, Боже мой, как вы все правы» (č. 14, 2007)
- «Молодежь к выходу на пенсию готова» (č. 16, 2007)
- «Мещанство приятное и последовательное» (č. 1, 2008)
- «Достаточно одного» (č. 2, 2008)
- «Великолепный Мариенгоф» (č. 8, 2008)
- «Достало» (č. 13, 2008)
- «I love TV» (č. 14, 2008)
- «Ваше Императорское Величество» (č. 15, 2008)
- «То, что у меня внутри» (č. 16, 2008)
- «Отступать некуда» (č. 17, 2008)
- «Страшнее, чем смерть» (č. 18, 2008)
- «Terra Tartarara» (č. 19, 2008)
- «В мерчендайзеры хочу – пусть меня научат» (č. 21, 2008)

na internetu:

- «Письмо товарищу Сталину»

Povídky

časopis «Русская жизнь»

- «Пацанский рассказ» (č. 15, 2007)
- «Собачатина» (č. 11, 2008)¹
- «Герой рок-н-рола» (č. 12, 2008)

Zdroj: wikipedia.ru/zacharprilepin 2012. Online

10. 4 Příloha č. 4

Fotografie Zachara Prilepina



Zacha Prilepin



Prilepin během války v Čečně



Prilepin s rodinou



Prilepin hovoří ke svým věrným z Národně-bolševické strany

Zdroj: <https://www.google.cz/search?q=Zachar+prilepin+foto> 2012. online

ANOTACE

Příjmení a jméno autora: Hokrová Jarmila

Katedra a fakulta: Katedra slavistika, Filozofická fakulta

Název práce: Komentovaný překlad povídky ruského autora z ruštiny do češtiny
(Překlad povídky Seržant ruského autora Zachara Prilepina)

Vedoucí práce: doc. PhDr. Zdeňka Vychodilová, CSc.

Počet stran: 136

Počet příloh: 4

Počet znaků bez příloh: 165 315

Počet znaků s přílohami: 218 591

Počet titulů použité literatury: 32

Klíčová slova: překlad, umělecký text, Zachar Prilepin, Seržant, povídka, komentovaný překlad, kritika překladu, literární kritika, teorie překladu, literární kontext, překladové transformace

Diplomová práce je zaměřena na překlad povídky Seržant současného ruského autora Zachara Prilepina a je rozdělená do třech hlavních částí. První z nich se zaměřuje na samotného autora, jeho osobnost i tvůrčí styl a zasazuje Prilepinovo dílo do kontextu současné ruské literatury. Druhá část je věnována komentáři k překladu, konkrétně stanovuje postup práce, obsahuje jazykovou i literární charakteristiku dané povídky a podrobněji se věnuje překladu vlastních jmen, reálií, vojenské terminologie, přímé řeči či jiných problémových jevů a překladovým transformacím. Poslední část obsahuje samotný text překladu.